

Infància i desigualtat a la metròpoli de Barcelona: el paper dels ens locals



Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona

Treball realitzat per l'**Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona** (IERMB) corresponent a l'**actuació 1.1.1. Monogràfic EMCV 2017-2018: desigualtat social i infància** del Contracte-Programa amb l'Àrea Metropolitana de Barcelona 2019

Equip investigador:

Lara Navarro-Varas, Sebastià Sarasa i Sergio Porcel

Equip estadístic:

Maria Pruna i Alícia Sánchez

Bellaterra, desembre 2019

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	5
1. LA POBRESA DELS INFANTS A L'ÀREA METROPOLITANA DE BARCELONA	7
1.1. El caràcter estructural de la pobresa infantil	7
1.2. La vulnerabilitat de la infància	10
1.3. Factors explicatius de la pobresa infantil	12
1.3.1. La centralitat de les rendes del treball i la penalització de la maternitat	12
1.3.2. El paper de l'Estat del benestar en la reducció de la pobresa infantil	15
2. POBRESA INFANTIL I OCUPACIÓ FEMENINA: UNA APROXIMACIÓ A ESCALA ESTATAL	17
2.1. La reducció de la pobresa dels infants mitjançant el mercat laboral: ocupació i característiques	18
2.1.1. Es beneficien les llars amb infants de l'augment de l'ocupació vinculat a la recuperació econòmica?	18
2.1.2. Precarietat laboral i treballadors/es pobres	19
2.2. Els efectes de l'escolarització de la petita infància en la ocupació laboral femenina	25
3. ELS SERVEIS D'EDUCACIÓ I ATENCIÓ DE LA PETITA INFÀNCIA A LA METRÒPOLI DE BARCELONA.....	32
3.1. El desenvolupament dels serveis d'atenció a la infància durant les dues darreres dècades a la metròpoli: de l'elaboració del mapa escolar a l'impacte de la crisi	33
3.2. L'oferta de serveis d'educació i atenció a la primera infància al territori metropolità de Barcelona	36
3.2.1. Estructura de l'oferta	36
3.2.2. La disponibilitat de places públiques	40
3.2.3. El sistema de preus públics	42
3.3. L'accessibilitat econòmica als serveis i l'ocupació femenina	47
3.3.1. Escenari 1: de la cura parental a la desfamiliarització pública de la cura (jornada parcial)	48
3.3.2. Escenari 2: de la cura parental a la desfamiliarització pública de la cura (jornada completa)	50
4. CONCLUSIONS.....	53
5. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	56

6. ANNEX METODOLÒGIC	60
6.1. Les Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida (EMCV)	60
6.2. L'anàlisi de la disponibilitat i l'accessibilitat econòmica de les escoles bressol públiques de la metròpoli de Barcelona.....	60
6.3. Anàlisis estadístics multivariables.....	74

INTRODUCCIÓ

La pobresa infantil té caràcter estructural al context espanyol i català i el seu abast constitueix un problema present i futur de primera magnitud. Els infants han estat d'ençà mitjans dels anys noranta el grup poblacional més vulnerable i ho continuen sent a l'actualitat malgrat la reactivació econòmica.

Darrera d'aquesta situació de vulnerabilitat econòmica dels infants s'hi troben diferents factors. En primer lloc, la dependència de la població infantil en relació a les rendes del treball com a principal font d'ingressos la situa en una situació de sobreexposició davant els cicles econòmics i les dinàmiques del mercat de treball. Es tracta, doncs, d'un col·lectiu especialment sensible a processos de destrucció d'ocupació o de precarietat laboral (pèrdua adquisitiva de les rendes salarials, temporalitat o baixa intensitat de treball a la llar). En segon terme, la penalització de la maternitat sobre l'ocupació de les mares i els seus salaris —especialment durant els primers anys de vida dels infants— redueix els ingressos disponibles de les famílies i, en conseqüència, eleva la seva vulnerabilitat. Per últim, l'acció de l'Estat del benestar tant en forma de prestacions com de serveis no és capaç de contrarestar els efectes anteriors, mostrant importants deficiències respecte a altres països europeus on tenir fills/es no comporta cap risc addicional de pobresa. En aquest sentit, els sistemes públics envers la cura de la infància comprenen diferents línies d'actuació que van des de les llicències parentals, les transferències econòmiques i les desgravacions fiscals, fins a les prestacions en forma de serveis. Així com per a les primeres la regulació i l'àmbit d'aplicació és nacional a gran part de la Unió Europea, en els serveis d'educació i atenció a la primera infància els governs locals adquireixen un paper important, ostentant un major marge de decisió en comparació amb altres elements de les polítiques familiars.

Des d'aquest marc, el present informe té per objectiu principal mostrar com la recuperació econòmica està afectant al benestar dels infants i el potencial i la rellevància dels serveis adreçats a la cura de la petita infància en la reducció de la pobresa infantil a l'àrea metropolitana de Barcelona. Així, quin és l'abast de la manca d'ingressos de les famílies amb infants a la metròpoli, quins són i com han evolucionat els factors associats a la pobresa infantil i com són i a qui beneficien els serveis que s'ofereixen per l'atenció i cura dels més petits constitueixen elements centrals de l'anàlisi.

El primer apartat sintetitza les dades més rellevants en relació a la magnitud i factors associats a la sobreexposició dels infants de la metròpoli a la pobresa. Per dur a terme aquesta anàlisi s'utilitzen majoritàriament les *Estadístiques metropolitanes de*

*condicions de vida*¹ (EMCV), font de dades de referència en aquesta matèria en l'àmbit metropolità construïda a partir de les dades que ofereix l'Enquesta de condicions de vida de l'Institut Nacional d'Estadística (INE). A continuació, l'anàlisi se centra en la ocupació dels progenitors com uns dels elements explicatius de la vulnerabilitat econòmica dels infants. Amb dades que fan referència al conjunt de l'Estat espanyol, s'incideix en la evolució, volum i característiques del mercat treball per a les famílies amb infants. Al mateix temps, es focalitza en la importància dels serveis adreçats a la cura dels infants sobre les oportunitats laborals dels progenitors, especialment de les mares. En la mesura que la ocupació de les mares constitueix un protector veritablement eficaç vers la pobresa infantil, la tercera part de l'informe descriu i analitza l'oferta de recursos adreçats a la primera infància que possibiliten a les famílies compartir les tasques de cura associades a la criança dels fills. Com afecten les constriccions en l'oferta dels serveis de cura infantil als diferents grups socials a l'àrea metropolitana de Barcelona? L'heterogeneïtat de l'oferta pública en l'àmbit metropolità influeix per igual a totes les famílies? Garanteixen l'accés als que més ho necessiten? Organitzativament, l'anàlisi s'estructura en tres subapartats. El primer d'ells ofereix una descripció del desenvolupament dels serveis a la metròpoli en les darreres dues dècades i el paper protagonista que han anat adquirint els governs locals en aquesta matèria en termes de disseny i de finançament malgrat constituir un servei voluntari o complementari. A continuació s'analitza l'oferta pública d'escoles bressol als municipis metropolitans en termes de disponibilitat i d'accessibilitat econòmica considerant la desigual capacitat econòmica de les famílies arreu el territori². Al tercer subapartat, es quantifica el cost marginal de les despeses associades als serveis a cadascun dels municipis en relació als salaris potencials de les mares, mostrant en darrer terme l'heterogeneïtat al si de la metròpoli vers el foment de la ocupació femenina. Finalment, se sintetitzen els principals resultats a les conclusions dedicant també un espai a reflexions en clau de polítiques.

¹ A l'annex metodològic es detallen els aspectes més rellevants de les EMCV.

² La metodologia emprada s'especifica també a l'annex metodològic.

1. LA POBRESA DELS INFANTS A L'ÀREA METROPOLITANA DE BARCELONA

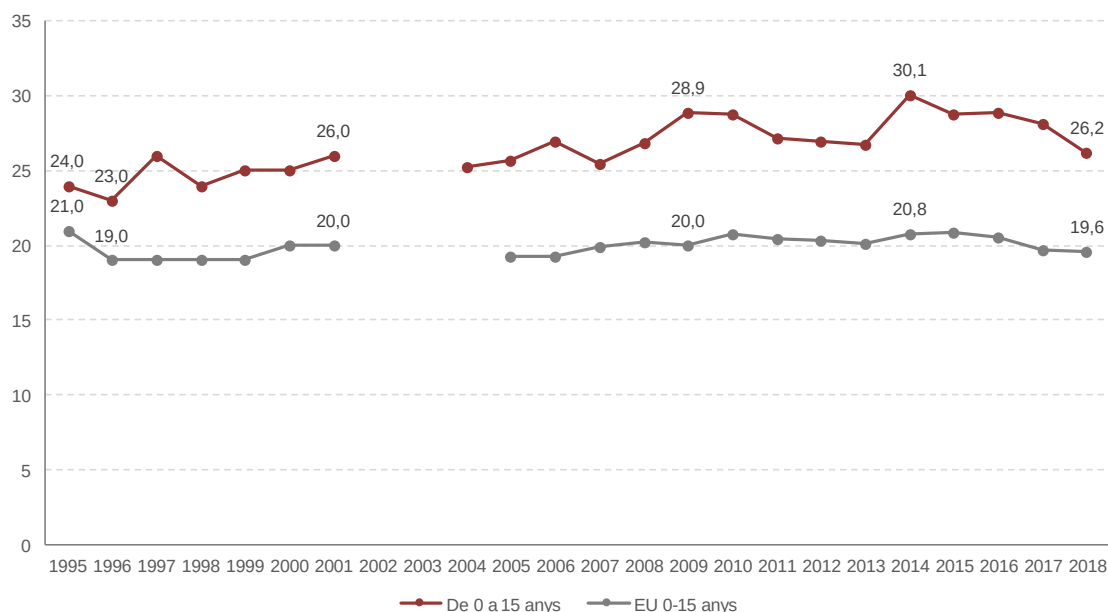
1.1. El caràcter estructural de la pobresa infantil

La pobresa monetària dels infants ha estat i continua sent una de les assignatures pendents de l'Estat del benestar a Espanya i a Catalunya. Tot i que ressorgeix com a problema social en el context de la *Gran Recessió* (2008-2013), el cert és que les estadístiques existents confirmen elevades taxes de pobresa infantil al llarg de la dècada dels noranta, superiors sempre a les comptabilitzades a la mitjana de la Unió Europea (gràfic 1). Els alts nivells de creixement econòmic registrats aleshores no es van traduir en una reducció de la vulnerabilitat econòmica dels infants —o si més no amb la mateixa intensitat que ho va fer amb les persones grans (Ayala, Martínez i Sastre, 2006)—, mantenint-se aproximadament 1 de cada 4 infants en risc de pobresa relativa. L'escenari de crisi accentuà la vulnerabilitat de les famílies amb fills/es a càrrec. A l'any 2014³, pràcticament el 40% dels infants se situaven per sota el llindar de pobresa ancorat⁴ a Espanya i a Catalunya (gràfic 2). La millora dels indicadors que anunciaren la fi del període recessiu estrictament en termes macroeconòmics, comporten un decreixement progressiu del risc de pobresa dels infants i de les diferències existents respecte la mitjana dels països europeus. No obstant, els infants en risc de pobresa encara estan per sobre del 25%.

³ Les dades relatives a la renda emprades en aquest informe sempre fan referència a l'any anterior a la realització de l'enquesta. En aquest cas, el 2013.

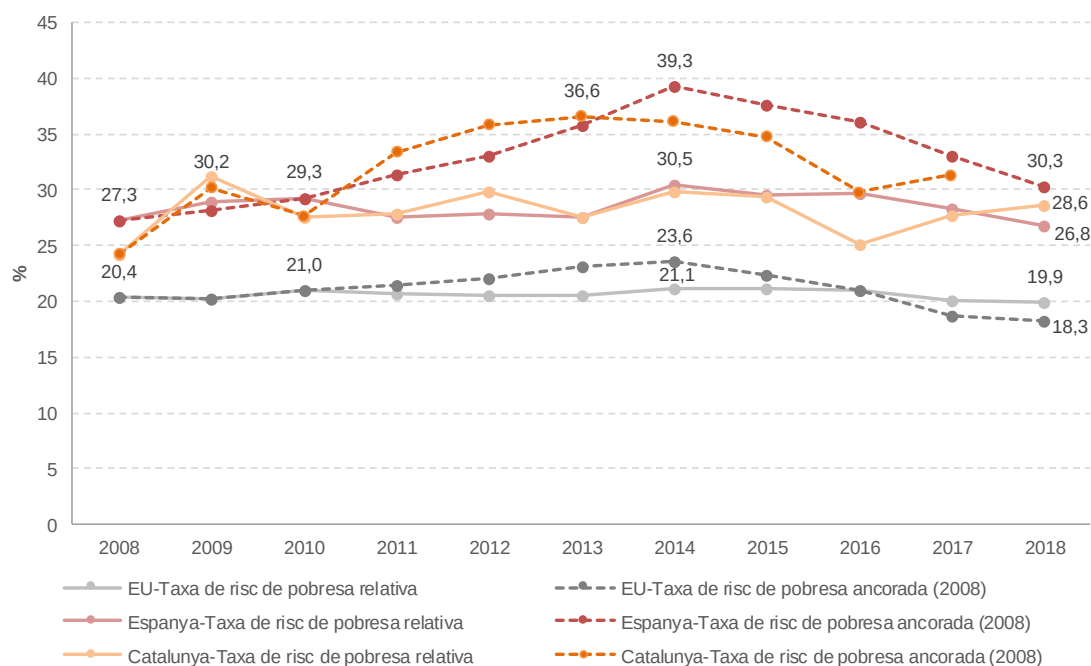
⁴ En la mesura que durant la crisi es produeix un empobriment de bona part de la població, el llindar de pobresa disminueix i l'enfocament de la pobresa relativa no es capaç de reflectir la dimensió del fenomen. Amb l'ús del llindar de pobresa ancorat, només ajustat a l'evolució dels preus, s'obté un indicador vàlid de l'evolució de la pobresa en el temps i més adequat per analitzar la seva relació amb el cicle econòmic (Carabaña i Salido, 2014).

Gràfic 1. Taxes de risc de pobresa infantil⁵ (60% mediana). Població 0 a 15 anys. Unió Europea⁶ i Espanya, 1995-2018



Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat, EU-SILC.

Gràfic 2. Taxes de risc de pobresa infantil (60% mediana) i pobresa ancorada a l'any 2008. Població 0 a 17 anys. EU, Espanya i Catalunya, 2004-2018



Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat, EU-SILC.

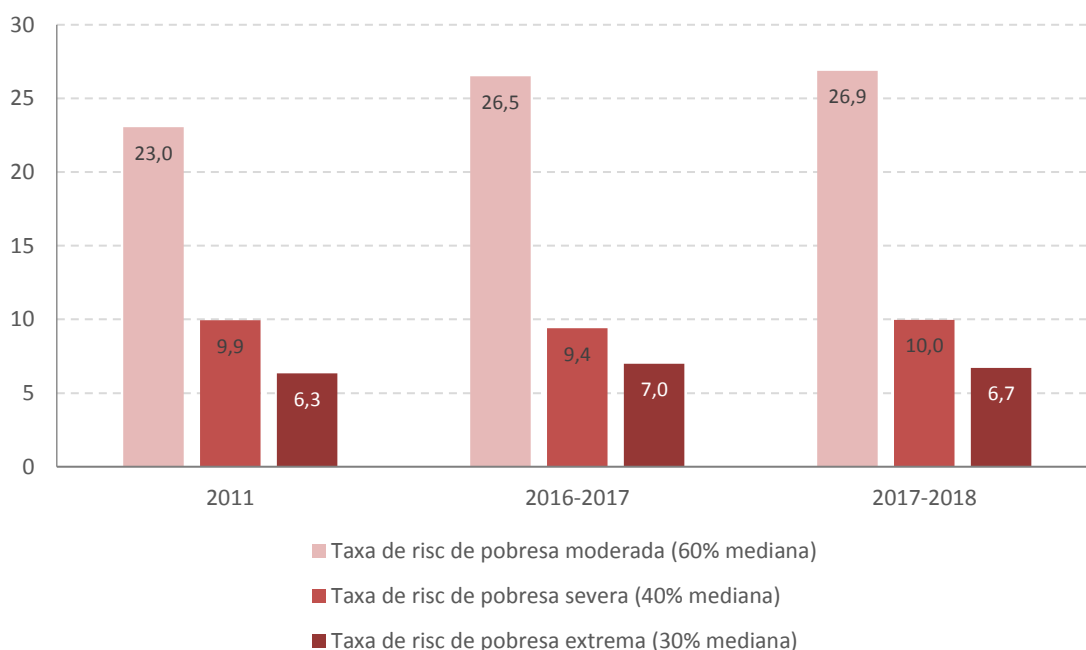
Pel conjunt de l'àrea metropolitana de Barcelona, no es disposa d'una sèrie de dades que permeti construir quina ha estat la incidència de la pobresa infantil al llarg de les dues darreres dècades i fins a quin nivell va enlairar-se als anys més punyents de la

⁵ La sèrie evolutiva 1995-2017 disponible a Eurostat no permet obtenir les dades pels menors de 18 anys. En aquest cas el grup d'infants es defineix com la població de 0 a 15 anys.

⁶ Les dades dels anys 1995-2001 fan referència a la EU-15. Les dades dels anys 2004-2017 fan referència a la composició de la Unió Europea vigent en l'any de referència (EU15-2004, EU25-2006, EU27-2013, EU28).

crisi ⁷. No obstant, amb les limitacions metodològiques existents⁸, sí que es pot afirmar que la incidència de la pobresa econòmica dels infants a la conurbació és encara superior a la registrada l'any 2011. Amb les dades més recents (2017-2018), el 26,9% dels infants de la metròpoli viuen amb uns ingressos anuals inferiors al llindar de pobresa⁹ (gràfic 3). Per a una llar formada per 2 adults i 2 infants, aquest llindar es fixa en 22.657,9 € i en 17.263,2 € si es tracta d'una llar monoparental amb dos infants (taula 1). En termes absoluts, s'estima que la pobresa monetària afecta a 154.000 infants de la conurbació.

Gràfic 3. Taxa de risc de pobresa infantil moderada, severa i extrema. Població 0 a 17 anys. Àrea metropolitana de Barcelona, 2011, 2016-2017 i 2017-2018



Font: Idescat i IERMB, Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població, 2011; IERMB i Idescat, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2016-2017 i 2017-2018.

⁷ Les enquestes de condicions de vida constitueixen la font de dades idònia per mesurar la pobresa infantil a partir de la renda familiar. Al municipi de Barcelona l'enquesta de condicions de vida de referència ha estat des dels anys 80 fins al 2011, l'*Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població* (ECVHP), també coneguda en els seus orígens com l'*Enquesta Metropolitana*. No obstant, fins l'edició de 2006 la mostra d'aquesta enquesta cobria només la població de 16 anys i més (i abans del 2006 la població de 18 anys i més), per tant, no feia possible analitzar els ingressos disponibles per part dels infants. Aquest dèficit es va corregir amb els canvis metodològics que es van introduir a l'edició 2011, quan es va harmonitzar aquesta operació estadística amb l'*Enquesta de condicions de vida* (ECV) realitzada per l'INE des de l'any 2004. Actualment, l'ECVHP ha estat substituïda per les Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida (EMCV) de caràcter anual i construïdes a partir de l'ECV (per més detalls de l'operació vegeu l'annex metodològic).

⁸ Tot i que l'*Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població, 2011* (ECVHP 2011) i les *Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida* (EMCV 2016-2017 i 2017-2018) estan harmonitzades metodològicament, la informació de renda que aporten ambdues enquestes no és estrictament comparable. La construcció de la variable renda a l'ECVHP 2011 es va realitzar seguint el mateix mètode que implementava l'INE en l'ECV en aquell moment (2011), però aquest mètode va canviar dos anys més tard (2013) quan l'INE va començar a introduir informació provinent de registres administratius en aquest procediment estadístic. Això fa que, precisament els mètodes d'estimació de renda de l'ECVHP 2011 i de l'EMCV 2016-2017 i 2017-2018 siguin diferents. Segons les proves i les anàlisis realitzades per l'IERMB, aquest canvi metodològic es tradueix en alteracions de rang importants en l'estimació de renda, però, en canvi, no afecta de manera tant rellevant a la distribució de la variable.

⁹ Els llindars de risc de pobresa per a la població de la metròpoli s'han calculat al llarg de tot l'informe considerant l'àmbit territorial de referència l'àrea metropolitana de Barcelona.

Taula 1. Llindar de risc de pobresa segons tipus de llar. Valors il·lustratius. Àrea metropolitana de Barcelona, 2017-2018

	Llindar de risc de pobresa moderada	Llindar de risc de pobresa severa	Llindar de risc de pobresa extrema
	60% mediana	40% mediana	30% mediana
Llars unipersonals	10.790 €	7.193 €	5.395 €
Llar d'un adult i dos infants	17.263 €	11.509 €	8.632 €
Llars de dos adults/es i dos infants	22.658 €	15.105 €	11.329 €

Font: IERMB i Idescat, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2017-2018.

La insuficiència d'ingressos mesurada en termes més austers, se xifra en el 10% dels infants en el cas de la pobresa severa i en el 6,7% en el cas de la pobresa extrema. Tot i que en termes comparatius són taxes inferiors a les registrades a nivell espanyol i català, es tracta d'un interval de 40.000 i 57.000 infants amb rendes familiars que no superen els 15.000€ anuals per a les llars biparentals amb fills/es.

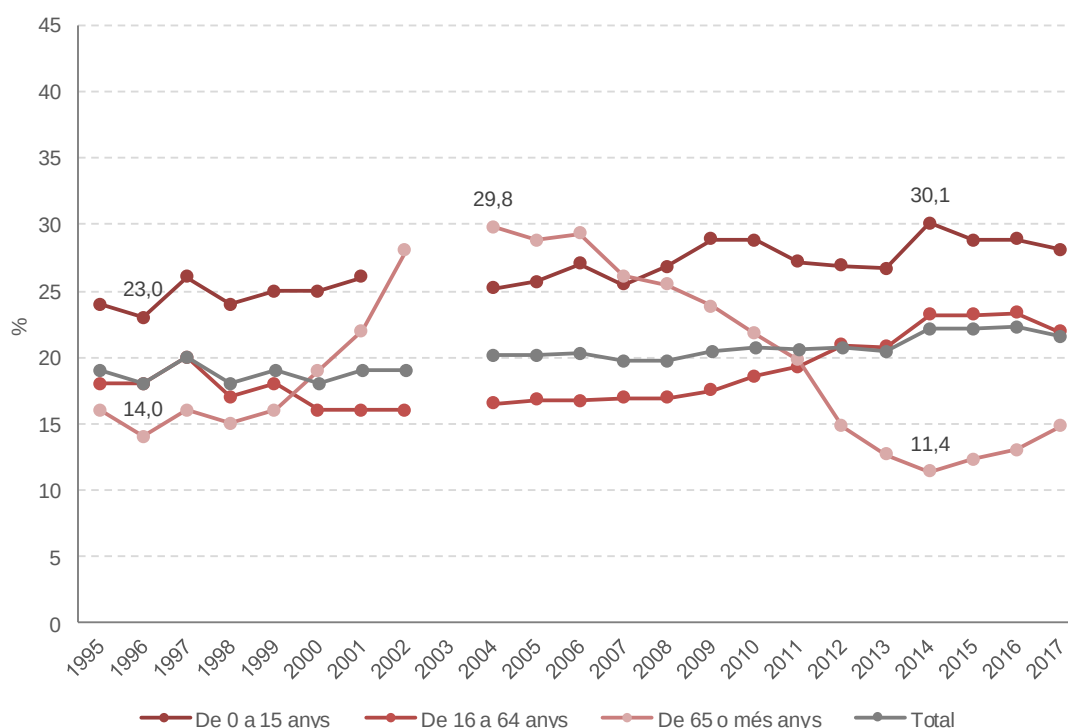
1.2. La vulnerabilitat de la infància

La vulnerabilitat econòmica associada a la infància per sobre d'altres segments d'edat no és una qüestió nova. Tant en les comunitats primitives basades en economies de subsistència com en la majoria de col·lectivitats del passat amb pronunciades diferències de classe, un sector majoritari de famílies amb fills/es a càrrec experimentaven condicions que ara considerariem d'extrema pobresa (Flaquer, Almeda i Navarro-Varas, 2006). No obstant, els nivells de vida i el benestar social de la infància van millorar de manera molt notable entre el final de la Segona Guerra Mundial i el començament dels anys noranta en gran part dels països industrialitzats. Durant la dècada dels vuitanta, les taxes de pobresa infantil en tretze països de l'OCDE eren quasi sempre menors que les del conjunt de la població¹⁰ (Ayala et al., 2006). A partir de mitjans dels noranta, aquesta tendència s'inverteix. En el cas d'Espanya, des d'aleshores el risc de pobresa dels infants és més elevat que pel conjunt de la població (gràfic 4). De fet, el més subjecte a variació al llarg de les dues darreres dècades ha estat la vulnerabilitat econòmica de la població en edat de jubilació. En els cicles d'intens creixement econòmic, el sistema de prestacions per jubilació i supervivència —tot i la millora progressiva en l'ampliació de la cobertura i les quanties des de la dècada dels setanta— no és suficient per situar les pensions prop de les rendes provinents del mercat de treball. D'aquí l'augment de les taxes de pobresa de la població jubilada des

¹⁰ Conclusions de l'estudi de Förster (1994) citat a Ayala et al., 2006.

de finals de segle fins pràcticament l'inici de la crisi, superant en aquests anys el risc associat dels infants. En el context recessiu, la població de més edat va conservar el seu nivell d'ingressos gràcies a l'estabilitat del sistema de pensions i, donada la davallada del nivell de renda general —exemplificat en el decreixement del llindar de pobresa—, van millorar la seva posició relativa (que no els seus ingressos en termes absoluts). Es redueix, per tant, el seu risc de pobresa, eixamplant les diferències amb el conjunt de la població i, en particular, en relació a la població més jove. De la mateixa manera, la reactivació econòmica i la creació de llocs de treball es tradueix en un augment lleu, però sostingut, de la pobresa de la població gran ençà l'any 2015.

Gràfic 4. Taxes de risc a la pobresa moderada segons grups d'edat. Població total. Espanya, 1995-2017



Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat, EU-SILC.

A l'àrea metropolitana de Barcelona, el panorama actual també passa per una major exposició al risc de pobresa de les llars amb infants a càrrec¹¹. Els diferents indicadors emprats posen en evidència la vulnerabilitat econòmica de la infància, superant no només a la població en edat de jubilació, sinó també a les d'altres adults d'iguals característiques demogràfiques però sense fills.

¹¹ En la mesura que la pobresa dels infants s'ha d'entendre circumscrita al cicle vital i per tant extensiva als progenitors/es i altres persones que hi resideixen a la mateixa llar, s'ofereixen dades amb aquesta desagregació sempre que permetin visualitzar la problemàtica de manera més acurada.

**Taula 2. Taxes de risc a la pobresa moderada, severa i extrema segons tipus de llars.
Àrea metropolitana de Barcelona, 2017-2018**

	Taxa de risc de pobresa moderada (60% mediana)	Taxa de risc de pobresa severa (40% mediana)	Taxa de risc de pobresa extrema (30% mediana)
Persones que viuen en llars amb infants	26,5	8,9	5,9
Persones en edat laboral sense infants	17,7	8,5	5,0
Persones en edat de jubilació sense infants	19,9	3,6	2,1
Altres llars sense infants	11,4	4,1	3,1
Total	21,3	7,6	4,8

Font: IERMB i Idescat, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2017-2018.

1.3. Factors explicatius de la pobresa infantil

Constatat el caràcter estructural de la pobresa infantil a la metròpoli de Barcelona, així com la vulnerabilitat associada al cicle vital de la infància, en aquest apartat s'incideix en els principals elements explicatius: la ocupació dels progenitors —especialment de les mares—, i els dèficits redistributius del sistema de protecció social vers els infants.

1.3.1. La centralitat de les rendes del treball i la penalització de la maternitat

Les rendes de les llars amb presència d'infants depenen en gran mesura dels ingressos procedents del mercat laboral de les persones adultes que hi resideixen, en contraposició a la limitada importància en les economies familiars de les prestacions públiques i dels ingressos no laborals d'origen privat. No obstant, en termes mitjans el seu valor és inferior al comptabilitzat per les llars sense infants. L'origen d'aquesta penalització remet a l'impacte de la maternitat i la paternitat sobre la ocupació dels progenitors. La cura de persones dependents sostrau a moltes dones d'una integració plena en el mercat de treball. L'efecte d'aquesta tasca de cura, quan es tracta d'atendre les necessitats dels fills, produeix una relació de la parella amb el mercat de treball que és oposada segons el sexe. La maternitat té una penalització sobre l'ocupació de les mares (Meyers, Gornick i Ross, 1999) i els seus salaris (Waldfogel, 1997; Correll, Bernard i Paik, 2007; Avellar i Smock, 2004) si bé augmenta la dedicació laboral dels pares (Budig i Hodges, 2010). Altra cosa són les mares en situació de monoparentalitat, en aquests casos, malgrat la ràtio d'ocupació és superior que el de les mares amb parella, el risc de pobresa és superior (Ponthieux, 2019). Però la penalització laboral de les mares varia segons el seu estatus social. Les dones amb baixa formació tenen menys oportunitats de trobar feines i quan les troben són de baixa remuneració, desincentivant així que cerquin una ocupació remunerada si no tenen accés a recursos

alternatius que les hi permetin substituir les tasques de cura dels infants (Del Bocca, 2015). Les dones amb major formació, que poden tenir més accés a aquests recursos substitutius en el mercat, tenen més incentius per cercar i mantenir una ocupació, perquè l'abandó del mercat de treball, encara que sigui temporal, penalitza la seva carrera laboral i els seus ingressos futurs (Budig i Hodges, 2010).

Així doncs, a mesura que la funció parental adquireix importància es produeix una diferenciació dels rols masculins i femenins. Les mares redueixen la seva presència o temps de treball professional mentre que pels pares suposa una intensificació de la funció de proveïdor econòmic. En el cas espanyol, a més, la penalització de la maternitat no es produeix linealment sinó que té un clar biaix social cap a les dones amb menor nivell educatiu. El naixement dels infants comporta una sortida del mercat laboral més o menys llarga en el temps de les dones menys qualificades, esdevenint el model de proveïdor únic masculí la norma per aquestes famílies. En aquest escenari, els ingressos laborals es redueixen alhora que, a diferència d'altres països europeus, tampoc són compensats pel sistema de protecció social.

Taula 3. Descomposició de la renda familiar segons tipus de font d'ingressos i tipus de llars (% mitjà sobre el total de renda i import mitjà anual). Població total. Àrea metropolitana de Barcelona, 2017-18

	Rendes del treball		Transferències socials		Fonts privades	
	Proporció mitjana	Valor mitjà	Proporció mitjana	Valor mitjà	Proporció mitjana	Valor mitjà
Persones que viuen en llars amb infants	85,4	17.045,2 €	11,8	1.618,7 €	2,8	779,3 €
Persones en edat laboral sense infants	81,7	18.933,1 €	14,4	2.928,7 €	3,8	908,5 €
Persones en edat de jubilació sense infants	4,6	1.697,5 €	86,0	15.714,8 €	9,4	2.157,0 €
Altres llars sense infants	39,0	10.313,3 €	54,8	11.045,9 €	6,2	1.884,6 €
Total	68,6	14.916,0 €	27,0	4.895,4 €	4,4	1.117,8 €

Font: IERMB i Idescat, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2017-2018.

Diferents estudis han mostrat que la ocupació de les mares lluny de tenir un efecte negatiu sobre el desenvolupament cognitiu i el progrés educatiu dels més petits, comporta un augment dels ingressos familiars i un antídoto veritablement eficaç vers la pobresa infantil (Amato, Booth, McHale i van Hook, 2015; Esping-Andersen, 2016). El càlcul de les taxes de pobresa atenent al tipus i nombre de sustentadors/es a les llars amb infants de la metròpoli mostren aquesta realitat (taula 4). Evidentment, el risc de pobresa s'eleva ostentosament pels infants en llars sense sustentadors¹², això és, en llars amb nul·la o molt baixa intensitat laboral. Si bé és cert que el seu pes en el col·lectiu d'infants és residual, estan sobrerrepresentades entre els infants pobres de l'àrea

¹² S'ha considerat 'sustentador' als progenitors dels infants que com a mínim hagin informat de la seva relació amb l'activitat un mínim de set mesos i treballat un mínim de sis mesos durant l'any de referència de la renda (l'any anterior a la realització de l'enquesta).

metropolitana (el 16,7% dels infants pobres viuen en llars sense cap sustentador). A l'altre extrem se situen els infants que viuen en llars biparentals de dobles ingressos, constituint el treball remunerat —particularment el de les mares— un important factor protector de la pobresa (9,9%). En el mateix sentit, es constata la fragilitat del model de família tradicional (sustentador masculí). Fragilitat que no només s'explica per la pèrdua de pes relatiu respecte a la història més recent (constitueixen actualment el 26% de les llars on viuen els infants de la metròpoli), sinó sobretot per la incapacitat actual per assegurar el suport familiar en termes estrictament econòmics, ascendint la taxa de risc de pobresa fins al 50%. Això és, 1 de cada 2 infants que viu en aquest tipus de llars està en risc de pobresa. Al mateix temps, la meitat dels infants pobres viuen en llars biparentals d'un únic sustentador. De fet, el risc de pobresa d'aquests infants és inclús superior al que es registra per a les famílies monoparentals (33,6%).

Taula 4. Taxes de risc a la pobresa dels infants 0-17 anys segons nombre de sustentadors. Població 0-17 anys. Àrea metropolitana de Barcelona, 2017-18

	Taxa de risc de pobresa %	Distribució infants (%)	Composició infants pobres (%)
Convivència progenitors i nombre de sustentadors			
Cap sustentador (llars monoparentals o biparentals)	60,6	7,4	16,7
Un sustentador (llars monoparentals)	33,6	10,2	12,8
Un sustentador (llars biparentals)	50,0	26,9	50,1
Dos sustentadors (llars biparentals)	9,9	55,5	20,5
Grups d'edat			
0-2 anys	29,8	17,8	19,7
3-5 anys	23,7	15,2	13,4
6-12 anys	25,2	41,9	39,3
13-17 anys	29,6	25,1	27,6

Font: IERMB i Idescat, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2017-2018.

La vulnerabilitat econòmica dels infants adquireix encara més rellevància en edat pre-escolar (29,8%) i en el transcurs de l'adolescència (29,6%). Mentre que pels infants 0-2 anys, la penalització de la maternitat adquireix la seva màxima expressió i viuen majoritàriament en llars biparentals d'un únic sustentador (d'aquí el seu elevat risc de pobresa), pels adolescents augmenta la vulnerabilitat econòmica associada a la separació o divorci dels progenitors (augmentant per aquesta franja d'edat la proporció d'infants en llars monoparentals amb un únic sustentador).

1.3.2. El paper de l'Estat del benestar en la reducció de la pobresa infantil

Tenir fills/es està associat amb una major exposició al risc de pobresa, especialment durant els primers anys de vida. No obstant, aquest risc es pot minimitzar mitjançant l'acció de l'Estat de benestar de diverses formes. Les transferències econòmiques constitueixen la forma més clàssica i analitzada en termes comparats. No obstant, polítiques de promoció de la ocupació materna i serveis adreçats a la cura dels més petits, primordialment per a les llars amb menys recursos educatius, també són claus per aconseguir reduir la pobresa infantil.

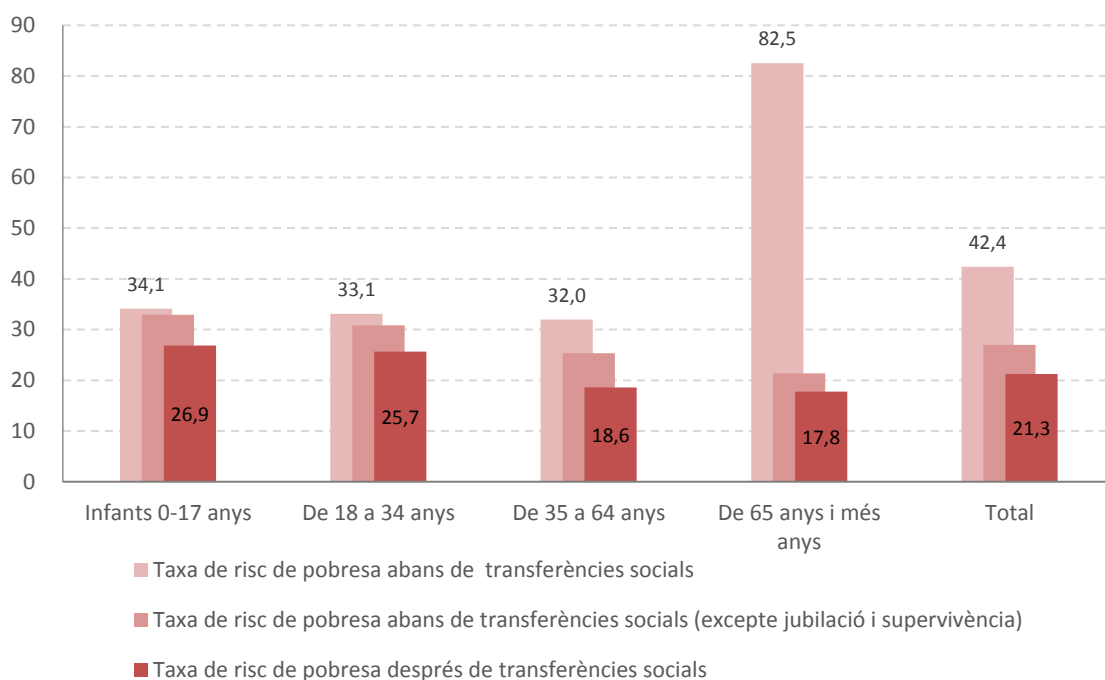
Respecte a les primeres, diferents investigacions han mostrat la seva limitada capacitat en la reducció de la pobresa infantil a l'Estat espanyol i a Catalunya (Flaquer et al., 2006; Marí-Klose i Marí-Klose, 2012; Síndic de Greuges de Catalunya, 2012; Fernández, 2015; Ayllón, 2017). Els règims de benestar estatal i autonòmic no preveuen cap prestació universal per compensar la despesa extra que significa tenir fills/es per les famílies. Les famílies amb infants actualment¹³, només accedeixen a prestacions familiars de caràcter molt selectiu, a complements per fills/es a càrrec que contemplen algunes prestacions —com les rendes mínimes o garantides d'origen autonòmic o els subsidis assistencials d'atur— i, a les deduccions o desgravacions fiscals en la base imposable¹⁴ de les que escassament es beneficien les de rendes més baixes (Fernández, 2015). Tanmateix, la lògica contributiva que caracteritza el disseny del sistema de protecció social —especialment, en el cas de dues de les prestacions socials més importants en termes d'intensitat protectora com són les de desocupació i les de jubilació—, juntament amb la feblesa de la vessant assistencial, provoca el trasllat a l'àmbit de la protecció social de gran part de les desigualtats que es generen a l'àmbit laboral. La limitada protecció pública a les famílies amb fills/es augmenta la vulnerabilitat de les que aconsegueixen menys recursos mitjançant les rendes del treball (Bradshaw, 2014). Aquests dèficits redistributius de l'Estat de benestar vers els infants es manifesten en dos sentits. En primer terme, la reducció del risc de pobresa moderada mitjançant transferències socials és molt inferior que a gran part dels països europeus. En segon lloc, constitueixen el grup poblacional sobre els qui menys es destina i, conseqüentment, sobre els qui la disminució de la pobresa és menor (gràfic 8 i taula 5). Tot plegat indica que el manteniment d'elevades taxes de pobresa infantil no només s'explica pel funcionament

¹³ Mitjançant la Llei 18/2003, de 4 de juliol, de suport a les famílies, la Generalitat de Catalunya, estableix una prestació universal per a les famílies amb infants a càrrec de menys de tres anys. L'any 2007, el govern estatal aprova la Ley 35/2007 que estableix una prestació econòmica de caràcter universal per naixement o adopció d'infants. En el context de crisi posterior, ambdues són derogades.

¹⁴ Des de l'any 2003, les mares treballadores amb infants menors de 3 anys tenen una deducció de 1.200€ anuals en l'IRPF. Té forma d'impost negatiu.

del mercat de treball, sinó també per l'escassa capacitat i el caràcter poc redistributiu del sistema de protecció social espanyol vers els infants.

Gràfic 5. Taxes de risc a la pobresa moderada (60% mediana) abans i després de transferències socials segons grups d'edat. Població total. Barcelona, 2017-2018



Font: IERMB i Idescat, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2017-2018.

Taula 5. Taxes de risc a la pobresa moderada abans i després de transferències socials segons tipus de prestacions i grups d'edat. Població total. Barcelona, 2017-2018

	Taxa de risc de pobresa abans de transferències socials (%)	Taxa de risc de pobresa després de transferències socials de la llar (%)	Taxa de risc de pobresa després de transferències socials individuals (%)	Taxa de risc de pobresa després de totes les transferències socials (%)
Persones que viuen en llars amb infants	35,1	34,4	27,1	26,5
Persones en edat laboral sense infants	27,3	27,1	18,1	17,7
Persones en edat de jubilació sense infants	92,1	92,0	20,5	19,9
Altres llars sense infants	56,4	56,4	12,2	11,4
Total	42,4	42,0	21,8	21,3

Font: IERMB i Idescat, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2017-2018.

2. POBRESA INFANTIL I OCUPACIÓ FEMENINA: UNA APROXIMACIÓ A ESCALA ESTATAL

Les condicions de vida a l'àrea metropolitana de Barcelona han sofert canvis dramàtics arran de la crisi iniciada l'any 2008. Entre els anys 2008 i 2013, les famílies van patir la destrucció d'ocupació i la caiguda dels salaris, i el risc de pobresa va augmentar. De la recuperació de l'ocupació de 2013 ençà, les condicions de vida han millorat, i el risc de pobresa monetària s'ha reduït. No obstant això, l'evolució en el risc de pobresa ha estat desigual entre grups sociodemogràfics i en aquesta secció de l'informe es pretén analitzar l'evolució dels factors associats als canvis en el risc de pobresa de la infància al llarg del període de recuperació econòmica encetat l'any 2013. Element cabdal per explicar la pobresa infantil és l'ocupació laboral dels membres de la llar i, en especial, de les mares. En conseqüència, es realitza en primer terme una anàlisi dels efectes que han tingut sobre la pobresa infantil l'evolució de l'ocupació i la precarietat laboral en les llars amb infants. Però les oportunitats laborals de les mares estan condicionades per l'accessibilitat a recursos substitutius de les tasques que elles fan de cura dels fills. En bona mesura, a les societats del sud d'Europa, la família, i més específicament els avis, són uns protagonistes principals per substituir part del treball de cura de les mares, però cada cop més ho són també els centres d'educació infantil. Analitzar l'efecte que l'evolució en la cobertura de l'educació infantil ha tingut en les oportunitats laborals de les mares i, per tant, en la reducció del risc de pobresa infantil, exigeix tenir accés a informació sobre dades de cobertura a nivell local. Si bé en el cas de l'oferta això no constitueix un impediment, sí ho és pel que fa a la informació que es disposa relativa a les característiques socioeconòmiques de les famílies i a l'ús que en fan dels diferents recursos de cura dels infants. En la mesura que les famílies amb infants petits constitueixen un grup poblacional reduït, la grandària mostral de la que es disposa amb les EMCV no és suficient per realitzar cap anàlisi a aquest nivell. És per això, que per tenir una aproximació a l'efecte de l'educació infantil s'ha optat per fer l'anàlisi amb dades de tota Espanya, on es factible obtenir dades de cobertura a cada Comunitat Autònoma des de 2013 i amb una mostra d'individus prou gran com per assolir estimacions estadísticament significatives.

2.1. La reducció de la pobresa dels infants mitjançant el mercat laboral: ocupació i característiques

2.1.1. Es beneficien les llars amb infants de l'augment de l'ocupació vinculat a la recuperació econòmica?

L'augment de l'ocupació laboral ha estat important a les llars amb infants. La mitjana anual de mesos treballats a temps complet a les llars amb menors de 17 anys és superior a la mitjana nacional, però a més l'augment de mesos treballats a temps complet ha estat també més gran en aquest grup (2,9 mesos de mitjana front a 1,2 mesos en les llars amb infants).

Taula 6. Mitjana de mesos treballats durant tot l'any a les llars. Espanya, 2014 i 2018.

Mesos treballats	2013		2017	
	Sense infants 0-16 anys	Amb infants 0-16 anys	Sense infants 0-16 anys	Amb infants 0-16 anys
Assalariat temps complet	7,1	11,1	8,5	13,6
Assalariat temps parcial	1,5	2,4	1,4	2,3
Compte propi temps complet	1,7	2,5	1,5	2,8
Compte propi temps parcial	0,1	0,1	0,1	0,2
Total temps complet	8,8	13,6	10	16,5
Total temps parcial	1,6	2,6	1,5	2,5

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Encuesta de condiciones de vida (INE), 2014-2018.

Si l'aproximació es realitza des de la baixa intensitat de treball a les llars¹⁵, l'any 2013 es xifrava en el 13,9% pels individus en llars amb infants front al 12,6% de les llars sense nens. Quatre anys més tard, la proporció de individus en llars amb baixa intensitat de treball ha disminuït, però més a les llars on hi ha infants (6,8% amb baixa intensitat laboral front al 8,8% dels que resideixen a llars sense infants).

Si es comparen grups d'edat específics, s'observa que la intensitat laboral és menor a les llars amb infants quan l'edat dels adults es inferior als 35 anys. A partir d'aquesta edat la intensitat laboral és superior en les llars amb infants i, a més, ha crescut més ràpid en els anys analitzats. Així, l'activitat laboral és inferior a les llars que accedeixen a la paternitat a edat més jove, fet aquest que és més freqüent en dones joves amb menor formació educativa.

¹⁵ La baixa intensitat de treball de treball correspon a les llars on s'ha assolit menys del 20% del seu potencial d'ocupació considerant tots els seus membres amb edat laboral.

Cal destacar, però, que el gruix de la nova ocupació ha beneficiat més als estrats econòmics pobres. La taula 7 mostra el percentil de renda en que estaven situades les llars de tots aquells individus que han transitat des de la inactivitat o l'atur a l'ocupació en els últims 12 mesos abans de l'entrevista¹⁶. Es pot observar com més del 70% de la nova ocupació ha anat a les llars de la meitat més pobre del país. Es més, el 50% de la nova ocupació s'ha concentrat en el quartil més pobre, i aquesta pauta ha estat inalterada des de que ha començat el cicle expansiu del mercat laboral. La majoria d'aquesta ocupació (el 80% dels nous ocupats) ha estat amb contractes temporals i s'han distribuït a parts iguals entre homes i dones, i entre llars amb i sense infants. Però la nova ocupació ha estat més freqüent en el grup d'edat de 35 a 45 anys i més fàcil per les persones que tenen estudis universitaris i pels nascuts a Espanya o la Unió Europea. La realització d'una anàlisi de regressió del trànsit de la desocupació a l'ocupació segons la renda disponible de la llar, ajustada alhora per les característiques sociodemogràfiques dels individus mostra com la major ocupació entre les llars amb infants és, de fet, resultat de la composició sociodemogràfica d'aquestes llars. Un cop controlada l'edat dels pares, la nacionalitat, els seus estudis i el nivell de renda disponible abans de trobar la feina, s'observa que, de fet, les llars amb infants han tingut menys probabilitats que les llars sense infants per augmentar l'ocupació dels seus membres. En conseqüència, la recuperació de l'ocupació no ha beneficiat especialment a les famílies amb infants a càrrec. També és observable com la capacitat de generar nova ocupació s'ha reduït l'any 2018 en comparació amb els primers anys de la recuperació.

Taula 7. Distribució de la nova ocupació per quartils de renda. Espanya, 2014 i 2018.

Any	Quartil 1	Quartil 2	Quartil 3	Quartil 4
2013	52,0	23,3	16,6	8,2
2017	52,2	26,5	14,0	7,3

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Encuesta de condiciones de vida (INE), 2014 i 2018.

2.1.2. Precarietat laboral i treballadors/es pobres

L'augment d'ocupació generalitzada a l'estat espanyol, però, ha estat acompanyat d'una reducció en la renda real dels assalariats/des a causa de la devaluació interna promoguda per millorar la competitivitat de les empreses. Només els autònoms i petits empresaris han tingut un creixement real de les seves rendes del treball, però aquests

¹⁶ El percentil de renda ha estat estimat considerant les rendes de la llar sense l'aportació que el nou empleat ha fet a l'economia domèstica en els últims 12 mesos.

treballadors/es per compte propi representen només el 14% dels que han treballat 12 mesos continuats sense canviar d'estatus laboral. La gran majoria dels ocupats han estat assalariats a temps complet, els salaris dels quals han caigut una mitjana del 3% en termes reals¹⁷, però aquesta mitjana amaga una distribució desigual depenent de les credencials educatives dels individus. La taula 8 mostra com la reducció del salaris ha estat del 6% al 7% pels treballadors no universitaris ocupats tot l'any de manera continuada, el doble de la baixada que han tingut els salaris entre els universitaris.

Taula 8. Ingressos mitjans per mes treballat. Espanya, 2014 i 2018.

	2013	2017
Assalariats		
Educació obligatòria	1.334 €	1.255 € ***
Secundària no obligatòria	1.619 €	1.507 € ***
Estudis universitaris	2.136 €	2.091 € **
Autònoms		
Educació obligatòria	627 €	732 € **
Secundària no obligatòria	720 €	785 € n.s.
Estudis universitaris	973 €	1.152 € **

Significació: *** 99%, ** 95% n.s. no significatiu

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Encuesta de condiciones de vida (INE), 2014 i 2018.

Si l'anàlisi es fa considerant el sexe dels treballadors i si conviu amb fills econòmicament dependents, hom pot observar (taula 9) que els ingressos bruts per mes treballat són més elevats i han tingut millor comportament en les llars on hi ha fills dependents residents. Nogensmenys, el risc de pobresa infantil és molt dependent del nombre d'adults a la llar que estan ocupats. Una anàlisi de regressió multivariable del risc de pobresa sobre l'estructura de les llars on hi ha infants mostra que la reducció de la pobresa ha estat important a les llars amb més de dos adults, però el risc relatiu de pobresa ha augmentat a les llars de dos adults i encara més a les llars monoparentals.

¹⁷ La regressió del risc de pobresa infantil sobre els mesos treballats i el tipus de dedicació mostra que, per evitar que les rendes del treball caiguin per sota del llindar de pobresa, el nombre de mesos treballats com assalariat a temps complet és, per les famílies, un agafador més sòlid que el treball per compte propi o el treball a temps parcial. Però és important destacar que aquesta solidesa s'està afeblint en els darrers anys, ja que si l'any 2013, un mes treballat com assalariat a temps complet reduïa la probabilitat de pobresa en un 19,3%, l'any 2018, aquesta reducció baixa al 18,8%.

Taula 9. Ingressos mitjans per mes treballat segons estatus laboral, sexe i presència d'infants. Euros constants de 2017. Espanya, 2014 i 2018.

	2013	2017	% Variació	
Homes assalariats entre 30 i 60 anys d'edat				
Sense infants	1.687 €	1.596 €	-5,4	
Amb infants	1.914 €	1.862 €	-2,7	
Dones assalariades entre 30 i 60 anys d'edat				
Sense infants	1.355 €	1.350 €	-0,4	ns
Amb infants	1.390 €	1.445 €	4,0	
Homes autònoms entre 30 i 60 anys d'edat				
Sense infants	830 €	882 €	6,3	ns
Amb infants	920 €	1.044 €	13,5	
Dones autònomes entre 30 i 60 anys d'edat				
Sense infants	635 €	683 €	7,6	ns
Amb infants	697 €	999 €	43,3	

ns= estadísticament no significatiu

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Encuesta de condiciones de vida (INE), 2014 i 2018.

Malgrat la recuperació econòmica en el període observat, el risc de pobresa entre els adults de 16 a 60 anys que han treballat de manera continuada els 12 mesos anteriors a la realització de l'enquesta ha augmentat del 12% al 15%. La situació és pitjor pels adults que tenen fills dependents, entre ells, el risc de pobresa malgrat estar ocupats ha variat del 14,7% al 19,4%. Aquest augment en el risc de pobresa dels ocupats ha fet créixer el nombre de treballadors pobres a Espanya de 1,6 a 2,3 milions d'individus, d'aïtal manera que si en el començament de la recuperació econòmica, un de cada quatre adults de 16 a 60 anys en risc de pobresa era un treballador ocupat, quatre anys més tard la proporció és d'un de cada tres.

L'augment de la pobresa dels ocupats és conseqüència de la caiguda en els salaris? No exclusivament¹⁸. No tots els que cobren baixos salaris són pobres. Ni totes les llars pobres són d'individus amb baixos salaris. Es més, la majoria d'empleats amb baixos salaris resideixen en llars benestants on ells aporten uns ingressos secundaris. Aquests treballadors tenen també una formació mitjana-alta que expulsa del mercat de treball als

¹⁸ L'augment d'efectius definits com a 'treballadors pobres' ha estat atribuït a conseqüències de la innovació tecnològica i la globalització que empenyen transformacions del mercat de treball, com ara: major precarietat i salaris baixos, desregulació, i reduccions en les despeses socials. En conseqüència, segons aquest enfocament, el treball remunerat, per si mateix, no seria una garantia front a la pobresa, especialment si el treballador viu sol (Ponthieux, 2019). Altra perspectiva fa més èmfasi en la baixa activitat laboral femenina en les llars amb fills menors d'edat, sobre tot de classe treballadora (Marx i Nolan, 2012), i que és més acusada a les nacions del Sud d'Europa, on encara persisteix un major enfoc patriarcal i 'familiarista' de les seves polítiques socials.

individus menys formats, a la par que augmenten la ràtio de sobre qualificació (Salverda, 2019). L'anàlisi del fenomen dels treballadors pobres ha de tenir en consideració que els ingressos individuals del treball estan mediat per la lògica de la formació de les llars i de les seves estratègies per obtenir recursos. Si no fos així, bastaria amb un augment del salari mínim per esborrar el risc de pobresa entre els ocupats, la qual cosa es irreal en una societat on el llindar de pobresa està condicionat per la renda de les llars on els dos membres de la parella estan ocupats. A més, l'efecte dels ingressos individuals en el risc de pobresa està moderat pels criteris d'accés i la intensitat protectora de les transferències públiques (Lohmann i Cretaz, 2019). El risc de pobresa que puguin tenir els infants és en definitiva el resultat de quatre circumstàncies. La primera és el volum de necessitat de la llar, determinat per la quantitat de individus dependents com ara infants i adults incapacitats per treballar. La segona és la remuneració per hora treballada, si bé no és la més rellevant quan el risc de pobresa ve definit per un llindar de pobresa relativa, a no ser que el salari mínim s'adapti al llindar canviant de pobresa permetent que una persona ocupada, i vivint sola, no fos pobre¹⁹. Aquest és el cas d'Espanya, i de la majoria de països de la UE (Marchal, Marx i Verbist, 2019), on el salari mínim d'una persona ocupada a temps complet hauria estat l'any 2018 de més de 10.000€ i el llindar de pobresa d'una llar unipersonal de 8.871€. La tercera circumstància és la quantitat total d'hores que treballin els adults i, és en aquest sentit, que les llars on hi ha un únic sustentador, com el model tradicional de '*breadwinner*' i les llars monoparentals són les que acumulen major risc de pobresa. A Espanya, una llar monoparental amb dos fills no supera el llindar de pobresa si la mare treballa a temps complet cobrant el salari mínim interprofessional. Per últim, no tots els progenitors poden, ni volen, dedicar tot el seu temps al treball remunerat quan han de triar entre les seves carreres ocupacionals i la cura i educació dels seus fills. És impensable que una dona sola amb fills hagi d'abandonar la cura dels seus fills per pluriocupar-se i suplir amb hores extres de treball la insuficiència de tenir un únic salari a casa. Quan es tracta de parelles, moltes opten per reduir la jornada laboral amb la finalitat de dedicar més temps a la cura dels seus fills. És per això que a la majoria d'estats europeus s'han instituït sistemes que compensin de la pèrdua salarial associada a la maternitat com ara: desgravacions fiscals, impostos negatius sobre la renda, reduccions en les quotes a pagar a la Seguretat Social, o transferències directes per fill a càrrec.

La proporció de treballadors que, estant empleats es troben en risc de pobresa, està augmentant arreu d'Europa. A Espanya, des dels anys 90 del segle XX aquesta

¹⁹ Altra cosa és si la pobresa és mesurada en termes absoluts, ja que qualsevol millora del salari mínim ha de tenir un efecte directe en la capacitat de consum de un cistell de bens bàsics definit prèviament.

proporció s'havia mantingut al voltant del 10% (quelcom més del 11% amb el canvi de criteris per mesurar la pobresa dels treballadors l'any 2008) fins que va esclatar la bombolla immobiliària i la crisi financera. D'aleshores ençà, la destrucció d'ocupació va reduir aquesta proporció, però des de 2014 la proporció augmentà fins al 13,1% l'any 2017²⁰.

Que el risc de pobresa de les llars on només el marit treballa oscil·li a la Unió Europea entre el 84% d'Itàlia i el 40% de Suècia (Ponthieux, 2019) pot ser explicat per la diferència entre tots dos països pel que fa a les transferències públiques en benefici de la família i la infància, més elevades al país escandinau que a Itàlia, però també per la major concentració en aquest país, i a Espanya també, d'aquesta mena de llars entre individus amb poc nivell de formació. Si en un país les llars on l'home és l'únic sustentador es concentren en les classes socials més desfavorides, és d'esperar que les llars d'aquestes classes socials tinguin més risc de pobresa que no pas si les llars de *breadwinners* estan disperses entre classes socials. Però la concentració de la inactivitat laboral femenina en les classes socials més desfavorides és comprensible si considerem els costos d'oportunitat que les dones han d'afrontar entre la maternitat i l'ocupació precària i poc remunerada.

A títol il·lustratiu, si es compara el risc de pobresa a Espanya en llars de parelles entre 30 i 60 anys amb fills menors de 7 anys, segons en aquestes llars s'hagi treballat un mínim de 24 mesos a l'any a temps complet, hom observa que el risc de pobresa es triplica en les llars on no s'han assolit els 24 mesos. Tot i això, roman al voltant d'un 10% de llars amb 24 o més mesos treballats a temps complet que es troben en risc de pobresa.

Taula 10. Risc de pobresa en percentatge de llars de parelles amb fills menors de 7 anys d'edat. Espanya, 2014 i 2018

Mesos treballats	2013	2017
24 o més	12	9
Menys de 24	35	36

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Encuesta de condiciones de vida (INE), 2014 i 2018

Què explica que una de cada 10 llars on es treballa l'equivalent de dues persones a temps complet siguin pobres? Ni el nombre de membres a la llar, ni l'edat mitjana dels adults entre 30 i 60 anys difereix entre les que són pobres i les que no ho són. Una

²⁰ Eurostat, *At-risk-of-poverty rate by poverty threshold and most frequent activity in the previous year - EU-SILC survey*. Web consultada el 24.07.19. <http://appso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

diferència rellevant entre aquestes llars és el nombre de mesos treballats per compte propi. Les llars pobres amb parelles havent treballat 24 o més mesos tenien els anys 2014 i 2017 una mitjana d'entre 10 i 11 mesos treballats per compte propi, front a una mitjana només de 5 mesos a les llars no pobres. De fet, quan l'estimació del risc de pobresa és limita a les llars on no hi ha cap membre treballant per compte propi, la xifra del 10% és redueix al 8%. Un altre factor explicatiu és la temporalitat dels contractes, ja que més de la meitat dels adults pobres en llars on es treballa 24 o més mesos tenen un contracte temporal, proporció que no arriba al 15% entre els no pobres. Així, a les llars on han estat treballats 24 o més mesos com assalariats a temps complet i amb contracte indefinit, el risc de pobresa era només d'un 2% l'any 2014, però ha pujat al 4% l'any 2017.

En tant que el risc de pobresa està condicionat pel tipus de contracte i la dedicació, a la taula 11 es pot observar l'evolució de la població segons l'estatus laboral. El grup majoritari, i el que més ha crescut, és el dels assalariats a temps complet, que ha passat del 35,8 al 45,9 per cent. Ara bé, aquest grup també ha incrementat el seu risc de pobresa. Com es pot observar a la taula 12, els assalariats a temps complet amb fills dependents han augmentat el risc de pobresa del 7 a quasi l'11 per cent. El risc de pobresa ha minvat pels treballadors per compte propi, excepte per aquells que es dediquen a temps parcial i que tenen fills, que han duplicat el risc de pobresa. També han reduït en una tercera part el risc de pobresa els individus amb fills i assalariats a temps parcial, la qual cosa suggereix que potser aquests assalariats han canviat la seva composició, passant de ser sustentadors principals l'any 2013 a sustentadors secundaris l'any 2017 que redueixen el risc de pobresa en haver un altre sustentador que abans no hi havia. Però no és el cas, a la taula 13 es mostra com l'augment del total de mesos treballats en aquestes llars (1,6 mesos) no ha estat tant important com per explicar la reducció tant intensa en el risc de pobresa.

Taula 11. Evolució de la població de 16 a 60 anys (%) segons l'estatus laboral. Espanya, 2014 i 2018

	No ha treballat	atc	atp	cptc	cptp	Alternant estatus
2013	35,4	35,8	6,7	8	0,4	13,7
2017	28,5	45,9	7	8,7	0,6	9,4

Nota: **atc**: assalariat a temps complet; **atp**: assalariat a temps parcial; **cptc**: autònom a temps complet; **catp**: autònom a temps parcial.

Taula 12. Risc de pobresa segons l'estatus laboral i presència d'infants menors de 7 anys a la llar. Població de 16 a 60 anys. Espanya, 2014 i 2018

		No ha treballat	atc	atp	cptc	cptp	Alternant estatus
Sense fills	2013	34,6	4	17,7	25,2	34,6	24,3
	2017	39	6,3	21,8	20,5	17,9	23,5
Amb fills	2013	40,8	7,2	30	28,4	20,7	37,4
	2017	41,5	10,9	21,9	24,7	43,6	44,8

Nota: **atc**: assalariat a temps complet; **atp**: assalariat a temps parcial; **cptc**: autònom a temps complet; **cptp**: autònom a temps parcial.

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Encuesta de condiciones de vida (INE), 2014 i 2018

Taula 13. Total de mesos treballats a les llars amb infants menors de 7 anys segons dedicació i estatus dels individus de 16 a 60 anys. Espanya, 2014 i 2018

		No ha treballat	atc	atp	cptc	cptp	Alternant estatus
2013	Temps complet	9,8	19,6	8,2	19,8	9,1	11,4
	Temps parcial	1,7	1,5	13,8	1,5	12,1	3,2
2017	Temps complet	11,9	21,4	9,8	21,1	9,6	13,9
	Temps parcial	1,6	1,5	14	1,5	14,3	2,9
Variació en punts percentuals	Temps complet	2,1	1,8	1,6	1,3	0,5	2,5
	Temps parcial	-0,1	0	0,2	0	2,2	-0,3

Nota: **atc**: assalariat a temps complet; **atp**: assalariat a temps parcial; **cptc**: autònom a temps complet; **cptp**: autònom a temps parcial.

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Encuesta de condiciones de vida (INE), 2014 i 2018

2.2. Els efectes de l'escolarització de la petita infància en la ocupació laboral femenina

Com s'esmentà anteriorment les oportunitats laborals de les mares estan fortament condicionades per l'accessibilitat a recursos substitutius de les tasques de cura dels fills/es. Des d'aquest punt de vista, els beneficis potencials de la inversió en la cura infantil es fonamenten en una major participació de les mares en el mercat laboral però també en el desenvolupament cognitiu dels infants. L'increment de l'ocupació femenina, es relaciona al seu torn amb un augment dels ingressos familiars, amb l'emancipació de les dones i amb una major igualtat de gènere (Stier, Lewin-Epstein i Braun, 2001). D'altra banda, la investigació ha demostrat consistentment l'eficàcia dels serveis d'educació i

atenció de la petita infància (en endavant ECEC²¹) per millorar les habilitats cognitives i no cognitives dels nens que enfronten condicions adverses a les seves llars (Esping-Andersen, 2002; Heckman 2006). Si bé la majoria d'estudis recents apunten aquest efecte positiu, és menys concloent la capacitat general dels serveis d'ECEC actuals per trencar el cicle dels desavantatges i la desigualtat (Kulic, Skopek, Triventi i Blossfeld, 2019). En aquest sentit, els resultats obtinguts fins al moment en termes de recerca comparada mostren ser contraris als desitjables des del paradigma de la inversió social a la infància. Les anàlisis en aquest àmbit constaten que l'ús dels serveis d'ECEC està socialment estratificat, sent els progenitors de baixos ingressos o poc qualificats els que tenen menys probabilitats d'inscriure els seus fills/es en escoles bressol en comparació amb les famílies més benestants (Ghysels i Van Lancker, 2011; Van Lancker, 2013). De fet, la desigualtat en l'ús de serveis d'educació i atenció de la infància constitueix la norma a Europa i els països en què no s'observa un accés desigual l'excepció - Dinamarca i Suècia- (Van Lancker, 2013). Aquest biaix social en la concentració dels beneficis de la despesa pública a la població de major estatus socioeconòmic i amb més capacitat d'influència en l'esfera pública, es coneix com 'efecte Mateu' -si bé no és exclusiu de la cura de la infància- (Abrassart i Bonoli, 2015; Bonoli, Cantillon i Van Lancker, 2017; Bonoli i Liechti, 2018). No obstant això, les diferències entre països en la magnitud d'aquesta desigualtat són elevades (Van Lancker i Ghysels, 2016). Els marcs explicatius es conceptualitzen des del costat de l'oferta i des del costat de la demanda. El primer passa per les limitacions estructurals en la disponibilitat i en l'accessibilitat econòmica dels serveis. Per la seva banda, la demanda se centra en les normes culturals dominants sobre la maternitat. La qüestió de qui es beneficia dels serveis d'ECEC implica diferències de comportament entre les famílies -eleccions-, però també oportunitats estructurals i incentius creats pel context de la política social - restriccions- (Kulic et al., 2019). Sobre el pes explicatiu d'ambdós elements en l'efecte Mateu observat en l'ús d'ECEC en els països europeus, Pavolini i Van Lancker (2018), assenyalen que està molt més relacionat amb el costat de l'oferta que amb el de la demanda. Les limitacions estructurals en la prestació de serveis de cura d'infants són importants a tot arreu i tendeixen a limitar la seva utilització, especialment per als nens més desfavorits. En aquest sentit, els estudis realitzats acotats a àmbits territorials específics com el cantó suís de Vaud, constaten en primer terme que la major presència de les famílies d'ingressos més elevats segueix sent significativa després de controlar l'ocupació femenina (Abrassart i Bonoli, 2015) i que una cobertura més elevada s'associa a nivells més alts d'ús, però no es tradueix en un accés més equitatiu. En

²¹ Són les sigles de la denominació en llengua anglesa d'*Early childhood education and care policy*.

paraules dels propis autors "això suggereix que l'augment de l'oferta, en el context actual d'escassetat, probablement augmentarà la demanda, mantenint constant la competència per les places i resultant en la persistència del biaix social d'accés" (Abrassart i Bonoli, 2015: 804). L'heterogeneïtat local en les tarifes que acaben pagant les famílies de baixos ingressos constitueix, per contra, un important predictor de la desigualtat d'ús: com menys relació s'estableix entre els ingressos familiars i l'estructura de tarifes dels serveis proporcionats, menys probable és que els nens/es de famílies de baixos ingressos assisteixin als serveis de cura formal (Abrassart i Bonoli, 2015).

2.2.1. El cas espanyol

Amb la recuperació de l'ocupació haguda des de 2013, l'ocupació de les mares ha augmentat. Fent una regressió²² dels mesos treballats per la mare²³ sobre l'any de l'enquesta, ajustada a la seva formació i a la quantia de les transferències públiques percebudes, el resultat mostra que els mesos treballats per les mares han augmentat l'any 2017 (coeficient positiu de 1,09). Aquesta millora d'oportunitats ha estat recolzada per l'augment en la cobertura d'educació infantil de primer cicle que entre els cursos 2012-2013 i 2016-2017 ha pujat a Espanya del 31,8 al 36,4 per cada cent nens de 0 a 2 anys d'edat²⁴. Si el nombre total de mesos treballats per les dones menors de 50 anys que conviuen en parella i tenen fills menors de 7 anys és regressat sobre la cobertura bruta autonòmica de l'educació infantil de 0 a 2 anys d'edat, els resultats mostren una covariació positiva entre la ràtio autonòmica de cobertura en l'educació infantil i el nombre mitjà de mesos treballats per les mares²⁵.

El resultat de l'estimació mostra també que les oportunitats laborals disminueixen molt per les nascudes fora de la Unió Europea i per aquelles mares que tenen menor grau de formació. Les transferències públiques tenen una covariació negativa amb els mesos treballats, però no és gens significatiu estadísticament quan es tracta de prestacions assistencials a la llar, segurament perquè la baixa quantia que tenen a Espanya no és prou desincentiu per la cerca d'ocupació remunerada (Sarasa, 2018)²⁶.

²² S'ha fet l'estimació d'un model de regressió Tobit, donada la quantitat rellevant de mares que no han estat ocupades cap mes. Els resultats de l'estimació, en aquest cas, informen dels coeficients que cada variable independent té en els mesos treballats de les mares, però ponderats per la probabilitat de que les mares treballin donada la variable independent de que es tracti.

²³ La regressió ha seleccionat de la mostra a les mares amb fills menors de 7 anys i que conviuen amb la seva parella.

²⁴ Vegeu 'Tasas netas de escolaridad 02 años' en Estadísticas de Enseñanzas no Universitarias i Las cifras de la educación en España. Curso 2016-2017 (Edición 2019). Ministerio de Educación y Formación Profesional.

²⁵ El model ha estat ajustat amb les oportunitats de trobar una feina de cada Comunitat Autònoma, mesurades per la ràtio d'atur femení, i per les característiques sociodemogràfiques més rellevants de la dona: les credencials educatives i el país de naixement.

²⁶ Sí que és significativa la covariació negativa entre mesos treballats i prestacions individuals percebudes per la mare, però no és pot establir una relació causal en tant que hi ha una forta endogeneïtat d'ambdues variables; l'efecte està

Els resultats mostren també que el nombre de mesos treballats per les mares estan condicionats positivament pels mesos que han treballat els marits. En especial si els homes han estat treballant com assalariats, i més encara si ho han fet a temps parcial, la qual cosa apuntaria a tres factors. Un, que les oportunitats d'ocupació son més reduïdes quan cap membre de la llar està empleat, ja que la llar ha patit un deteriorament en les seves connexions amb xarxes socials d'altres ocupats que poden oferir contactes per a obtenir feina. També, perquè l'homogàmia imperant en la formació de parelles fa que si en un mercat de treball hi ha poques oportunitats per a individus de determinades característiques sociodemogràfiques, aquestes característiques són compartides pels dos membres de la parella (Graaf i Ultee, 2000), de fet, a la mostra utilitzada, la mitjana de mesos treballats a temps complet pels marits disminueix amb l'educació d'elles. A més, quan al model s'afegeix la interacció entre l'educació de les mares i els mesos treballats pels marits, s'observa que els mesos treballats pels marits redueixen el coeficient atribuïble a l'educació de les mares, indicant que part de l'efecte estimat a l'educació de les mares es produït per les majors oportunitats laborals que els hi atorguen les insercions laborals dels marits. Per últim, la necessitat econòmica de la llar, ja que els mesos treballats per la dona augmenten molt més quan el marit és assalariat però a temps parcial que, en conseqüència, aporta ingressos insuficients.

L'efecte de la escolarització infantil és observable també quan són estimades les probabilitats de que una mare tingui una dedicació a temps complet o parcial²⁷. En comparació amb les mares que han treballat menys de 12 mesos amb un tipus o altre de dedicació, l'escolarització dels infants promou l'ocupació a temps parcial, però sobretot facilita més la dedicació a temps complet. L'estimació del model afegeix informació interessant, com que el tipus de contracte del pare i el de la mare estan correlacionats positivament. Les parelles a les que els homes treballen per compte propi, mostren més probabilitat d'haver treballat menys de 12 mesos a temps complet o parcial; les parelles a les que els homes són assalariats a temps complet tenen més probabilitat de treballar elles també com assalariades a temps complet, i el mateix passa amb les parelles on els homes treballen a temps parcial, les dones dels quals estaran més ocupades a temps parcial. A destacar, també, que la recuperació econòmica ha augmentat la probabilitat de que les mares estiguin ocupades a temps complet.

esbiaixat pel fet que les dones que han estat en atur, malaltes o incapacitades, han treballat pocs o cap mes i han rebut les prestacions corresponents.

²⁷ Per fer-ho s'ha especificat un model logístic multinomial regressant el tipus de contracte de la mare que ha estat ocupada definit per una variable categòrica amb quatre valors: 0 si la mare no ha treballat cap mes; 1 si la mare ha treballat menys de 12 mesos, o els 12 però alternant dedicació completa i parcial; 2 si ha treballat els 12 mesos a temps parcial, i 3 si ha treballat els 12 mesos a temps complet.

Per testar la robustesa dels resultats que apunten a una covariació positiva entre la cobertura de l'educació infantil de primer cicle i la inserció de les mares en el mercat de treball s'ha estimat un model on la variable dependent és la probabilitat de que la mare estigui ocupada en una feina remunerada i s'ha regressat sobre el nombre d'hores setmanals que els menors de 7 anys han estat pre-escolaritzats, les hores d'atenció als infants donades pels avis i altres familiars, i les hores d'atenció professional rebuda per l'infant a casa seva²⁸. Els resultats de l'estimació mostren que, efectivament, el nombre d'hores a la setmana que el infant està escolaritzat depèn del nivell de cobertura de l'educació infantil de primer cicle a cada comunitat autònoma i, a la seva vegada, aquestes hores d'escolarització covarien positivament amb la probabilitat de que la mare estigui ocupada²⁹. Les regressions estimades també posen de manifest que l'accés a l'educació infantil està condicionat per l'estatus socioeconòmic de les mares: son les mares amb major formació educativa, i les casades amb homes de major nivell de renda, les que més hores d'escolarització infantil consumeixen, i les que menys ús fan dels avis i altres familiars per a atendre els infants.

Ara bé, hi ha una aparent paradoxa en l'evolució de l'ocupació laboral de les mares i l'evolució de la cura rebuda pels infants, ja que havent augmentat l'ocupació, ha disminuït la mitjana d'hores d'atenció als infants prestats per altres agents externs a la llar. La taula 14 mostra l'evolució de les hores d'atenció als infants, diferenciant si el proveïdor de la cura han estat els avis i altres parents, o centres de cura i/o educació infantil. La sorpresa és que la mitjana d'hores és menor l'any 2018 del que era l'any 2014 a tots els estrats d'estatus social de les mares. Hi ha una explicació raonable a aquesta paradoxa: la major necessitat de cura dels infants ha estat coberta per les parelles de les mares. A partir de l'Enquesta d'Usos del Temps diverses investigacions (Cano, 2019; Flaquer, Navarro-Varas, Antón-Alonso, Ruiz-Forés i Cónsola, 2019) han mostrat com els homes estan guanyant protagonisme en la cura dels infants seguint un patró que es consistent amb les dades mostrades a la taula 14. D'una banda, els homes amb estudis

²⁸ En aquest cas es fa ús d'un model probit amb variable instrumental, que permet una aproximació als resultats sota el supòsit de que hagi endogeneïtat entre els fets de que la mare estigui ocupada i que hagi decidit dur els seus fills a educació infantil. La variable instrumental que permet controlar l'endogeneïtat és la disponibilitat de places existent a cada Comunitat Autònoma.

²⁹ Altra manera de verificar la robustesa de les estimacions és fent ús d'un model d'equacions estructurals assumint que la relació entre les hores d'atenció prestades pels avis i d'altres familiars, les hores d'educació infantil i els mesos treballats per les mares son el resultat d'una decisió simultània que ha pres la família. El model estima simultàniament tres equacions diferents per a cadascuna d'aquestes tres variables, però necessita que hagi a cadascuna d'elles una variable instrumental no correlacionada amb els mesos treballats per les mares. En el cas de l'educació infantil, aquesta variable és la cobertura pública d'educació infantil. Si considerem les hores d'atenció exercides pels avis i altres familiars, el país d'origen és cabdal perquè les xarxes familiars son força més febles entre els immigrants. En l'equació dels mesos treballats per les dones, la ràtio d'atur de la Comunitat Autònoma opera com a variable instrumental. Els resultats d'aquest model confirmen que, en efecte, les hores d'escolarització depenen de la cobertura que hagi a cada Comunitat Autònoma, que l'accés a xarxes familiars és molt menor entre els nascuts fora de la UE i que l'ocupació de les mares està condicionada per la ràtio d'atur femení.

superiors es mostrarien més sensibles a les desigualtats de gènere i als costos d'oportunitat de les seves parelles. De l'altra, els homes amb poca qualificació, amb major risc d'estar en situació d'atur, estarien en millors condicions de fer-se'n càrrec dels fills quan la mare ha de suplir amb els seus ingressos la pèrdua de feina del marit. A la taula 14 es pot observar que la reducció en les hores de cura formal, la més costosa econòmicament, ha estat en els dos extrems de l'escala formativa.

Taula 14. Reducció mitjana d'hores d'atenció setmanal als infants 0-6 anys segons nivell educatiu de la mare. Espanya, 2014 i 2018

	Educació obligatòria	Educació secundària no obligatòria	Educació superior
Hores d'atenció formal	2,6	1,6	3,2
Hores d'atenció informal (familiars o altres persones sense remunerar)	0,9	1,0	1,2

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Encuesta de condiciones de vida (INE), 2014 i 2018

En suma, les llars amb infants continuen tenint més risc de pobresa que les llars sense infants, però el diferencial de risc entre ambdós tipus de llar ha minvat. Tanmateix, a la vista de les dades de l'ECV, els anys de recuperació econòmica han coincidit amb tendències contradictòries en els factors de risc de pobresa, i que han afectat de manera diferent a les llars amb infants envers a les llars sense fills dependents. L'any 2013, el major risc de pobresa es concentrava en els individus que no tenien ocupació, els treballadors autònoms i els petits empresaris, i els individus que alternaven diferents estatus laborals (vegeu la Taula 12). Tots plegats representaven més del 57% dels efectius en edat laboral (vegeu la Taula 11). Quatre anys més tard, aquests grups de major risc de pobresa s'han encongit o han reduït el seu risc. L'ocupació assalariada a temps complet puja fins al 46% dels individus, i redueix al 38% el grup de desocupats i treballadors amb estatus discontinus. A la vegada, el grup dels autònoms i petits empresaris es manté constant, però millora molt les seves rendes i disminueix el risc de pobresa. La millora de l'ocupació entre els que havien perdut les seves feines amb la crisi, i havien esgotat els seus recursos, explica com més del 50% de la nova ocupació s'ha concentrat en els estrats més pobres del país. Però alguns dels desocupats eren provinents de posicions socials benestants, i són aquests els que més facilitat han tingut per obtenir les noves feines. Aquest augment de l'ocupació assalariada ha anat acompanyat però d'una precarització en les condicions laborals, més greu pels homes sense formació i els immigrants: els salaris han baixat, i la temporalitat i el treball a temps parcial han pujat, tot plegat afeblint el caràcter protector del treball assalariat i frenant la reducció en el risc de pobresa derivada de l'augment de l'ocupació.

Les llars amb infants han tingut un comportament diferent. D'una banda, els membres d'aquestes llars han tingut més dificultats per transitar de la desocupació a l'ocupació, i si bé es cert que l'augment en l'oferta de places d'educació infantil ha afavorit la inserció laboral de les mares, aquest servei ha beneficiat més a les dones amb majors estatus socioeconòmic. Es així que, a les llars amb infants, les persones ocupades han crescut menys, però el nombre mitjà de mesos treballats entre els ocupats ha augmentat, i els salaris no han caigut tant com a les llars sense infants. En aquest sentit, el sistema d'educació infantil, tal com està dissenyat en l'actualitat, ha mostrat les seves limitacions com a factor compensatori de les desigualtats. Sobretot, de la desigualtat en els costos de la inserció laboral que tenen dones de diferents classes socials. La reducció de la pobresa infantil ha estat major en les llars on conviuen més de dos adults i és més fàcil obtenir dobles ingressos malgrat un membre hagi de tenir cura dels infants. Però el risc relatiu de pobresa ha crescut per a les llars monoparentals, ja que la major precarització laboral no ha estat prou compensada amb transferències públiques.

3. ELS SERVEIS D'EDUCACIÓ I ATENCIÓ DE LA PETITA INFÀNCIA A LA METRÒPOLI DE BARCELONA

Tal i com s'apuntava més amunt, la protecció pública vers les famílies amb infants no es limita únicament a les transferències econòmiques. En aquest sentit, la provisió pública en forma de serveis d'educació i atenció de la petita infància constitueix una de les àrees principals de desenvolupament dels Estats de benestar a les darreres dues dècades (Bonoli i Reber, 2010; Daly i Ferragina, 2018). Aquesta expansió de la cura formal se sustenta tant a la promoció de l'ocupació femenina com al paradigma emergent d'inversió social (Esping-Andersen, 2002; Jenson, 2004). Es tracta d'una orientació de la política social que accentua la igualtat d'oportunitats i la necessitat de 'preparar' més que a 'reparar', emfatitzant les polítiques preventives enfront les de caràcter subsidiari. Des d'aquest punt de vista, la inversió en la infància generaria beneficis a curt i llarg termini no només pels mateixos infants sinó també per a la societat en general. La idea és que els serveis d'ECEC possibilitin la inclusió social mitjançant el mercat laboral, esvaint la penalització de la maternitat i, alhora, fomentant l'acumulació de capital humà dels nens proporcionant-los un espai estimulant i de qualitat. Les dues dimensions haurien de ser particularment beneficioses pels infants d'entorns més vulnerables, trencant en última instància la cadena intergeneracional de la pobresa (Bonoli, Cantillon i Van Lancker, 2017). Els organismes internacionals han jugat un paper primordial a l'hora de fixar l'ECEC com a estratègia política per mitigar les desigualtats socials en la infància (OCDE, 2001, 2006, 2011; European Commission, 2013). A l'agenda europea ocupa un lloc destacat. L'any 2002 com a part de l'Estratègia Europea d'Ocupació, els estats membres van adoptar objectius explícits envers la cura infantil -Objectius de Barcelona-, establint arribar al 33% d'escolarització pels infants de 3 anys i el 90% per als nens entre els 3 anys i l'edat d'escolarització obligatòria. A l'actualitat, la cura infantil es considera un mitjà per assolir els objectius de l'estratègia Europa 2020 per a l'ocupació, l'abandonament escolar prematur i la pobresa (Van Lancker, 2013).

Els sistemes públics envers la cura de la primera infància comprenen diferents línies d'actuació que van des de les llicències parentals, les prestacions econòmiques i les deduccions fiscals, fins a les prestacions en forma de serveis. Així com per les primeres la regulació i l'àmbit d'aplicació és nacional a gran part de la Unió Europea, en els serveis d'educació i atenció a la primera infància els governs locals adquireixen un paper important, ostentant un major marge de decisió en comparació amb altres elements de les polítiques familiars (Fraisie i Escobedo, 2014). Per definició, són serveis de

proximitat integrats en l'entorn social i familiar dels infants. Com a tals, la descentralització en aquest àmbit de política pública és la pauta comuna a tot Europa. En si mateixa, la descentralització d'un nivell estatal a un altre inferior ja sigui federal, regional o local, no suposa cap problema. A priori, més aviat el contrari en la mesura que la importància creixent de la dimensió local se sustenta en una major eficàcia per reconèixer i donar resposta a la nova estructura de riscos socials de la societat post-industrial. No obstant, l'escenari resultant de governança multinivell en el disseny, la gestió i la implementació de les polítiques socials pot incórrer en la fragmentació de les responsabilitats i generar desigualtats territorials si no està bé dissenyat (Kazepov, 2010). La qüestió rau sota quines circumstàncies es produeix aquest reescalat dels serveis.

L'àrea metropolitana de Barcelona, com a àmbit territorial integrat en dinàmiques supramunicipals i que a la vegada compta amb una entitat local supramunicipal creada l'any 2010 amb competències reconegudes en el foment de la cohesió social i territorial³⁰, constitueix un marc ideal des del qual analitzar l'oferta pública de serveis per a la petita infància. La descentralització dels serveis a les comunitats autònomes i l'alt grau de sobirania traslladat al seu torn als ens locals pel que fa a l'oferta de places i al cost que han d'assumir les famílies, deixa entreveure una elevada heterogeneïtat que pot incidir en la igualtat d'oportunitats. En aquest marc, l'objectiu principal de l'anàlisi que segueix és la descripció i anàlisi de l'oferta de recursos a la metròpoli adreçats a la petita infància que possibiliten a les famílies compartir les tasques de cura associades a la criança dels fills/es.

3.1.El desenvolupament dels serveis d'atenció a la infància durant les dues darreres dècades a la metròpoli: de l'elaboració del mapa escolar a l'impacte de la crisi

En el camp concret dels serveis a l'Estat espanyol, les bases de l'actual model d'atenció de la petita infància (0-3 anys) es remunten a la LOGSE³¹, que reconeix per primera vegada el seu caràcter educatiu i pedagògic, però no garanteix la seva universalitat. En paral·lel al seu reconeixement, s'inicia la transferència de competències educatives a les comunitats autònomes. En el cas de Catalunya, durant la primera dècada del s. XXI es realitza un fort desenvolupament normatiu (quadre 1) per donar resposta a la demanda creixent de la ciutadania d'aquest tipus de serveis. Si bé Catalunya comptava

³⁰ L'Àrea Metropolitana de Barcelona és una administració pública d'àmbit supramunicipal constituïda l'any 2010 a partir de la *Llei 31/2010 del Parlament de Catalunya, del 3 d'agost, de l'Àrea Metropolitana de Barcelona*.

³¹ *Ley 1/1990, de 3 de octubre, Orgánica de Ordenación General del Sistema Educativo*.

amb una llarga i rica trajectòria en moviments d'innovació pedagògica més enllà de criteris assistencials (González i Quiroga, 2003; Blasco, 2016), es configuren unes noves bases amb l'objectiu de garantir la quantitat i la qualitat de l'oferta pública.

D'aquest cos normatiu, es desprenen dos aspectes clau: la igualtat d'accés i les competències municipals. Si bé aquesta etapa educativa no té el reconeixement de gratuïtat ni universalitat a diferència del segon cicle d'educació infantil (3-6 anys), s'estableix com a objectiu del primer cicle d'educació infantil el desenvolupament de l'infant, així com també prevenir i compensar les desigualtats d'origen social, econòmic o cultural i el seu paper clau com a instrument per fer efectiu el principi d'igualtat d'oportunitats. Amb aquest objectiu, la LEC estableix l'obligació de Departament d'Ensenyament de subvencionar la creació, la consolidació i el sosteniment de places de 0-3 anys en escoles infantils de titularitat municipal així com també la possibilitat de subvencionar l'escolarització en escoles infantils de titularitat privada, amb l'objectiu de satisfer "necessitats d'escolarització d'infants en entorns socioeconòmics o culturals desfavorits i en zones rurals" (art. 198 .2 i 3) (Llei 12/2009).

Quadre 1. Normativa relativa als serveis d'educació i atenció de la petita infància a Catalunya.

Normativa	Continguts
Llei 5/2004 (DOGC 4.175)	Creació de llars d'infants de qualitat
Decret 282/2006 (DOGC 4.670)	Regulació del primer cicle d'educació infantil i dels requisits dels centres
Llei 12/2009 (DOGC 5.422)	Sustenta la integració del primer cicle d'educació infantil al sistema educatiu i delimita competencialment les diferents administracions públiques implicades
Decret 101/2010 (DOGC 5.686)	Determinació dels continguts educatius del primer cicle d'educació infantil

Font: Elaboració pròpia.

D'altre banda, l'educació infantil ha estat un dels principals eixos de l'actuació municipal en matèria educativa des dels inicis de la democràcia tot i no formar part dels anomenats serveis mínims o obligatoris (Romagosa, 2010). Les cooperatives i experiències pioneres de el Moviment de Renovació Pedagògica sorgides a Catalunya durant els anys seixanta reben el suport institucional de l'administració local, canalitzant en primera línia les demandes i necessitats de la ciutadania (Diputació de Barcelona, 1999; González, 2004; Blasco, 2016). No obstant això, tant en aquesta primera etapa on els serveis a la primera infància es conceben des d'una lògica assistencial-privada

(González, 2004) com en l'etapa 'educativa' que s'inaugura posteriorment en el marc de desenvolupament de la LOGSE, la manca de delimitació competencial de les diferents administracions i de suport pressupostari, comporta un desenvolupament insuficient i desigual al llarg del territori. En aquest sentit, l'elaboració del *Mapa de llars d'infants de Catalunya 2004-2008* (2005) parteix de la necessitat d'entesa política i financera entre les administracions per poder revertir la situació i assolir els ambiciosos objectius assenyalats en la Llei 5/2004. El protagonisme que fins aleshores havien assumit els municipis sense obligació normativa, es reconeix en l'opció de constituir la xarxa d'escoles infantils de titularitat pública mitjançant la competència municipal. Al mateix temps, es dota d'un fons econòmic i finançament suficient per facilitar la creació i el manteniment de les places. Aquest esforç pressupostari compartit per les administracions implicades es concreta en el model de finançament a terços.

Els diferents informes que s'han realitzat a Catalunya envers l'avaluació del desplegament del *Mapa de llars d'infants*, posen de manifest un augment significatiu dels alumnes escolaritzats en escoles infantils de titularitat pública. El Síndic de Greuges xifra la taxa d'escolarització pública al curs 2005-2006 a Catalunya en el 13,6% mentre que l'any 2011-2012 era del 22,8%. El curs 2011-2012 constitueix el punt més àlgid en dècades pel que fa a l'oferta de places de titularitat pública però a partir d'aquest moment comencen a ser visibles els efectes de la crisi econòmica i financera. Des del punt de vista de l'oferta, es constata un progressiu descens d'aquesta tant de naturalesa pública com privada compassada de polítiques d'austeritat des del sector públic. Especialment rellevant, va ser la modificació i/o l'omissió dels compromisos adquirits pel Departament d'Ensenyament pel que fa al finançament dels serveis. Aquests, al seu torn, també han estat acompanyats de la suspensió des de l'any 2012 de la partida anual de 17 milions d'euros que el Departament d'Ensenyament rebia de govern central, canalitzats a través del Pla Educa3 destinats a finançar l'educació infantil de primer cicle. A partir de l'any 2010, la Generalitat de Catalunya inicia un procés de reducció de la contribució que atorgava a les administracions locals en concepte de manteniment anual de les places. Així, en el curs 2010-2011 aquesta es va reduir de 1.800 € per plaça i curs a 1.600 €, en el curs 2012-2013 es va limitar a 875 € i en el curs 2014-2015 finalment es va eliminar. De fet, a partir del curs 2012-2013 una part del finançament es va realitzar a través de les diputacions provincials per acord amb el Govern de Catalunya. La Diputació de Barcelona, en concret, ha realitzat successives convocatòries d'ajudes als municipis des de llavors amb l'objectiu de donar suport al finançament dels serveis de ECEC municipals (excepte pel municipi de Barcelona).

En síntesi, la situació de crisi econòmica i financera condueix a una desinversió pública per part de la Generalitat de Catalunya que, a més, es produeix de manera lineal, això és, sense establir mecanismes per preservar l'accessibilitat dels col·lectius més vulnerables. Tot i les limitacions de les dades existents, es constata que l'alteració del model de finançament a terços ha comportat en termes generals un increment de les aportacions pròpies dels ajuntaments i del nivell de copagament per part de les famílies usuàries. Les quotes mensuals d'escolarització i el servei educatiu de migdia haurien augmentat el 20,2% i el 32,5% respectivament entre els cursos 2009-2010 i 2014-2015 (Síndic de Greuges, 2015). No obstant això, les dades agregades no ens han de fer perdre precisament la perspectiva local, afectada també en el context de crisi per les limitacions que incorpora la *Llei 27/2013, de racionalització i sostenibilitat de l'Administració local* (LRSAL). I és que la manera per la qual opten els municipis de garantir la sostenibilitat de les escoles infantils públiques difereix substancialment. Algunes corporacions opten per traslladar íntegrament el cost fins al moment assumit per la Generalitat de Catalunya a les famílies, bé directament o bé mitjançant l'aprovació de nous sistemes de preus públics basats en la renda de les famílies o via bonificacions o sistemes de beques. En altres ajuntaments els increments a les famílies han estat més moderats i assumits amb finançament propi (Blasco, 2017). La diversitat d'opcions està relacionada amb la pròpia capacitat financera dels ens locals, però també per altres factors de caràcter polític -compromís o voluntat política de promoure l'escolarització de la primera infància-.

3.2. L'oferta de serveis d'educació i atenció a la primera infància al territori metropolità de Barcelona

Malgrat els esforços del govern autonòmic per reduir les desigualtats territorials en relació a l'oferta d'escoles bressol, a la metròpoli de Barcelona s'observa molta heterogeneïtat entre municipis pel que fa als principals elements que configuren el seu disseny. Aquesta disparitat en termes de l'estructura públic-privada, de disponibilitat i d'accessibilitat econòmica no necessàriament s'ajusta a les necessitats de la població de cadascun dels municipis. A continuació s'ofereix una anàlisi d'aquests elements.

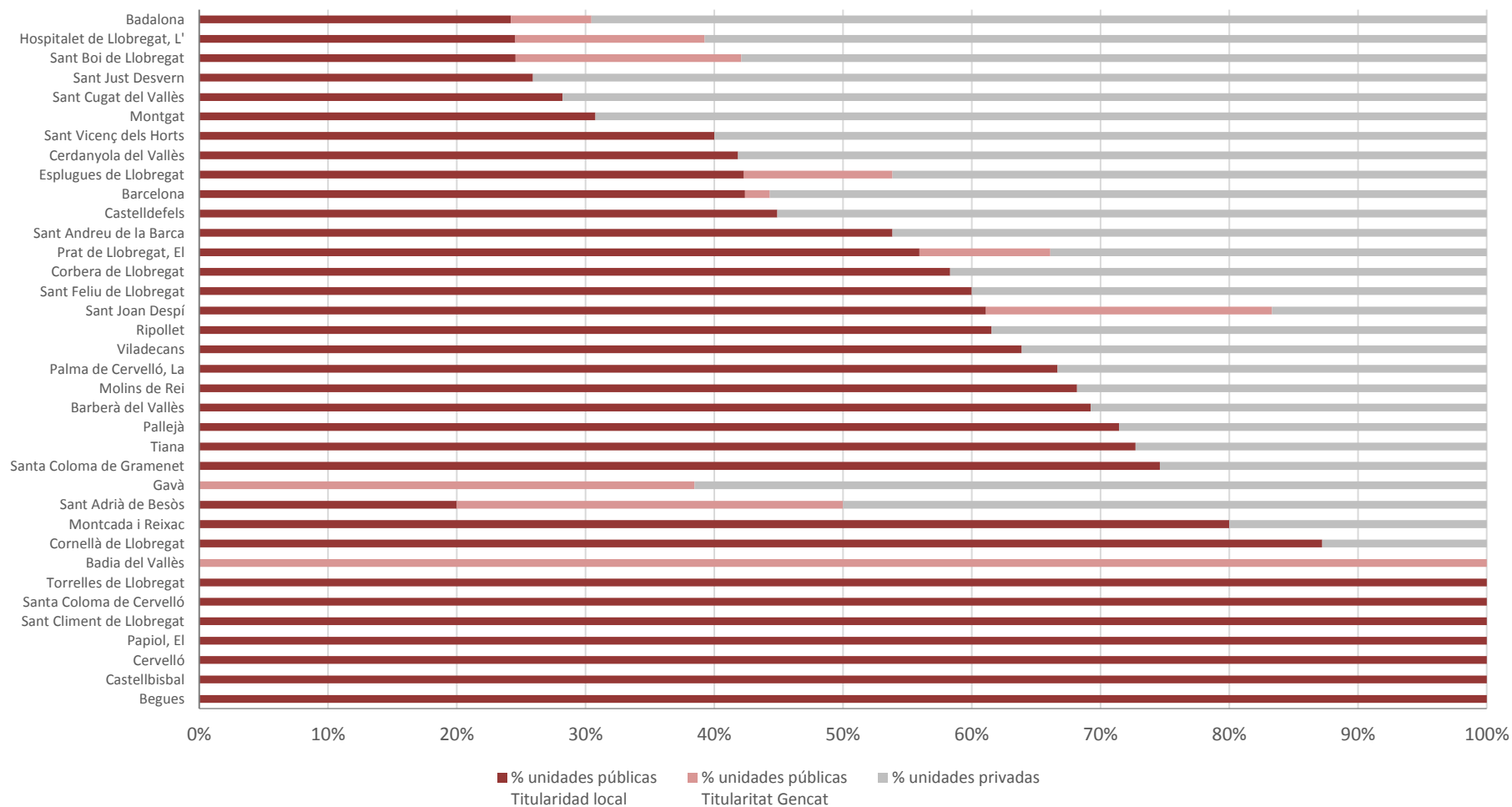
3.2.1. Estructura de l'oferta

Pel que fa a la naturalesa públic-privada de l'oferta de serveis, una mica menys de la meitat de les unitats ofertes al conjunt de la metròpoli pertanyen al sector públic. Majoritàriament són de titularitat municipal (42,8%) si bé perviu la 'doble xarxa pública' quedant sota la gestió directa de Departament d'Ensenyament el 5,1% de les llars

d'infants de la conurbació. Tot i que es tracta d'un pes relativament baix, la seva diferenciació a nivell local adquireix rellevància en la mesura que en alguns casos defineix un model de serveis clarament diferenciat de la resta i, en altres, coexisteix en un mateix municipi amb la idiosincràsia de les escoles infantils de titularitat municipal. Pel que fa a l'oferta privada, constitueix el 52,1% de les unitats ofertades en el curs 2017-2018, mostrant per tant l'elevat pes de la desfamiliarització de la cura mitjançant la provisió mercantil (González, 2004; León i Pavolini, 2014). Aquesta distribució pràcticament paritària pel que fa a la titularitat dels serveis, però, no és homogènia al llarg de la metròpoli. La desagregació de les dades a cadascun dels municipis distingeix almenys quatre grups diferenciats de provisió de l'oferta (gràfic 6). Un primer grup, que es caracteritza per una oferta de serveis de naturalesa pública íntegrament. Aquest tant és el cas de Badia de Vallès com de gran part dels municipis menys poblats de la metròpoli els quals se situen a l'eix de l'Ordal-Llobregat (Begues, Castellbisbal, Cervelló, el Papiol, Sant Climent de Llobregat, Santa Coloma de Cervelló i Torrelles de Llobregat). No obstant hi ha una diferència important entre Badia i la resta de municipis que pertanyen a aquest conglomerat. En el cas de Badia la titularitat dels centres no és municipal, sinó del Departament d'Ensenyament, constituint un cas excepcional en el conjunt de la conurbació. A la resta dels municipis, la titularitat dels centres —un únic centre en cadascun d'ells— pertany a les respectives corporacions locals. L'absència d'oferta privada en aquestes localitats està clarament vinculada a la menor densitat i demanda potencial, que converteix a aquests territoris en poc atractius en termes de rendibilitat econòmica. Un segon conglomerat, únicament format per les ciutats de Gavà i Sant Adrià de Besòs. En aquestes s'observa un pes molt per sobre de la mitjana de l'oferta pública de competència de la Generalitat de Catalunya vinculat també a places de nova creació arrel de la implementació del *Mapa de llars d'infants de Catalunya 2004-2008* (el 38,5 % i el 30% respectivament). A Gavà conviu únicament amb oferta de caràcter privat mentre que a Sant Adrià té presència tant el sector privat com la doble xarxa de titularitat pública (únicament el 20% de les unitats pertanyen a l'administració local). Un tercer grup, més nombrós pel que fa a nombre de municipis que agrega, es caracteritza pel predomini del sector públic bàsicament de titularitat municipal (pràcticament dos terços de l'oferta) i un pes del sector privat per sota de la mitjana. Formen aquest grup els municipis de Barberà de Vallès, Cornellà de Llobregat, Corbera de Llobregat, Molins de Rei, Montcada i Reixac, Pallegà, la Palma de Cervelló, el Prat de Llobregat, Ripollet, Sant Andreu de la Barca, Sant Feliu de Llobregat, Sant Joan Despí, Santa Coloma de Gramenet i Tiana. Finalment, un últim conglomerat format pels municipis de major grandària, en el qual s'intercanvien les proporcions públic-privat a favor de la presència mercantil: Badalona, Barcelona, Castelldefels, Cerdanyola,

Esplugues, l'Hospitalet, Montgat, Sant Boi de Llobregat , Sant Cugat, Sant Just Desvern
i Sant Vicenç dels Horts.

Gràfic 6. Distribució percentual de les unitats d'educació infantil de primer cicle (0-2 anys) segons titularitat i municipi. Àrea metropolitana de Barcelona, curs 2017/18



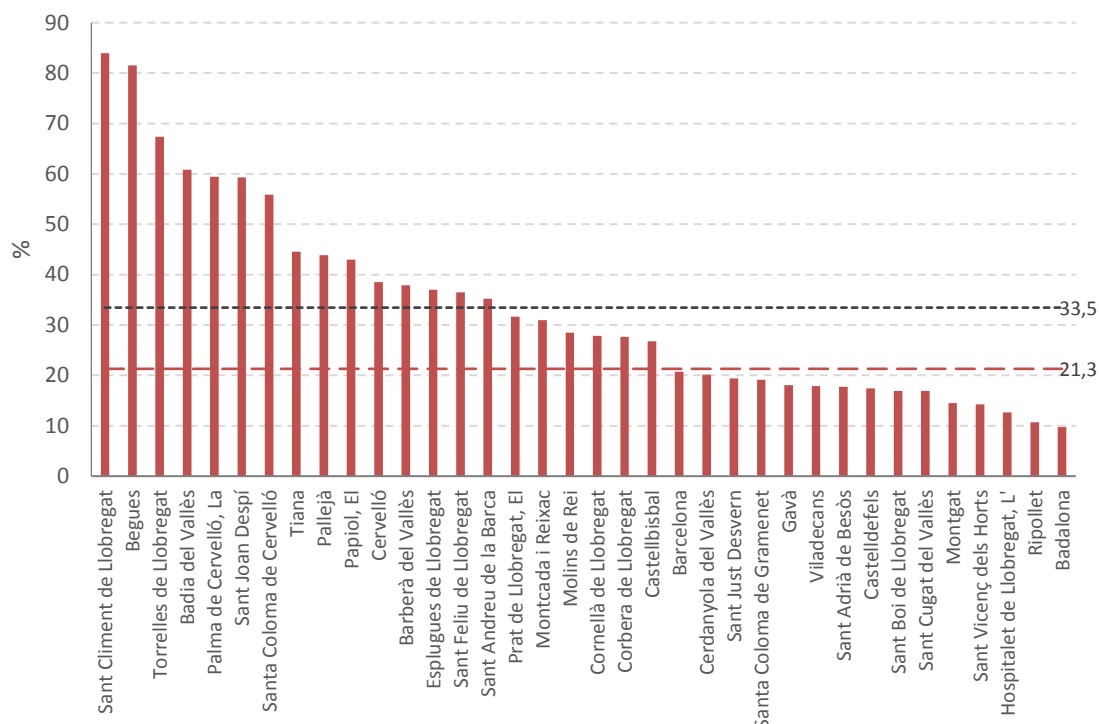
Fuente: Elaboració pròpia mitjançant dades de l'Estadística de l'ensenyament, curs 2017-2018 (Departament d'Ensenyament).

3.2.2. La disponibilitat de places públiques

El dèficit estructural d'oferta de places públiques a Catalunya va ser el motor de les reivindicacions de la ciutadania que donarien lloc a l'elaboració del Mapa *de llars d'infants de Catalunya*. Si bé diferents informes realitzats amb posterioritat a la implementació del mateixa posen de manifest un augment significatiu dels alumnes escolaritzats en escoles infantils de titularitat pública (del 13,6% en el curs 2005-2006 al 22,8% l'any 2011-2012) (Síndic de Greuges, 2015), l'escassetat d'oferta pública segueix constituint un obstacle considerable per a les famílies amb nens petits, especialment per a aquelles amb recursos econòmics insuficients per costejar una plaça de naturalesa privada. La taxa de cobertura pública de l'educació infantil de primer cicle en el conjunt de l'àrea metropolitana de Barcelona ascendeix el curs 2017-2018 al 21,3% i al 33,5% en termes de mitjana³². No obstant això, aquesta oscil·la considerablement entre els municipis de la conurbació. Així municipis com Sant Climent de Llobregat o Begues superen el 80%. És a dir, en aquests municipis per cada 10 infants en edat preescolar s'ofereixen 8 places públiques. L'oferta pública està més desenvolupada als municipis menys densos als que no hi ha centres de titularitat privada però també a municipis com Sant Joan Despí. La disponibilitat de places públiques també és superior a la mitjana a Barberà de Vallès, Esplugues de Llobregat, Sant Feliu de Llobregat i Sant Andreu de la Barca, localitats on la mida poblacional és notablement més gran. A l'altre extrem, municipis com Badalona o Ripollet, Hospitalet de Llobregat, Sant Vicenç dels Horts o Montgat no arriben a oferir més que 1 plaça pública per cada 10 nens/es.

³² La taxa de cobertura pública per l'AMB, xifrada en el 21,3%, no és el mateix que la mitjana de cobertura de l'AMB, que es xifra en el 33,5%. La primera es calcula sumant les places ofertes de cadascun dels municipis i dividint per la població potencialment beneficiària (els infants de 0 a 2 anys). La segona és la mitjana de la taxa de cobertura de cadascun dels municipis, de manera que no es té en compte la mida poblacional dels mateixos.

Gràfic 7. Taxa de cobertura pública de l'educació infantil de primer cicle (0-2 anys) segons municipi. Àrea metropolitana de Barcelona, curs 2017/18



Font: Elaboració pròpia mitjançant dades facilitades pel Departament d'Educació, Servei d'Indicadors i Estadística.

Lluny doncs de constituir un dret universal, la disponibilitat de places públiques d'escola bressol difereix considerablement segons el municipi metropolità de residència. A gran part d'ells constitueix un recurs escàs, motiu pel qual requereix fixar criteris d'elegibilitat per seleccionar a les famílies beneficiàries. En aquest aspecte, la variabilitat entre municipis s'esvaeix i els criteris d'accés són pràcticament comuns a tota la conurbació malgrat disposar d'eines que permeten establir normes complementàries³³. A grans trets, la normativa vigent prioritza el lloc de residència en l'obtenció de places, entenent per aquest els límits administratius del municipi o les àrees d'influència dins de la mateixa (encara que en la majoria de municipis s'estableix una única àrea). Aquesta concepció 'tan local' dels serveis contrasta amb la 'ciutat real' i donada la desigual cobertura pública al sí de la metròpoli, el municipi de residència acaba condicionant enormement les oportunitats reals d'accés dels infants. Per contra, els ingressos familiars tenen poc pes en el procés d'admissió. Únicament es contempla la prioritat d'accés dels infants beneficiaris de la Renda Mínima d'Inserció, vinculant-se doncs a la

³³ L'accés als centres sufragats amb fons públics es regula via el Decret 282/06 si bé el Departament d'Ensenyament cada any publica una resolució mitjançant la qual es fan públiques les normes de preinscripció i matrícula d'alumnes en els centres del Servei d'Educació de Catalunya i altres centres educatius. Per al curs 2017/2018 objecte d'anàlisi, regeix la Resolució ENS / 406/2017, de 24 de febrer, per la qual s'aproven les normes de preinscripció i matrícula d'alumnes. La normativa preveu la delegació de competències als ens locals en el procés de preinscripció i admissió dels infants, possibilitant establir altres criteris de prioritat a més dels que estableix el Decret. En l'actualitat, 17 municipis de la conurbació tenen delegada la competència, encara que no tots compten amb un barem de puntuació propi. En aquest cas, apliquen la normativa general.

pobresa extrema i no a grups poblacionals més amplis que experimenten dificultats econòmiques (s'estima la població infantil beneficiària de la RMI en un 2% mentre que la taxa de pobresa infantil és pràcticament del 27%). A més, el criteri de renda de la unitat familiar representa una puntuació residual sobre el conjunt de la baremació, pràcticament al mateix nivell que la prevista per alumnes amb malalties cròniques de l'aparell digestiu i/o metabòlic. Tot i el marge de discrecionalitat que disposen els consistoris per introduir i/o modificar aquest criteri, els municipis que ho fan constitueixen actualment l'excepció (Castelldefels és l'únic consistori metropolità que en el procés d'admissió atorga major puntuació a les famílies amb rendes inferiors als 30.000 € anuals).

3.2.3. El sistema de preus públics

En relació a l'accessibilitat econòmica, això és, el preu que finalment assumeixen les famílies per l'escolarització primerenca dels seus fills/es s'observa tanta heterogeneïtat com municipis hi ha a la metròpoli. És a dir, no hi ha cap municipi que comparteixi les mateixes tarifes. En principi, això no hauria de constituir un problema en la mesura que un dels beneficis potencials de la localització dels serveis rau en un major ajust a les necessitats de la població resident al municipi. Malgrat aquesta disparitat tarifària, si és possible agrupar els consistoris d'acord amb la política de preus públics aplicada: el sistema de preu únic i el sistema de tarifació social. El primer consisteix en l'assignació d'una quota lineal per a totes les famílies usuàries independentment de qualsevol característica socioeconòmica o necessitat, mentre que el segon es calcula en funció de la renda familiar dels usuaris. El sistema de preu únic o de quotes lineals és el que majoritàriament apliquen els municipis metropolitans en l'actualitat (20 dels 36 municipis metropolitans), si bé en termes poblacionals comprenen únicament un terç de la població infantil. En termes d'afavorir la igualtat d'accés, alguns municipis complementen aquest sistema de preus amb ajudes monetàries o beques dirigides a les famílies amb menys recursos econòmics. Desafortunadament, no es disposa de les dades sobre el nombre de beques, dels criteris de concessió ni de l'import en el curs 2017-2018. En tot cas, en els municipis que utilitzen les beques com a instrument per afavorir l'equitat se solen considerar criteris que van més enllà de la mera insuficiència de recursos econòmics. És a dir, les ajudes en concepte d'escolarització, menjador o ambdues coses, freqüentment estan adreçades a famílies que presenten dificultats socials afegides i es gestionen a través dels serveis socials dels consistoris. El coneixement acumulat sobre la seva aplicació subratlla diferents aspectes negatius: manca de transparència, estigmatització, inequitat horitzontal i inequitat territorial (Cubel, 2010).

Davant d'aquest sistema molt arrelat en la tradició municipal i relativament fàcil de gestionar (Cubel, 2010), va ocupant protagonisme l'establiment del preu dels serveis a través del que s'anomena tarifació social (Diputació de Barcelona, 2019). Sota aquest sistema, el preu dels serveis no és uniforme, sinó que està determinat per la capacitat econòmica de les famílies usuàries. De fet, integra directament les bonificacions en el preu de manera que el cost assumit per les famílies es realitza de forma automàtica i transparent d'acord amb el seu nivell de renda³⁴. En el cas de la conurbació de Barcelona, 16 dels 36 municipis apliquen actualment aquest sistema de preus (en termes poblacionals equival pràcticament al 70% dels nens/es potencialment beneficiaris dels serveis). Si bé alguns consistoris van iniciar la seva implementació durant els primers anys de la dècada (Esplugues de Llobregat, Sant Feliu de Llobregat, Barberà de Vallès o Tiana), la majoria s'han implementat recentment. El principal objectiu de la tarifació social és millorar la rendibilitat social i facilitar l'accessibilitat a l'educació preescolar dels públics absents (és a dir, dels nens que no utilitzen el servei). No obstant, cal no oblidar el context de reajustament de les partides pressupostàries destinades a aquesta etapa educativa a la que es gesta la seva incipient aplicació. De manera que, encara sota la perspectiva de que el preu no constitueixi una barrera d'accés per a les famílies dels estrats inferiors de renda, la viabilitat i la sostenibilitat econòmica de sistema estan en primer pla en més o menys mesura en funció del consistori. Entre els municipis de la metròpoli que implementen la tarifació social s'observa també una elevada heterogeneïtat en els elements que configuren el seu disseny. Des del propi càlcul de la renda familiar, els llindars mínim i màxim i el nombre de trams de renda, els límits inferior i superior de les tarifes i els propis serveis als quals s'aplica aquest sistema de preus (al servei bàsic d'escolarització i/o al servei educatiu de migdia) (Navarro-Varas, 2019).

Donada aquesta gran casuística, els exercicis comparatius són complicats. Per superar aquestes limitacions s'ha recorregut a un mètode d'estimació del cost que haurien d'assumir les famílies per l'assistència als serveis fonamentat en la construcció de tipus ideals d'acord a la renda i a l'organització domèstica del treball de les mateixes. Partint de la premissa que la definició de tipus ideals ha de representar a les famílies potencialment usuàries, en aquest cas s'estableixen les famílies biparentals de dobles ingressos (a temps complet) com el tipus ideal sobre el qual analitzar l'accessibilitat econòmica als serveis al territori metropolità³⁵. Així, es presenta el cost d'assistència a

³⁴ La tarifació social gaudeix de llarg recorregut en alguns països de la Unió Europea com França (Cubel, 2010) o Noruega (Ellingsaeter, 2014).

³⁵ Les famílies biparentals de dos sustentadors constitueixen el nucli familiar majoritari dels infants que residents a la metròpoli, concretament el 42,7%. Vegeu més detalls de la metodologia emprada a l'annex.

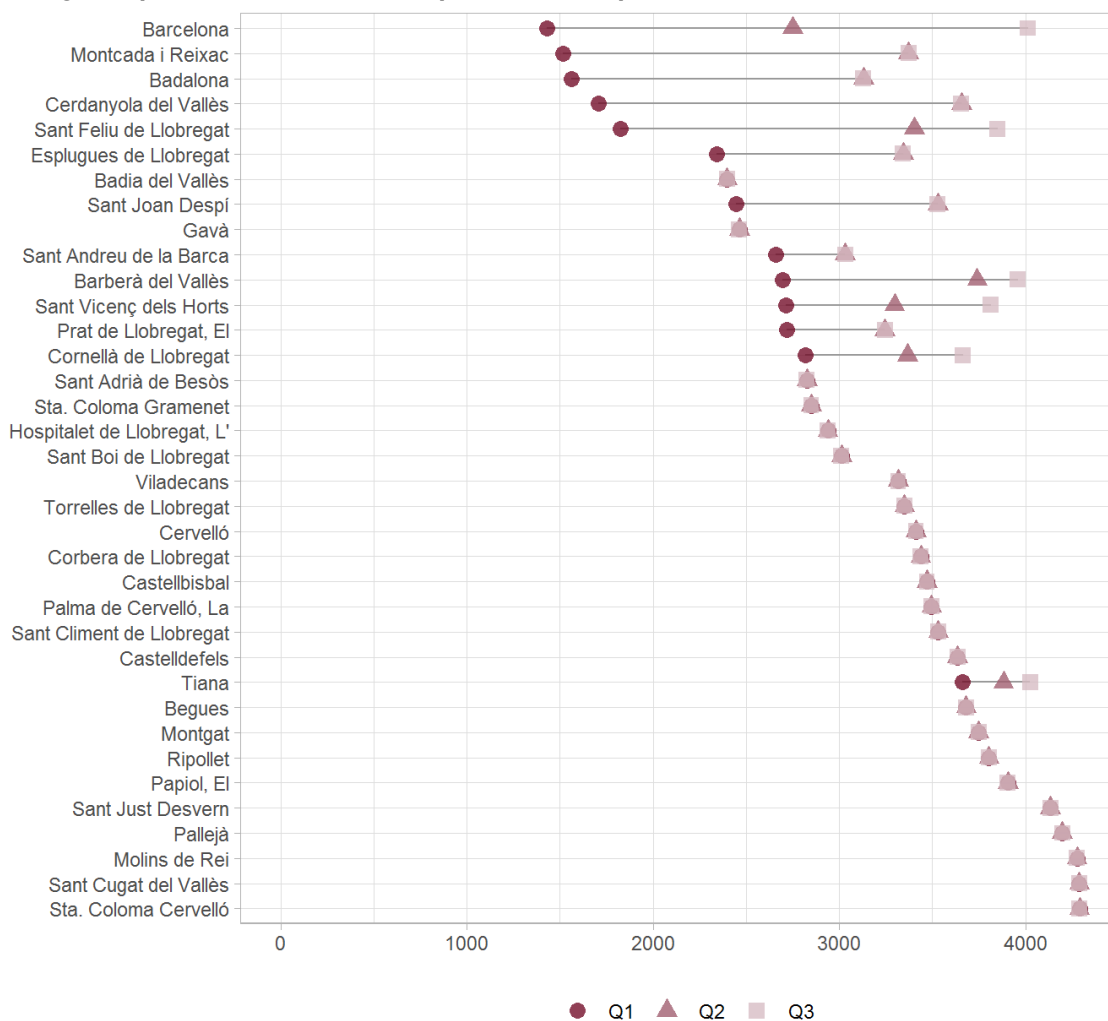
les escoles bressol públiques en termes absoluts i relatius per a les famílies biparentals de dos sustentadors d'acord als seus ingressos potencials — diferenciant 3 estrats de renda — als 36 municipis de la conurbació.

En termes de mitjana, el cost estimat del servei és inferior per a les famílies situades al primer quartil de la distribució de la renda, aproximadament 3.000€ anuals, mentre que per a les del 2 i el 3 quartil se situa en els 3.500€ anuals. No obstant això, si atenem a la diversitat interna entre consistoris es poden apreciar diferents trets. D'acord amb els dos sistemes de preus públics identificats, s'observa com als consistoris on regeix el sistema de quota única el cost anual estimat dels serveis en termes absoluts és igual per a totes les famílies de dos sustentadors, independentment de l'estrat de renda al què pertanyin. Als municipis que apliquen tarifació, s'aprecien tres tendències. Una primera a la qual es constata un cost diferenciat entre quartils de renda i descendent en funció d'aquests (Barcelona, Sant Feliu de Llobregat, Barberà de Vallès, Sant Vicenç dels Horts, Cornellà de Llobregat i Tiana), si bé l'import diferencial entre quartils varia substancialment entre municipis. Un segon grup de municipis, on els costos anuals difereixen per a les famílies de menors ingressos, però no entre els quartils superiors, és a dir, per a aquests dos grups el cost del servei s'igualava en la mesura que superen el límit superior marcat per obtenir el servei bonificat (Montcada i Reixac, Badalona, Cerdanyola, Esplugues de Llobregat, Sant Joan Despí, Sant Andreu de la Barca i el Prat de Llobregat). Finalment, un tercer grup (Sant Just Desvern, Molins de Rei i Sant Cugat del Vallès) on el preu estimat que han d'assumir les famílies en què tots dos progenitors estan ocupats a temps complet no divergeix entre estrats de renda. A l'igual que el cas anterior, això s'explica pel disseny de sistema de tarifació social i en concret pel límit superior de renda fixat. En clau intermunicipal, l'import anual d'escolaritzar a temps complet (de 9'00h a 17'00h) a un infant menor de 3 anys per a les famílies els ingressos no superen el primer quartil de renda, oscil·len entre els 1.430€ anuals de Barcelona i els pràcticament 4.300€ de Molins de Rei, Sant Cugat de Vallès i Santa Coloma de Cervelló. Val a dir que les famílies biparentals de dobles ingressos se situen majoritàriament entre el segon i el tercer quartil de renda, és a dir, només un 5% aproximadament d'aquest tipus de família es troba a la cua inferior de la distribució. Per a les famílies d'ingressos mitjans — entre els 37.000€ i els 49.000€ anuals depenent del municipi de residència—, el cost anual del servei oscil·la entre els 2.400€ de Badia de Vallès i Gavà —els preus es regeixen per la normativa del Departament d'Ensenyament —i novament els 4.300€.

Pel que fa a l'estrat de renda més elevat, que correspon al tipus de família amb més recursos adquisitius dels tipus definits i que aproximadament representen el 45%

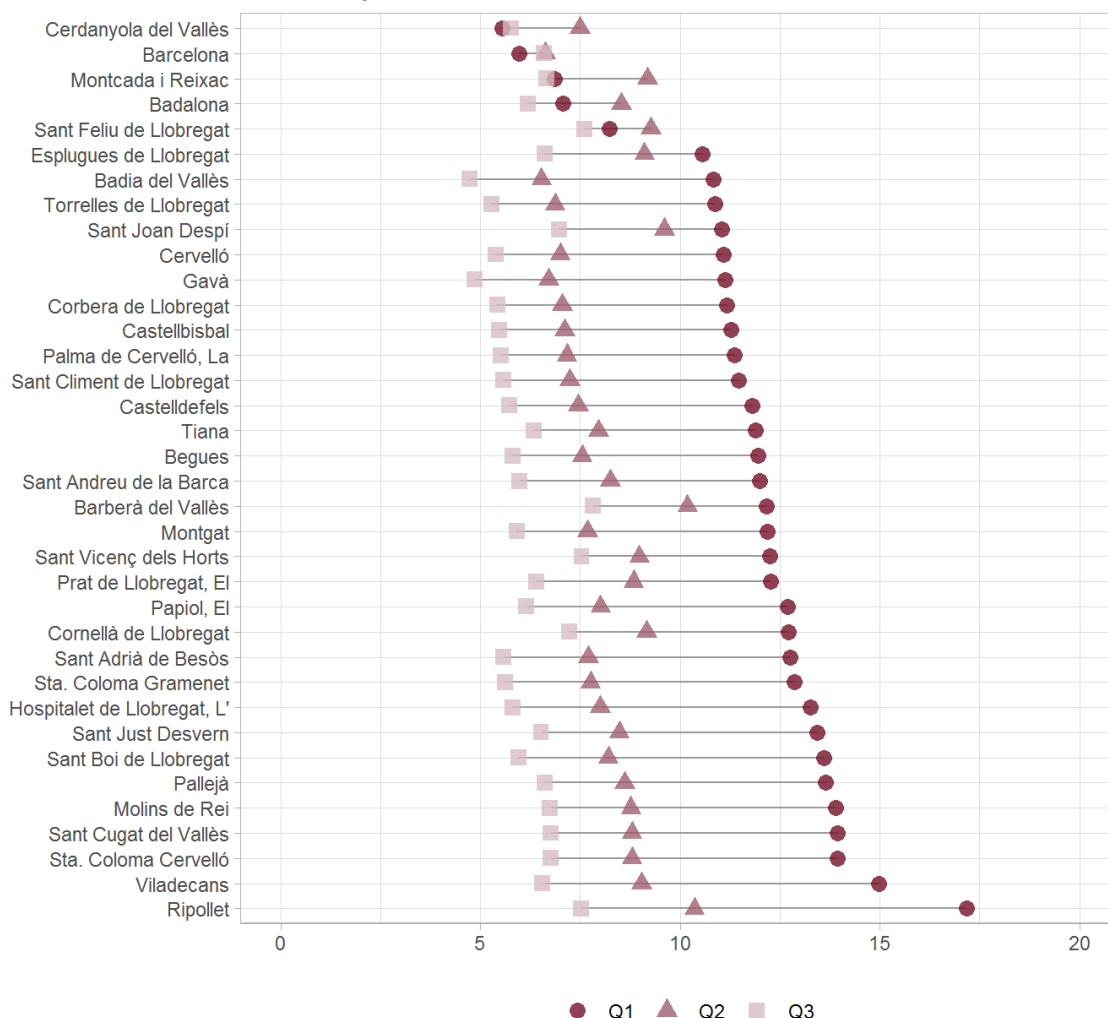
respecte de les famílies de 2 sustentadors i pràcticament el 20% respecte al total de famílies, les tarifes no superarien els 3.000€ en municipis com Badia, Gavà, Sant Adrià de Besòs, Santa Coloma Gramenet o l'Hospitalet de Llobregat. Dels consistoris que apliquen tarifació social els serveis més econòmics correspondrien als municipis de Sant Andreu de la Barca i Badalona.

Gràfic 8. Cost anual dels serveis per a les famílies biparentals de dobles ingressos segons quartil de renda i municipi. Àrea metropolitana de Barcelona, curs 2017/2018



Font: Elaboració pròpia a partir de les webs municipals i de les ordenances fiscals dels municipis, BOPB.

Gràfic 9. Percentatge de cost dels serveis sobre la renda familiar anual per a llars biparentals de dobles ingressos segons quartil de renda familiar i municipi. Àrea metropolitana de Barcelona, curs 2017/2018



Font: Elaboració pròpia a partir de les webs municipals i de les ordenances fiscals dels municipis, BOPB.

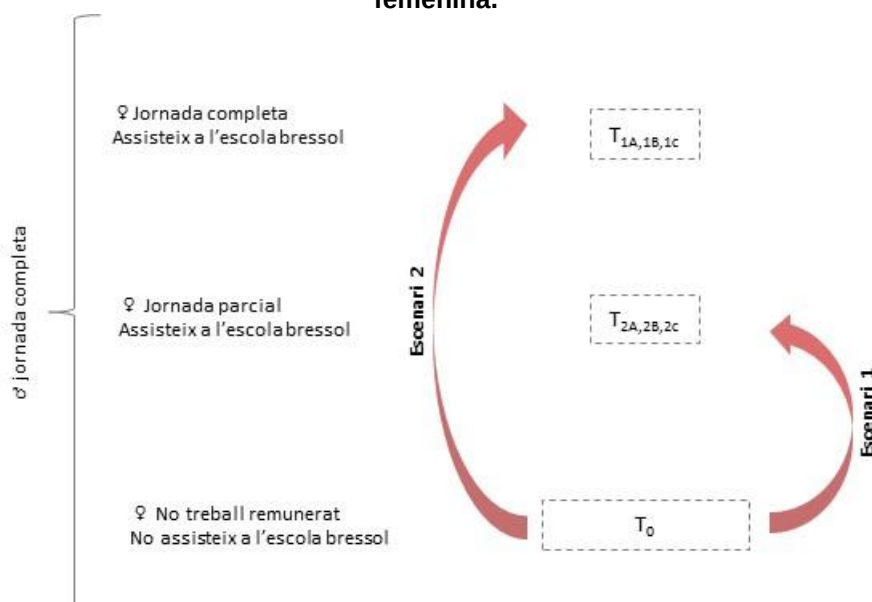
Les despeses visualitzades però expressades com a percentatge de la renda familiar anual ofereixen una lectura complementària. En termes de mitjana metropolitana, el cost relatiu dels serveis augmenta a mesura que disminueix la renda familiar. O el que és el mateix, per a les llars de dobles ingressos amb menor capacitat adquisitiva l'educació primerenca dels seus fills/es monopolitza un 11,7% de la seva renda, davant d'un 8,1% per a les que se situen en la mitjana de la distribució i un 6,1% per a les de rendes més elevades. Si bé aquest efecte és esperable als municipis on els preus es fixen linealment, no ho és tant en els casos on regeix la tarificació social. Així, tot i que en termes absoluts en alguns municipis els estrats de renda inferiors tenen un preu assignat inferior a la resta d'estrats, aquest no és suficient per compensar el diferencial de renda entre les famílies. En base a aquestes estimacions, únicament en els municipis de Cerdanyola de Vallès i Barcelona les rendes més baixes assumirien un cost relatiu menor. La lectura llavors en clau redistributiva és clara. La progressivitat del sistema de

preus públics per a les llars de dobles ingressos en els municipis de la conurbació constitueix l'excepció. La definició de les tarifes dels serveis d'educació i atenció a la primera infància no afavoreix l'accessibilitat dels infants que, malgrat estar ocupats ambdós progenitors, se situen a la cua de la distribució. A més a més, no és el mateix un 10% sobre 1.000€ que sobre 3.000€. És a dir, els ingressos sobrants que disposen les famílies per satisfer la resta de les necessitats bàsiques difereixen substancialment (Stone, 2006 i 2010).

3.3. L'accessibilitat econòmica als serveis i l'ocupació femenina

Com es posà en evidència a les pàgines precedents, el risc de pobresa dels infants està clarament associat a l'ocupació dels progenitors i més explícitament amb el treball femení. Tal i com mostren diferents estudis, es podria aconseguir una reducció substancial de la vulnerabilitat econòmica de la infància mitjançant l'eliminació de la penalització de la maternitat (Thévenon, Manfredi, Govind i Klauzner, 2018). D'acord a aquest marc analític, s'ha procedit a calcular quina proporció del salari femení hauria de dedicar-se a pagar els serveis per a l'educació i la cura de la petita infància als diferents municipis de l'àrea metropolitana de Barcelona atenent també a la desigual distribució dels ingressos potencials de les mares.

Figura 1. Esquema de simulació del cost del servei associat a canvis a l'activitat laboral femenina.



Font: Elaboració pròpia.

S'han dissenyat diversos escenaris que s'il·lustren a la figura 1. En tots ells, l'ocupació masculina a jornada completa es manté constant mentre que l'origen de la variació rau en l'ocupació femenina (a jornada parcial exemplificat a l'escenari 1 i a jornada completa

a l'escenari 2) i en l'assistència a l'escola bressol. De la mateixa manera, el cost del servei que s'estima sempre es realitza sobre la base del servei complet. Tal i com es recull a les pàgines precedents, als municipis de l'àrea metropolitana no existeix la possibilitat d'adaptar l'assistència i el cost dels serveis a dies concrets d'acord amb jornades laborals parcials, encara que tinguin caràcter regular. El càlcul dels costos addicionals es realitza aplicant la següent fórmula, on els valors majors a 1 indicarien que el cost d'assistir a l'escola bressol és superior als ingressos que obtindria la mare al mercat laboral i valors inferiors a 1 indicarien un cost per sota d'aquests. Com més proper a 0, menys proporció del salari femení afegit hauria de dedicar-se a pagar els serveis.

$$\text{Costos addicionals} = \frac{\text{Cost servei } x_1 - \text{Cost servei } x_0}{\text{Salari } x_1 - \text{Salari } x_0}$$

3.3.1. Escenari 1: de la cura parental a la defamiliarització pública de la cura (jornada parcial)

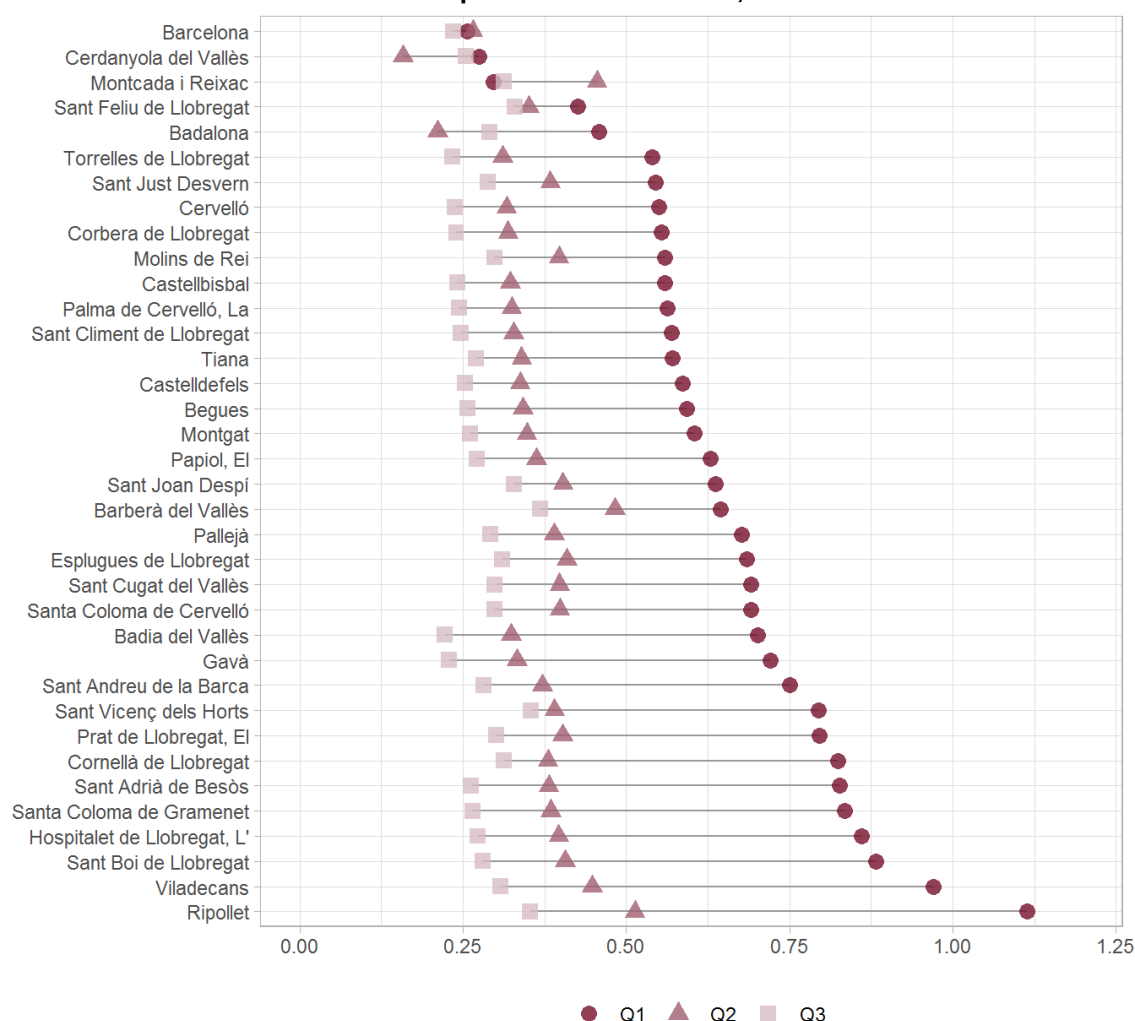
L'escenari 1 simula el cost sobre el salari femení de transitar d'una situació d'inactivitat, en què la cura s'assumeix exclusivament per la mare, a una (re)incorporació al mercat de treball a temps parcial i a l'ús de l'escola bressol del consistori. Els resultats al respecte són contundents: el percentatge del salari afegit de les mares necessari per pagar els serveis augmenta al temps que descendeix el seu salari potencial (gràfic 10). A més a més, les distàncies entre les mares amb salaris potencials situats al primer quartil i els dos restants són molt elevades, mentre que les diferències entre el segon i el tercer, tot i mantenir l'ordre creixent són inferiors. En termes de mitjana, les mares amb ingressos potencials d'una feina a temps parcial que no excedirien en cap cas els 6.210€ (entre els 3.416€ de les residents a la corona industrial metropolitana i els 6.205€ de les residents a la corona residencial), haurien de destinar pràcticament dos terços (65%) dels seus guanys potencials a pagar l'escolarització primerenca dels infants. Per a les mares del segon quartil, amb ingressos potencials entre els 7.400€ i els 10.780€ anuals, les tarifes dels serveis coparien aproximadament un terç (36%). A les mares situades en el quartil superior de la distribució salarial (amb ingressos potencials entre els 10.700€ i els 14.300€), l'assistència a l'escola infantil representaria de mitjana un 28% del seu salari potencial.

La variabilitat entre municipis s'evidencia en major mesura en els costos addicionals dels serveis per a les mares amb menors ingressos potencials. L'interval oscil·la entre el 26% de la ciutat de Barcelona i el 111% de Ripollet, constituint una diferència de 1:4. En els

casos extrems tant de Ripollet com de Viladecans, les tarifes d'escolarització excedirien el salari potencial (111% i 97% respectivament), si bé en pràcticament 16 dels 36 municipis estarien per sobre de la mitjana. Per a les residents en els municipis de Barcelona, Cerdanyola o Montcada i Reixac, el mateix servei no superaria en cap cas el 30%. Per a les mares situades en el punt mig de la distribució, la disparitat intermunicipal disminueix sobretot en termes de desviació típica respecte a la mitjana. No obstant això, les diferències entre els extrems (Cerdanyola del Vallès i Ripollet) es tripliquen. Pel que fa a les mares amb més qualificació, encara presenten major homogeneïtat entre els municipis que conformen l'àrea metropolitana. La incorporació a l'ocupació a temps parcial suposaria un cost sobre el salari afegit a l'economia familiar com a mínim del 28% a les localitats de Badia i Gavà i com a màxim del 37% al municipi de Barberà de Vallès. Així, el divergent sistema actual de preus entre els municipis metropolitans és menys sensible per a les mares amb més recursos potencials.

D'acord a les estimacions realitzades, el preu de les escoles bressol públiques de la metròpoli la desfamiliarització pública de la cura dels més petits mitjançant una jornada laboral femenina a temps parcial constitueix un escenari poc viable a la conurbació des d'un punt de vista econòmic especialment per a les mares amb menys recursos potencials. S'entén potser així perquè l'ocupació a temps parcial té tan poc recorregut a Espanya a diferència d'altres països europeus on aquesta fórmula gaudeix d'ampli seguiment entre les mares amb infants menors de tres anys (encara que contribueix a reforçar la desigualtat de gènere) (Muñoz de Bustillo, Fernández Macías i Antón Pérez, 2008). La rigidesa de l'estructura dels serveis, el sistema de preus i els baixos salaris no contribueixen a que sigui una opció real en el conjunt de la metròpoli, llevat de comptats municipis on no només afavoreixen l'ocupació femenina, sinó que ho farien corregint la desigualtat salarial potencial.

Gràfic 10. Cost addicional de l'escola bressol per a les llars a l'escenari 1 segons quartil de renda. Àrea metropolitana de Barcelona, curs 2017/2018



Font: Elaboració pròpia mitjançant les webs municipals i les ordenances fiscals dels municipis, BOPB.

3.3.2. Escenari 2: de la cura parental a la desfamiliarització pública de la cura (jornada completa)

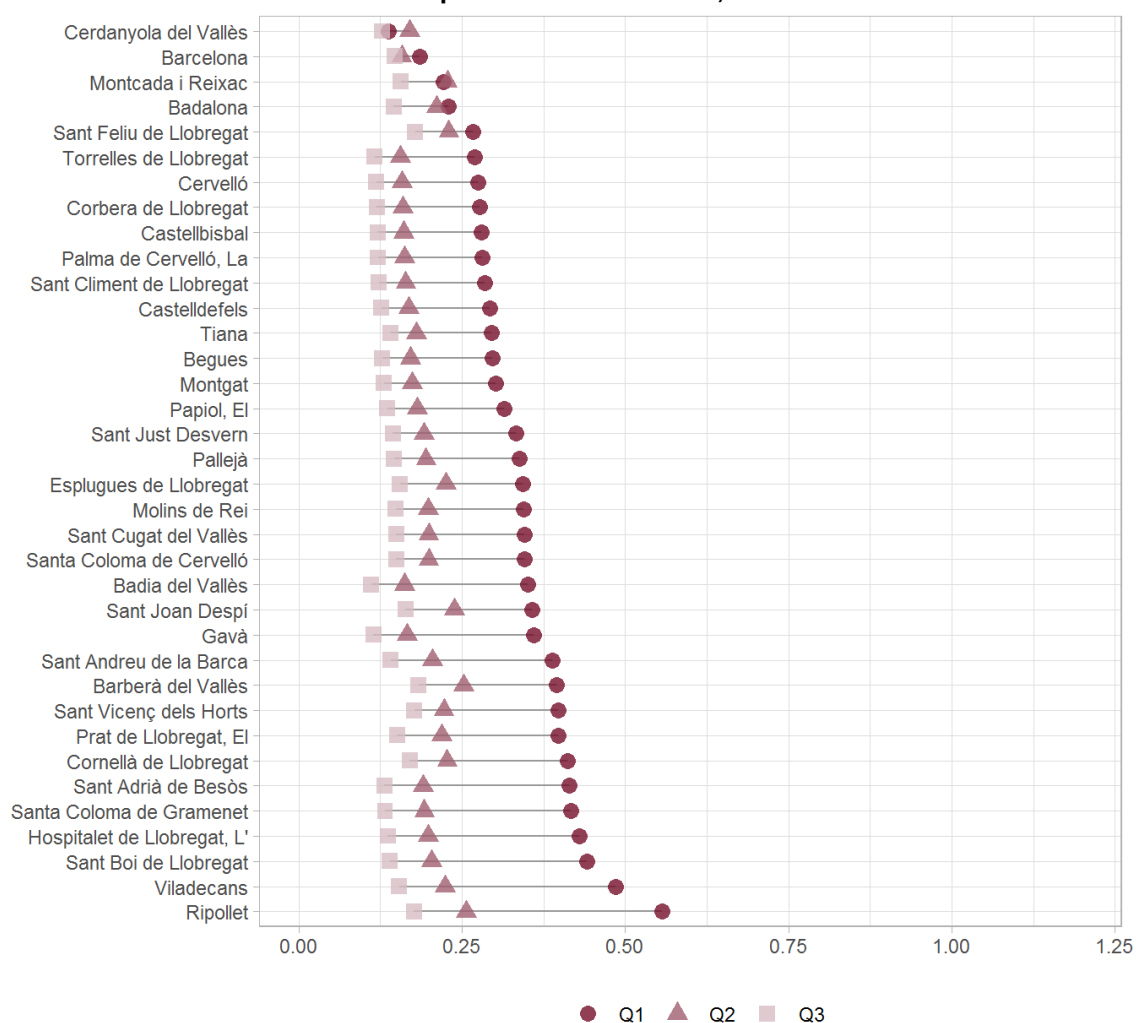
En el segon escenari es conceptualitza la (re)incorporació de les mares a l'ocupació a temps complet. Com succeïa anteriorment, el cost addicional s'incrementa a mesura que descendeixen els sous potencials. No obstant això, la magnitud d'aquest és inferior, com també ho és la distància entre estrats i la variabilitat entre els municipis. D'acord amb les estimacions realitzades, les mares de l'àrea metropolitana amb menys recursos potencials haurien de destinar de mitjana un terç del seu sou a pagar els serveis (34%). Les situades en el punt mig de la distribució una cinquena part (19%) i les de majors salaris un 14%. Cal notar que en termes de mitjana la proporció del salari femení pels 3 estrats gairebé és la meitat que l'estimada en l'escenari 1. Això es deu al fet que en els consistoris en els quals regeix un sistema de preus de quota única, un increment de la renda familiar no té efecte sobre el cost que les famílies han d'assumir pel servei. De

manera que, si els ingressos femenins es dupliquen, el cost addicional es redueix a la meitat exacta. També succeeix en els municipis en els quals, fins i tot aplicant la tarificació social, el salari addicional femení no implica un salt de tram que modifiqui el preu final del servei.

Per a les mares de l'estrat inferior de renda, el percentatge de la seva retribució teòrica fluctuaria entre el 14% i el 56% (Cerdanyola i Ripollet) i en 17 dels 36 municipis aquest seria superior a la mitjana, és a dir hauria de destinar més d'un terç del sou. Com en la jornada parcial, el cost addicional entre els municipis de l'àrea metropolitana de Barcelona es multiplicaria per quatre. De la mateixa manera, s'observa com en gran part dels consistoris la proporció salarial per a aquestes mares en ocupacions a temps complet encara és superior respecte a l'estimat per a les mares de més recursos en ocupacions a temps parcial. Això és, les mares amb menys ingressos potencials haurien de dedicar més part del seu salari derivat d'una jornada laboral completa que les mares més qualificades malgrat treballar a jornada parcial. En el cas de situar-se al segon quartil, el cost addicional més baix es xifraria en 16% i el més alt en el 26%. Les diferències entre municipis en aquest escenari en qualsevol cas no arribarien a duplicar el seu cost per fer ús del mateix servei. Per la seva banda, les despeses dedicades a sufragar els serveis calculats en base al salari de les progenitores de l'últim quartil, oscil·laria entre el 11% i el 18%, mostrant ser molt més resilients a la diversitat de criteris que regeixen en l'establiment de les quotes al llarg de la conurbació.

En resum, l'exercici de simulació realitzat indica que, en la major part dels municipis de la conurbació, el sistema de preus pot tenir un efecte descoratjador envers l'activitat laboral de les mares amb menys recursos potencials després del naixement dels fills/es. En conseqüència, augmentant el risc potencial de pobresa dels infants que pertanyen a les famílies menys acomodades.

Gràfic 11. Cost addicional dels serveis per a les llars a l'escenari 2 segons quartil de renda. Àrea metropolitana de Barcelona, curs 2017/2018



Font: Elaboració pròpia mitjançant les webs municipals i les ordenances fiscals dels municipis, BOPB.

4. CONCLUSIONS

Tenir fills/es està associat amb un major risc de pobresa, especialment durant els primers anys de vida. No obstant, aquest risc es pot minimitzar mitjançant l'acció de l'Estat de benestar. De fet, l'experiència europea mostra que especialment als països escandinaus la descendència no comporta cap risc addicional de pobresa gràcies a un ampli desplegament de polítiques adreçades a les famílies i a la infància. Malauradament, aquest no és el cas de l'Estat espanyol.

A l'àrea metropolitana de Barcelona, els infants constitueixen el grup poblacional més vulnerable econòmicament. Malgrat la fi de la Gran Recessió, pràcticament el 27% es troba en risc de pobresa. El risc es minimitza per als infants en famílies de dos sustentadors alhora que augmenta considerablement pels que viuen amb un únic ingrés. Des d'aquest punt de vista, la ocupació femenina és considerada un protector de la pobresa infantil sobretot als països als que la maternitat no està protegida socialment.

L'eficàcia del sistema de prestacions públiques espanyol vers la protecció de les famílies amb infants és bastant limitada i insuficient. No obstant, la capacitat protectora de l'Estat del benestar no s'esgota amb les transferències. En aquest sentit, els serveis d'educació i atenció de la petita infància constitueixen una de les àrees principals de desenvolupament a les darreres dues dècades, adquirint els governs locals un paper fonamental en l'augment de l'oferta pública. Aquesta expansió de la cura formal se sustenta tant en la promoció de l'ocupació femenina com en el paradigma emergent d'inversió social.

La descentralització dels serveis a les comunitats autònomes i l'alt grau d'autonomia traslladat a la vegada a l'administració local, perfila diferents models que no són aliens a la igualtat d'oportunitats. A la metròpoli de Barcelona, els aspectes lligats a la disponibilitat i a l'accessibilitat econòmica de l'oferta pública d'escoles bressol difereixen enormement. L'esforç realitzat a nivell legislatiu i financer durant la primera dècada de segle XXI a Catalunya es va veure truncat per les polítiques d'austeritat aplicades en el context de crisi econòmica i financera, especialment pel que fa al finançament dels serveis per part dels nivells administratius superiors (el govern central i la Generalitat de Catalunya). En aquest context, l'administració local ha hagut de batallar pràcticament en solitari per salvaguardar aquest servei de proximitat altament demandat per la ciutadania. Però no es tracta únicament de 'quant' es gasta, sinó també de 'com' es gasta. La qüestió és que, a diferència d'altres països europeus també amb un alt grau

de descentralització administrativa, el principi de voluntarietat segueix imperant en la definició de l'oferta.

Les estimacions realitzades apunten que els municipis de la conurbació metropolitana no segueixen una única direcció en relació a l'oferta. Així, hi ha consistoris que han apostat per dotar els municipis d'una major oferta de places públiques —en el context d'una cobertura pública global del 21,3% pel conjunt de l'àrea metropolitana de Barcelona i del 33,5% en termes de mitjana dels municipis—, que faciliti l'accés dels més desfavorits enfront de l'oferta de titularitat privada. No obstant això, la disponibilitat de places públiques no assegura per si mateixa la presència dels grups més vulnerables si no és que va acompanyada de mesures redistributives que aconseguixin ajustar el preu a la situació econòmica de les famílies. En aquest aspecte els resultats són més descoratjadors. Tot i que el sistema de preus proporcional a la renda ha anat guanyant protagonisme en els últims anys en el disseny dels serveis, no tots els consistoris opten per ell. A més, la tarifació social *per se* no implica necessàriament una progressivitat prou forta com per fer que el cost no constitueixi una barrera d'accés per als col·lectius amb més necessitats econòmiques.

Aquesta heterogeneïtat de l'oferta pública entre municipis dibuixa un escenari divers en clau metropolitana al que són més sensibles els infants amb menys recursos econòmics. El municipi de residència condiciona extraordinàriament l'accés als serveis de titularitat pública adreçats a la primera infància. Mentre les famílies amb més capacitat adquisitiva es mostren més resilient a la diversitat territorial, les situades a la cua inferior de la distribució són molt més vulnerables. Això s'expressa en què la probabilitat teòrica d'escolarització pública primerenca pot oscil·lar entre el 10% i el 80%. En clau d'accessibilitat econòmica, el cost relatiu, mantenint constants les característiques del servei, pot arribar a multiplicar-se per set. El dispendi estimat en els serveis en relació amb el salari afegit de les mares amb menys recursos potencials es quadruplica entre les diferents localitats. S'observa clarament com el sistema de preus de les escoles bressol públiques pot tenir un efecte descoratjador envers l'activitat laboral de les mares amb menys recursos potencials després del naixement dels fills/es i, en conseqüència, les probabilitats de patir un major risc de pobresa. Els consistoris que no només afavoreixen l'ocupació femenina, sinó que ho fan corregint la desigualtat salarial potencial, constitueixen l'excepció a la metròpoli.

El desenvolupament dels serveis locals de cura infantil és un camp rellevant de la política pública en què les autoritats locals poden prendre accions significatives en comparació amb altres elements de les polítiques familiars. Es tracta d'una política

transcendent —tant en termes d'activació i ocupabilitat de les mares com des del paradigma de la inversió social—, que, a més, estratègicament se situa en el 'punt zero' d'un procés de transmissió i acumulació d'avantatges/desavantatges. Tot i que no es poden considerar com una alternativa global o substitutiva del marc legal i de la inversió pública nacional/autonòmica, poden marcar la diferència i constituir un element rellevant de cohesió social. Al seu torn, són un camp privilegiat per explorar la governança metropolitana.

En aquest sentit, l'Àrea Metropolitana de Barcelona com a entitat de govern local habilitada per formular polítiques públiques d'ordenació de la vida econòmica i social del territori metropolità, pot ocupar un lloc destacat. La capacitat que la *Llei 31/2010 del Parlament de Catalunya, del 3 d'agost, de l'Àrea Metropolitana de Barcelona* (LAMB) l'atribueix en forma de competències per a "promoure la implantació de polítiques públiques comunes en matèria de serveis municipals i de foment de la cohesió social i territorial" (art. 14, H) (Font i Llovet, 2018), així com en el desenvolupament de funcions que impliquin una redistribució de recursos, per evitar algun dels efectes negatius que pot generar la realització d'aquestes funcions per part dels governs municipals (Salines i Vilalta, 2018), li atorguen una posició privilegiada a la vegada que ineludible envers l'equitat social. Tant en l'escenari actual com en el 'escenari desitjable' de complementarietat amb els nivells administratius superiors, el paper de l'Àrea Metropolitana de Barcelona podria canalitzar-se a partir de diferents funcions. En primer lloc, liderant un projecte de coneixement i acompanyament als municipis metropolitans al què s'inclogués la compilació i tractament de registres administratius que proporcionessin l'abast real de la igualtat d'oportunitats envers els serveis d'educació i atenció a la petita infància. Això és, l'establiment de mecanismes de comparació intermunicipal dels serveis públics d'ECEC que analitzin les desigualtats existents a la metròpoli en clau de disponibilitat, accessibilitat econòmica i qualitat. En segon terme, lideratge en relació amb l'harmonització dels criteris que actualment regeixen l'oferta pública. I, finalment, en la definició i introducció de criteris de redistribució social i territorial. Sens dubte, tot això requereix d'una lectura dels serveis actuals en clau metropolitana, capaç de fer visibles les mancances d'un sistema amb impactes socials que no es distribueixen per igual al llarg del territori de la metròpoli de Barcelona.

5. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Abrassart, A. y Bonoli, G. (2015). Availability, Cost or Culture? Obstacles to Childcare Services for Low-Income Families. *Journal of Social Policy*, 44(04), 787–806.
- Amato, P. R., Booth, A., McHale, S. M. i van Hook, J. (2015). *Families in an Era of Increasing Inequality. Diverging destinities*. Londres: Springer.
- Avellar, S. i Smock, P. (2005). *The economic consequences of the dissolution of cohabiting unions*. J. Marriage Fam. 67:315–27
- Ayala Cañón, L., Martínez López, R. i Sastre García, M. (2006). *Familia, infancia y privación social*. Madrid: Fundación FOESSA.
- Ayllón, S. (2017). “Growing up in Poverty: Children and the Great Recession in Spain”. A Cantillon, B., Chzhen, Y., Handa, S. i Nolan, B. (Ed.) *Children of Austerity: Impact of the Great Recession on child poverty in rich countries*. New York: United Nations Children’s Fund and Oxford University Press.
- Blasco, J. (2016). *De l’escola bressol a les polítiques per a la petita infància. Document de treball*. Fundació Jaume Bofill.
- Blasco, J. (2017). *De l’escola bressol a les polítiques de primera infància: l’educació i cura de la primera infància a Catalunya*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.
- Bonoli, G., Cantillon, B. y van Lancker, W. (2017). Social investment and the Matthew Effect. Limits to a strategy. En A. Hemerijck (Ed.), *The uses of social investment*. Oxford Scholarship Online.
- Bonoli, G. y Liechti, F. (2018). Good intentions and Matthew effects: access biases in participation in active labour market policies. *Journal of European Public Policy*, 25(6), 894–911.
- Bonoli, G. y Reber, F. (2010). The political economy of childcare in OECD countries: Explaining cross-national variation in spending and coverage rates. *European Journal of Political Research*, 49(1), 97–118.
- Bradshaw, J. (2014). Pobreza y bienestar infantiles. *Panorama Social*, 20 (Segundo semestre), 23–35.
- Budig, M.J. i Hodges, M.J. (2010). ‘Differences in Disadvantage: Variation in the Motherhood Penalty across White Women’s Earnings Distribution’, *American Sociological Review*, Volume: 75 issue: 5: 705-728.
- Cano, T. (2019). ‘Changes in Fathers’ and Mothers’ Time with Children: Spain, 2002–2010’. *European Sociological Review*, 35(5) 616-636.
- Carabaña, J. y Salido, O. (2014). Ciclo económico y pobreza infantil : la perspectiva de la pobreza anclada. *Panorama Social*, 20 (Segundo semestre), 37–51.
- Comisión Europea (2013). *Invertir en la infancia: romper el ciclo de las desventajas*. Recomendación de la Comisión (2013/112/UE).
- Correll, S., Benard, S. i Paik, I.(2007). *Getting a job: Is there a motherhood penalty?* Am. J. Soc.112:1297–338
- Cubel, M. (2010). Proposta de reforma de les polítiques de preus públics dels serveis educatius municipals: la tarifació social. En Diputació de Barcelona (Ed.), *Preus públics i equitat en l’accés als serveis educatius municipals* (p. 23-29). Barcelona: Diputació de Barcelona.

- Daly, M., y Ferragina, E. (2018). Family policy in high-income countries: Five decades of development. *Journal of European Social Policy*, 28(3), 255–270.
- Diputació de Barcelona (1999). *L'educació dels més petits*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- Diputació de Barcelona (2019). *La tarifació social a les Escoles Bressol Municipals*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- Ellingsæter, A. L. (2014). Towards universal quality early childhood education and care: The Norwegian model. En Gambaro, L., Stewart, K. y Waldfogel, J. (Eds.), *An equal start? Providing quality early education and care for disadvantaged children* (p. 53-76). Bristol: Policy Press.
- Esping-Andersen, G. (2002). A child-centred social investment strategy. En Esping-Andersen, G. (ed.) *Why we need a new welfare state*. Oxford: Oxford University Press.
- Esping-Andersen, G. (2016). *Families in the 21st Century*. HKCER Letters. Germany: SNS Förlag.
- Fernández, G. (Coord.), Aguilar, M., Arriba, A., Ayala, L. i Zalakain, J. (2015). *Hacia un sistema más inclusivo de garantía de rentas en España: diferentes alternativas de desarrollo*. Madrid: Fundación FOESSA.
- Flaquer, L., Almeda, E. i Navarro-Varas, L. (2006). *Monoparentalitat i infància*. Col·lecció Estudis Socials, 20. Barcelona: Fundació “La Caixa”.
- Flaquer, Ll., Navarro-Varas, L., Antón-Alonso, F., Ruiz-Forès, N., Cónsola, A. (2018). La implicación paterna en el cuidado de los hijos en España antes y durante la recesión económica. *Revista Española de Sociología*, 28 (2), 249-268.
- Font i Llovet, T. (2018). Cap a un govern local metropolità: el potencial de la llei de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. *Papers*, 61, 72-79.
- Fraisse, L., Andreotti, A. y Sabatinelli, S. (2004). Does the diversification of childcare services increase social cohesion? TSFEPS – WP6 Welfare Mix and social cohesion report 2.
- Fraisse, L. y Escobedo, A. (2014). Changing Family Needs and Local Childcare Policies. En Ranzi, C., Brandsen, T. y Sabatinelli, S. (Eds.), *Social vulnerability in European cities. Work and welfare in Europe* (p.103–133). London: Palgrave.
- Generalitat de Catalunya (2005). *Mapa de llars d'infants de Catalunya 2004-2008: Llei 5/2004, de 9 de juliol, de creació de llars d'infants de qualitat*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Generalitat de Catalunya (2012). *Currículum i orientacions educació infantil. Primer cicle*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Ghysels, J. y van Lancker, W. (2011). The unequal benefits of activation: An analysis of the social distribution of family policy among families with young children. *Journal of European Social Policy*, 21(5), 472–485.
- González, M. J. (2004). La escolarización de la primera infancia en España: desequilibrios territoriales y socioeconómicos y acceso a los servicios. En V. Navarro, V. (Ed.), *El Estado de Bienestar en España* (p. 365–398). Madrid: Tecnos.
- González, M.J. y Quiroga, A. (2003). Per què no hi ha escoles bressol públiques al meu municipi? L'escolarització de la primera infància a Catalunya en els contextos europeu i espanyol. En Navarro, V. (coord.), *L'Estat del Benestar a Catalunya*. Col·lecció Societat i Territori. Perspectives, núm. 1. Barcelona: Diputació de Barcelona.

- Graaf, P.M. i Ultee, W.C. (2000). United in Employment, United in Unemployment? Employment and Unemployment of Couples in the European Union in 1994 a Gallie, D. i Paugam. (eds.) *Welfare Regimes and the Experience of Unemployment in Europe*. Oxford University Press, pags. 265-285.
- Heckman, J. J. (2006). Skill formation and the economics of investing in disadvantaged children. *Science*, 312, 5782: 1900–2.
- Jenson, J. (2004). Changing the Paradigm: Family Responsibility or Investing in Children. *Canadian Journal of Sociology*, 29(2), 169-192.
- Kazepov, Y. (Ed.) (2010). *Rescaling social policies: towards multilevel governance in Europe*. Farnham and Burlington, VT: Ashgate.
- Kulic, N., Skopek, J., Triventi, M. y Blossfeld, H.-P. (2019). Social Background and Children's Cognitive Skills: The Role of Early Childhood Education and Care in a Cross-National Perspective. *Annual Review of Sociology*, 45(1), 557–579.
- León, M. y Pavolini, E. (2014). 'Social Investment' or Back to 'Familism': The Impact of the Economic Crisis on Family and Care Policies in Italy and Spain. *South European Society and Politics*, 19(3), 353–369.
- Lohmann, H. i Crettaz, E. (2019). Explaining cross-country differences in in-work poverty'. Lohmann, H. i Marx, I. (eds.) *Handbook on In-Work Poverty*. Cheltenham: Edward-Elgar, pp.50-69.
- Marí-Klose, P. i Marí-Klose, M. (2012). *Crisi i pobresa infantil a Catalunya*. Barcelona: Unicef.
- Marchal, S., Marx, I. i Verbist, G. (2019). Income suport policies for the working poor a Lohmann, H. i Marx, I. (eds.) *Handbook on In-Work Poverty*. Cheltenham: Edward-Elgar, pp. 213-227.
- Marx, I. i Nolan, B. (2012), 'In-work poverty'. GINI Discussion Paper, nº 51.
- Meyers, M.K.; Gornick, J.C. i Ross, K.E. (1999). Public childcare, parental leave and employment a Sainsbury, D. (coord.) *Gender and Welfare State Regimes*. Oxford University Press.
- Muñoz de Bustillo, R., Fernández Macías, E. y Antón Pérez, J. I. (2008). *El Trabajo a tiempo parcial en España en el contexto de la Unión Europea: características, condiciones de trabajo y perspectivas*. Madrid: Subdirección General de Información Administrativa y Publicaciones, Ministerio de Trabajo e Inmigración.
- Navarro-Varas, L. (2019). *El cuidado de la primera infancia. Desigualdades sociales y territoriales en la metrópolis de Barcelona* (Tesi doctoral no publicada). Universitat Autònoma de Barcelona, Catalunya.
- OECD (2001). *Starting Strong: Early Childhood Education and Care*. Paris: OECD.
- OECD (2006). *Starting Strong II: Early Childhood Education and Care*. Paris: OECD.
- OECD (2011). *Doing Better for Families*. Paris: OECD.
- Pavolini, E. y Wim Van Lancker (2018). The Matthew effect in childcare use: a matter of policies or preferences? *Journal of European Public Policy*, 25:6, 878-893.
- Ponthieux, S. (2019). Gender and in-work poverty a Lohmann, H. i Marx, I. (eds.) *Handbook on In-Work Poverty*. Cheltenham: Edward-Elgar, pp. 77-88.
- Romagosa, J. (2010). Aspectes jurídics de la reforma. En Diputació de Barcelona (Ed.), *Preus públics i equitat en l'accés als serveis educatius municipals* (p. 31-42). Barcelona: Diputació de Barcelona.

- Salinas, P. y Vilalta, M. (2018). El finançament de les àrees metropolitanes. Una especial referència al cas de l'AMB. *Papers*, 61, 60-71.
- Salverda, W. (2019), 'Low earnings and their drivers in relation to in-work poverty'. H. Lohmann i I. Marx (eds.) *Handbook on In-Work Poverty*. Cheltenham: Edward-Elgar, pp. 26-49.
- Sarasa, S. (2018). Garantía de ingresos mínimos y empleo a Fausto Miguélez (coord.) *La revolución digital en España. Impacto y Retos sobre el Mercado de Trabajo y el Bienestar*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona. Disponible en: <https://ddd.uab.cat/record/190325>.
- Síndic de Greuges de Catalunya. (2012). *Informe sobre la pobresa infantil a Catalunya*. Barcelona: Síndic de Greuges de Catalunya.
- Síndic de Greuges de Catalunya (2015). *Informe sobre la igualtat d'oportunitats a l'educació infantil (0-3 anys)*. Juliol 2015. Barcelona: Síndic de Greuges.
- Stier, H., Lewin-Epstein, N. y Braun, M. (2001). Welfare regime, family-supportive policy, and women's employment along the life course. *American Journal of Sociology*, 106: 1731–1760.
- Thévenon, O, Manfredi, T., Govind, Y. i Klauzner, I. (2018), "Child poverty in the OECD: Trends, determinants and policies to tackle it", OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 218, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/c69de229-en>
- Van Lancker, W. (2013). Putting the child-centred investment strategy to the test: Evidence for EU27. *European Journal of Social Security*, 15(1), 4–27.
- Van Lancker, W. y Ghysels, J. (2016). Explaining patterns of inequality in childcare service use across 31 developed economies: A welfare state perspective. *International Journal of Comparative Sociology*, 57(5), 310 –337.
- Waldfogel, J. (1997). *The effect of children on women's earnings*. *American Sociological Review*, 62: 209–217

6. ANNEX METODOLÒGIC

6.1. Les Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida (EMCV)

Les *Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida* (EMCV) constitueixen actualment la font de dades de referència en matèria d'ingressos i de condicions de vida per l'àmbit metropolità de Barcelona. Aquesta nova font de dades substitueix, per tant, la que fins ara havia estat la referent en aquest àmbit territorial, l'*Enquesta de condicions de vida i hàbits de població* (ECVHP), també coneguda com l'*Enquesta Metropolitana*³⁶. Les EMCV es construeixen a partir de les dades que ofereix l'*Enquesta de condicions de vida* (ECV), una operació de periodicitat anual realitzada per l'INE des de 2004 i ampliada a Catalunya per l'Idescat i l'IERMB des de 2016. El mètode d'elaboració de les EMCV ha estat dissenyat i desenvolupat conjuntament per l'IERMB i l'Idescat. Aquest mètode es basa en la suma de mostres (*data pooling*) de dues edicions consecutives de l'ECV, incorporant els procediments pertinents per construir una mostra estrictament transversal (re)calibrada per les diferents corones metropolitanes que conformen l'àmbit metropolità. Aquesta operació s'emmarca en l'actuació anomenada *Estimació territorial de l'Enquesta de condicions de vida*, reconeguda en el Pla Estadístic de Catalunya 2017-2020.

6.2. L'anàlisi de la disponibilitat i l'accessibilitat econòmica de les escoles bressol públiques de la metròpoli de Barcelona.

El treball empíric que es realitza en aquesta fase de la investigació es fonamenta en dades d'origen administratiu. Les dades d'origen administratiu procedeixen fonamentalment de l'*Estadística de l'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya* i de les ordenances fiscals dels municipis que integren l'Àrea Metropolitana de Barcelona, ambdues referides al curs escolar 2017/2018.

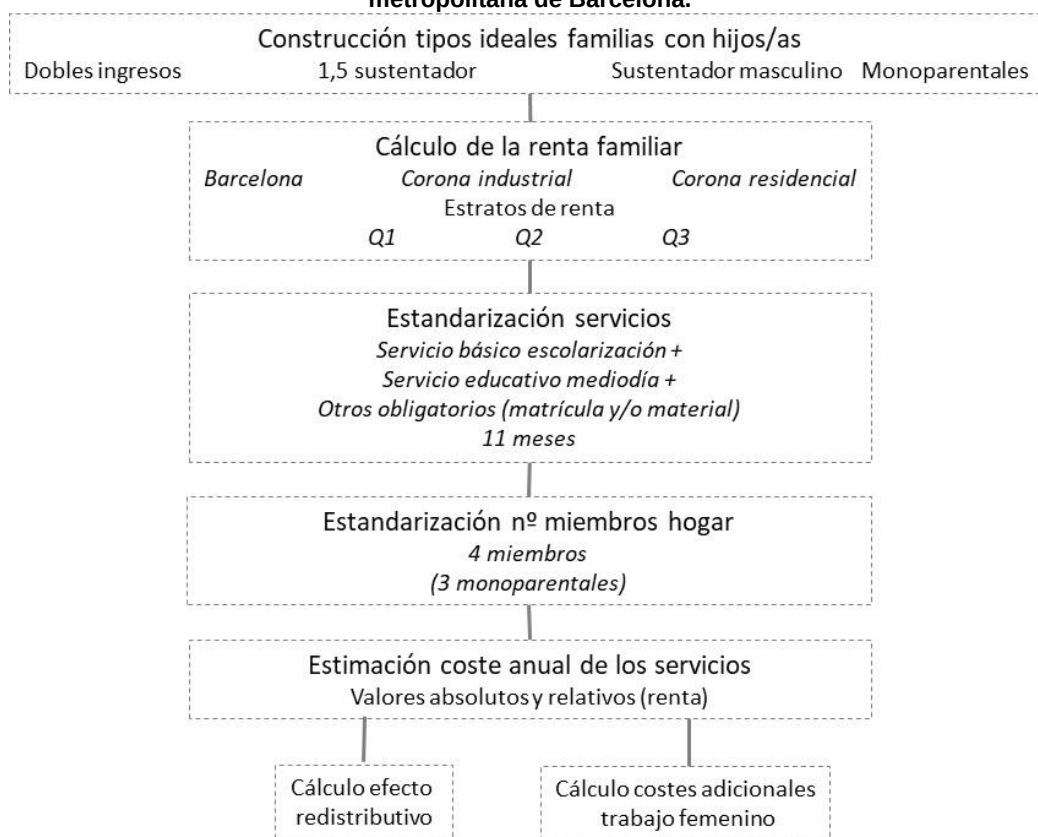
L'*Estadística de l'Ensenyament*, acotada envers els objectius de la investigació a l'educació infantil de primer cicle, recull el nombre de centres, unitats i alumnes escolaritzats per naturalesa (sector públic i sector privat), titularitat (Departament d'Ensenyament i corporacions locals) i municipi. Addicionalment, es va sol·licitar a el Servei d'Indicadors i Estadística de el Departament d'Educació, l'oferta de places públiques segons titularitat de cadascun dels municipis entenent que no tenen per què coincidir amb l'escolarització (en els casos que l'oferta sigui superior a la demanda).

³⁶ De l'ECVHP s'han realitzat fins a 6 edicions amb una periodicitat quinquennal entre 1985 i 2011.

D'altra banda, un gruix important de les dades elaborades en el marc de l'anàlisi procedeix originalment de les ordenances fiscals dels municipis. Els serveis educatius de primer cicle prestats pels consistoris, com altres serveis públics de titularitat local, tenen assignat un preu públic aprovat en el plenari municipal en el marc de les seves ordenances fiscals. A partir d'aquestes, consultades digitalment a les pàgines webs dels ajuntaments o bé al Butlletí Oficial de la Província de Barcelona (BOPB), s'han obtingut els preus públics fixats per als diferents serveis que integren l'educació 0-2 anys en el curs escolar 2017-2018. A partir del coneixement d'aquests s'aplica un mètode d'estimació per calcular els costos anuals dels serveis per a les famílies.

En la mesura que els preus públics de les escoles bressol els estableixen els municipis seguint diferents sistemes i criteris, la variabilitat entre ells és molt elevada. Realitzar un exercici comparatiu en aquests termes és complicat. Per superar aquestes limitacions s'ha dissenyat un mètode d'estimació de costos basat en treballs amb objectius similars per al cantó suís de Vaud (Bonoli, Abrassart i Schlanser, 2010; Abrassart i Bonoli, 2015). El mètode consisteix a construir tipus ideals de família -considerant l'organització domèstica del treball al seu si- i estandarditzar per a totes elles un mateix servei. A partir de la renda familiar de cada tipus de família en cadascun dels municipis, s'estima el cost anual que haurien d'assumir per l'assistència dels infants a aquests serveis. El mètode seguit s'esquematitza a la figura següent:

Figura A1. Esquema del mètode d'estimació del cost dels serveis als municipis de l'àrea metropolitana de Barcelona.



Font: Navarro-Varas, 2019.

D'acord amb el mètode establert, en primer lloc, es defineixen tipus ideals de família que representin a les famílies potencialment usuàries. Per a això s'utilitzen les *Estadísticas metropolitanas sobre condiciones de vida* 2016-2017. S'estableixen 4 tipus que representen el 75% de les famílies on resideix la població infantil metropolitana: famílies biparentals de dobles ingressos, famílies biparentals de 1,5 sustentador, famílies biparentals de sustentador masculí i, finalment, famílies monoparentals.

Un cop definits els tipus ideals de família, s'estima la renda anual de les mateixes mitjançant les dades fiscals recollits en la *Muestra Continua de Vidas Laborales* (MCVL) de l'any 2016. En aquest cas, s'obtenen les percepcions íntegres dineràries i/o en espècie i les retencions practicades sobre les mateixes dels assalariats/des cotitzants amb infants menors de tres anys. Aquests conceptes constitueixen una aproximació més fidedigna als salaris que les bases de cotització. A aquestes dades se'ls afegeixen dos filtres. El primer fa referència al municipi de la metròpoli en el qual resideixen els assalariats/es, distingint entre els residents a la ciutat de Barcelona, els residents a la corona industrial metropolitana i els residents a la corona residencial. El segon filtre, té en compte els estrats de renda als què pertanyen els assalariats/es. S'estableix el valor de tall del primer quartil (25% de la distribució), el valor mitjà (50% de la distribució) i el

valor del tercer quartil (75%) tant per als pares com per a les mares. Una vegada obtinguts els imports d'acord amb els dos criteris establerts —municipi de residència i trams de renda— es calcula la renda familiar per a cadascun dels tipus de família dissenyats. Als dos progenitors de la llar se'ls assigna el mateix tram de renda, d'acord amb el predomini de l'homogàmia educativa en la societat actual (Blossfeld i Drobnic, 2001). Els resultats obtinguts es mostren a la taula A1.

Per tal d'assegurar la comparabilitat entre municipis s'ha homogeneïtzat el tipus de servei sol·licitat. Aquest s'ha definit en l'ús d'un únic infant per família del servei bàsic d'escolarització (de 9'00 a 12'00h i de 15'00 a 17'00h) a més del servei educatiu de migdia (de 12'00 a 15'00h). Per completar l'estandardització del cost dels serveis, s'han inclòs, en el cas que existeixin, les tarifes de matriculació i/o material que alguns municipis inclouen com a quota obligatòria. Pel que fa a el curs escolar, s'ha considerat una durada de 11 mesos.

Per acabar d'homogeneïtzar els ingressos de la llar a les tarifes que finalment han d'assumir les famílies, s'ha tingut en compte que en alguns municipis dedueixen la despesa anual en concepte d'habitatge de la renda computable. Aquest és el cas de Cerdanyola de Vallès, Esplugues de Llobregat, Molins de Rei i Montcada i Reixac.

Un cop estimades les rendes familiars per als 12 tipus de família resultants (3 subtipus per a cada un dels 4 tipus ideals de família), s'assigna el cost dels serveis. Als municipis que apliquen un sistema de preus de tarifa única, el cost és el mateix per a totes les famílies. Pels municipis als que els preus es defineixen tenint en compte la renda familiar —sistemes de tarifació social —, s'ajusta el preu als trams de renda que apareixen en les normatives fiscals. També s'han tingut en compte, els descomptes o bonificacions que alguns consistoris s'apliquen a les famílies monoparentals. Finalment, es calcula el cost anual dels serveis en valors absoluts i en valors relatius respecte a la renda familiar anual.

Taula A-1. Estimació de la renda familiar per tipus ideal de família segons municipi i estrat de renda.

TIPOS IDEALES	Nº DE PROGENITORES Y SUSTENTADORES	ESTRATO DE RENTA	BARCELONA			CORONA RESIDENCIAL METROPOLITANA			CORONA INDUSTRIAL METROPOLITANA		
			PADRES- Rentas salariales anuales	MADRES- Rentas salariales anuales	RENTA FAMILIAR ANUAL	PADRES- Rentas salariales anuales	MADRES- Rentas salariales anuales	RENTA FAMILIAR ANUAL	PADRES- Rentas salariales anuales	MADRES- Rentas salariales anuales	RENTA FAMILIAR ANUAL
TIPO 1A	2 PROGENITORES Y 2 SUSTENTADORES A TIEMPO COMPLETO	Q1	16.206,82 €	7.707,40 €	23.914,22 €	18.368,83 €	12.410,89 €	30.779,72 €	15.315,13 €	6.832,76 €	22.147,89 €
TIPO 1B		Q2	24.029,81 €	17.424,97 €	41.454,78 €	27.220,27 €	21.544,57 €	48.764,84 €	21.901,78 €	14.816,54 €	36.718,32 €
TIPO 1C		Q3	33.704,34 €	27.181,99 €	60.886,33 €	34.719,80 €	28.684,08 €	63.403,88 €	29.083,76 €	21.529,45 €	50.613,21 €
TIPO 2A	2 PROGENITORES Y 1 SUSTENTADOR MASCULINO A TIEMPO COMPLETO Y 1 SUSTENTADORA FEMENINA A TIEMPO PARCIAL	Q1	16.206,82 €	3.853,70 €	20.060,52 €	18.368,83 €	6.205,45 €	24.574,28 €	15.315,13 €	3.416,38 €	18.731,51 €
TIPO 2B		Q2	24.029,81 €	8.712,49 €	32.742,30 €	27.220,27 €	10.772,29 €	37.992,56 €	21.901,78 €	7.408,27 €	29.310,05 €
TIPO 2C		Q3	33.704,34 €	13.591,00 €	47.295,34 €	34.719,80 €	14.342,04 €	49.061,84 €	29.083,76 €	10.764,73 €	39.848,49 €
TIPO 3A	2 PROGENITORES Y 1 SUSTENTADOR MASCULINO A TIEMPO COMPLETO	Q1	16.206,82 €		16.206,82 €	18.368,83 €		18.368,83 €	15.315,13 €		15.315,13 €
TIPO 3B		Q2	24.029,81 €		24.029,81 €	27.220,27 €		27.220,27 €	21.901,78 €		21.901,78 €
TIPO 3C		Q3	33.704,34 €		33.704,34 €	34.719,80 €		34.719,80 €	29.083,76 €		29.083,76 €
TIPO 4A	1 PROGENITORA FEMENINA Y SUSTENTADORA A TIEMPO COMPLETO	Q1		7.707,40 €	7.707,40 €		12.410,89 €	12.410,89 €		6.832,76 €	6.832,76 €
TIPO 4B		Q2		17.424,97 €	17.424,97 €		21.544,57 €	21.544,57 €		14.816,54 €	14.816,54 €
TIPO 4C		Q3		27.181,99 €	27.181,99 €		28.684,08 €	28.684,08 €		21.529,45 €	21.529,45 €

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Muestra Continua de Vidas Laborales, 2016.

Taula A-2. Estimació del cost anual de l'escola bressol pública pel tipus ideal de família 1A (famílies biparentals dobles ingressos, Q1). Àrea metropolitana de Barcelona, curs 2017-2018

Municipio	Renta familiar anual	Cuota mensual (Servicio básico de escolarización)	Cuota mensual (Servicio educativo mediodía)	Extras obligatorios (matrícula, material, etc.)	Coste anual (Servicio completo estandarizado)	% coste anual sobre la renta (Servicio completo estandarizado)
Badalona	22.147,9 €	78,9 €	63,4 €	- €	1.565,0 €	7,1
Badia del Vallès	22.147,9 €	118,0 €	100,0 €	- €	2.398,0 €	10,8
Barberà del Vallès	22.147,9 €	145,0 €	100,0 €	- €	2.695,0 €	12,2
Barcelona	23.914,2 €	78,6 €	51,4 €	- €	1.430,0 €	6,0
Begues	30.779,7 €	177,7 €	152,5 €	49,7 €	3.681,4 €	12,0
Castellbisbal	30.779,7 €	165,0 €	143,0 €	83,0 €	3.471,0 €	11,3
Castelldefels	30.779,7 €	170,3 €	160,2 €	- €	3.635,5 €	11,8
Cervelló	30.779,7 €	188,0 €	122,2 €	- €	3.412,2 €	11,1
Corbera de Llobregat	30.779,7 €	169,0 €	130,0 €	149,0 €	3.438,0 €	11,2
Cornellà de Llobregat	22.147,9 €	110,0 €	146,0 €	- €	2.816,0 €	12,7
Gavà	22.147,9 €	118,0 €	106,0 €	- €	2.464,0 €	11,1
Hospitalet de Llobregat, L'	22.147,9 €	144,4 €	122,7 €	- €	2.938,3 €	13,3
Montgat	30.779,7 €	170,2 €	155,1 €	170,2 €	3.748,3 €	12,2
Pallejà	30.779,7 €	214,3 €	167,3 €	- €	4.197,7 €	13,6
Palma de Cervelló, La	30.779,7 €	160,0 €	145,0 €	140,0 €	3.495,0 €	11,4
Papiol, El	30.779,7 €	183,0 €	154,0 €	199,0 €	3.906,0 €	12,7
Prat de Llobregat, El	22.147,9 €	112,0 €	135,0 €	- €	2.717,0 €	12,3
Ripollet	22.147,9 €	208,3 €	137,6 €	- €	3.804,4 €	17,2
Sant Adrià de Besòs	22.147,9 €	169,0 €	88,0 €	- €	2.827,0 €	12,8
Sant Andreu de la Barca	22.147,9 €	136,0 €	105,6 €	- €	2.657,9 €	12,0
Sant Boi de Llobregat	22.147,9 €	142,8 €	126,0 €	56,1 €	3.012,9 €	13,6
Sant Climent de Llobregat	30.779,7 €	177,1 €	144,0 €	- €	3.532,1 €	11,5
Sant Cugat del Vallès	30.779,7 €	255,1 €	134,8 €	- €	4.288,9 €	13,9
Sant Feliu de Llobregat	22.147,9 €	93,8 €	72,0 €	- €	1.823,7 €	8,2
Sant Joan Despí	22.147,9 €	65,7 €	156,6 €	- €	2.445,2 €	11,0
Sant Just Desvern	30.779,7 €	215,8 €	160,1 €	- €	4.134,4 €	13,4
Sant Vicenç dels Horts	22.147,9 €	107,0 €	130,0 €	107,0 €	2.714,0 €	12,3
Santa Coloma de Cervelló	30.779,7 €	186,0 €	178,0 €	286,0 €	4.290,0 €	13,9
Santa Coloma de Gramenet	22.147,9 €	142,5 €	116,6 €	- €	2.849,9 €	12,9
Tiana	30.779,7 €	181,0 €	151,9 €	- €	3.661,9 €	11,9
Torrelles de Llobregat	30.779,7 €	175,0 €	124,0 €	61,0 €	3.350,0 €	10,9
Viladecans	22.147,9 €	198,5 €	103,0 €	- €	3.316,8 €	15,0

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Muestra Continua de Vidas Laborales (Seguridad Social), de les webs municipals i de les ordenances fiscals dels municipis, BOPB.

Taula A- 3. Estimació del cost anual de l'escola bressol pública pel tipus ideal de família 1B (famílies biparentals dobles ingressos, Q2). Àrea metropolitana de Barcelona, curs 2017-2018

Municipio	Renta familiar anual	Cuota mensual (Servicio básico de escolarización)	Cuota mensual (Servicio educativo mediodía)	Extras obligatorios (matrícula, material, etc.)	Coste anual (Servicio completo estandarizado)	% coste anual sobre la renta (Servicio completo estandarizado)
Badalona	36.718,3 €	157,8 €	126,7 €	- €	3.129,8 €	8,5
Badia del Vallès	36.718,3 €	118,0 €	100,0 €	- €	2.398,0 €	6,5
Barberà del Vallès	36.718,3 €	200,0 €	140,0 €	- €	3.740,0 €	10,2
Barcelona	41.454,8 €	151,1 €	98,9 €	- €	2.750,0 €	6,6
Begues	48.764,8 €	177,7 €	152,5 €	49,7 €	3.681,4 €	7,5
Castellbisbal	48.764,8 €	165,0 €	143,0 €	83,0 €	3.471,0 €	7,1
Castelldefels	48.764,8 €	170,3 €	160,2 €	- €	3.635,5 €	7,5
Cervelló	48.764,8 €	188,0 €	122,2 €	- €	3.412,2 €	7,0
Corbera de Llobregat	48.764,8 €	169,0 €	130,0 €	149,0 €	3.438,0 €	7,1
Cornellà de Llobregat	36.718,3 €	160,0 €	146,0 €	- €	3.366,0 €	9,2
Gavà	36.718,3 €	118,0 €	106,0 €	- €	2.464,0 €	6,7
Hospitalet de Llobregat, L'	36.718,3 €	144,4 €	122,7 €	- €	2.938,3 €	8,0
Montgat	48.764,8 €	170,2 €	155,1 €	170,2 €	3.748,3 €	7,7
Pallejà	48.764,8 €	214,3 €	167,3 €	- €	4.197,7 €	8,6
Palma de Cervelló, La	48.764,8 €	160,0 €	145,0 €	140,0 €	3.495,0 €	7,2
Papiol, El	48.764,8 €	183,0 €	154,0 €	199,0 €	3.906,0 €	8,0
Prat de Llobregat, El	36.718,3 €	160,0 €	135,0 €	- €	3.245,0 €	8,8
Ripollet	36.718,3 €	208,3 €	137,6 €	- €	3.804,4 €	10,4
Sant Adrià de Besòs	36.718,3 €	169,0 €	88,0 €	- €	2.827,0 €	7,7
Sant Andreu de la Barca	36.718,3 €	170,0 €	105,6 €	- €	3.031,9 €	8,3
Sant Boi de Llobregat	36.718,3 €	142,8 €	126,0 €	56,1 €	3.012,9 €	8,2
Sant Climent de Llobregat	48.764,8 €	177,1 €	144,0 €	- €	3.532,1 €	7,2
Sant Cugat del Vallès	48.764,8 €	255,1 €	134,8 €	- €	4.288,9 €	8,8
Sant Feliu de Llobregat	36.718,3 €	175,0 €	134,4 €	- €	3.403,6 €	9,3
Sant Joan Despí	36.718,3 €	164,2 €	156,6 €	- €	3.529,0 €	9,6
Sant Just Desvern	48.764,8 €	215,8 €	160,1 €	- €	4.134,4 €	8,5
Sant Vicenç dels Horts	36.718,3 €	140,0 €	150,0 €	107,0 €	3.297,0 €	9,0
Santa Coloma de Cervelló	48.764,8 €	186,0 €	178,0 €	286,0 €	4.290,0 €	8,8
Santa Coloma de Gramenet	36.718,3 €	142,5 €	116,6 €	- €	2.849,9 €	7,8
Tiana	48.764,8 €	201,0 €	151,9 €	- €	3.881,9 €	8,0
Torrelles de Llobregat	48.764,8 €	175,0 €	124,0 €	61,0 €	3.350,0 €	6,9
Viladecans	36.718,3 €	198,5 €	103,0 €	- €	3.316,8 €	9,0

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Muestra Continua de Vidas Laborales (Seguridad Social), de les webs municipals i de les ordenances fiscals dels municipis, BOPB.

Taula A- 4. Estimació del cost anual de l'escola bressol pública pel tipus ideal de família 1C (famílies biparentals dobles ingressos, Q3). Àrea metropolitana de Barcelona, curs 2017-2018

Municipio	Renta familiar anual	Cuota mensual (Servicio básico de escolarización)	Cuota mensual (Servicio educativo mediodía)	Extras obligatorios (matrícula, material, etc.)	Coste anual (Servicio completo estandarizado)	% coste anual sobre la renta (Servicio completo estandarizado)
Badalona	50.613,2 €	157,8 €	126,7 €	- €	3.129,8 €	6,2
Badia del Vallès	50.613,2 €	118,0 €	100,0 €	- €	2.398,0 €	4,7
Barberà del Vallès	50.613,2 €	200,0 €	160,0 €	- €	3.960,0 €	7,8
Barcelona	60.886,3 €	220,7 €	144,3 €	- €	4.015,0 €	6,6
Begues	63.403,9 €	177,7 €	152,5 €	49,7 €	3.681,4 €	5,8
Castellbisbal	63.403,9 €	165,0 €	143,0 €	83,0 €	3.471,0 €	5,5
Castelldefels	63.403,9 €	170,3 €	160,2 €	- €	3.635,5 €	5,7
Cervelló	63.403,9 €	188,0 €	122,2 €	- €	3.412,2 €	5,4
Corbera de Llobregat	63.403,9 €	169,0 €	130,0 €	149,0 €	3.438,0 €	5,4
Cornellà de Llobregat	50.613,2 €	187,1 €	146,0 €	- €	3.663,9 €	7,2
Gavà	50.613,2 €	118,0 €	106,0 €	- €	2.464,0 €	4,9
Hospitalet de Llobregat, L'	50.613,2 €	144,4 €	122,7 €	- €	2.938,3 €	5,8
Montgat	63.403,9 €	170,2 €	155,1 €	170,2 €	3.748,3 €	5,9
Pallejà	63.403,9 €	214,3 €	167,3 €	- €	4.197,7 €	6,6
Palma de Cervelló, La	63.403,9 €	160,0 €	145,0 €	140,0 €	3.495,0 €	5,5
Papiol, El	63.403,9 €	183,0 €	154,0 €	199,0 €	3.906,0 €	6,2
Prat de Llobregat, El	50.613,2 €	160,0 €	135,0 €	- €	3.245,0 €	6,4
Ripollet	50.613,2 €	208,3 €	137,6 €	- €	3.804,4 €	7,5
Sant Adrià de Besòs	50.613,2 €	169,0 €	88,0 €	- €	2.827,0 €	5,6
Sant Andreu de la Barca	50.613,2 €	170,0 €	105,6 €	- €	3.031,9 €	6,0
Sant Boi de Llobregat	50.613,2 €	142,8 €	126,0 €	56,1 €	3.012,9 €	6,0
Sant Climent de Llobregat	63.403,9 €	177,1 €	144,0 €	- €	3.532,1 €	5,6
Sant Cugat del Vallès	63.403,9 €	255,1 €	134,8 €	- €	4.288,9 €	6,8
Sant Feliu de Llobregat	50.613,2 €	198,0 €	152,0 €	- €	3.850,0 €	7,6
Sant Joan Despí	50.613,2 €	164,2 €	156,6 €	- €	3.529,0 €	7,0
Sant Just Desvern	63.403,9 €	215,8 €	160,1 €	- €	4.134,4 €	6,5
Sant Vicenç dels Horts	50.613,2 €	164,0 €	173,0 €	107,0 €	3.814,0 €	7,5
Santa Coloma de Cervelló	63.403,9 €	186,0 €	178,0 €	286,0 €	4.290,0 €	6,8
Santa Coloma de Gramenet	50.613,2 €	142,5 €	116,6 €	- €	2.849,9 €	5,6
Tiana	63.403,9 €	214,0 €	151,9 €	- €	4.024,9 €	6,3
Torrelles de Llobregat	63.403,9 €	175,0 €	124,0 €	61,0 €	3.350,0 €	5,3
Viladecans	50.613,2 €	198,5 €	103,0 €	- €	3.316,8 €	6,6

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Muestra Continua de Vidas Laborales (Seguridad Social), de les webs municipals i de les ordenances fiscals dels municipis, BOPB.

Taula A-5. Estimació del cost addicional de l'escola bressol pública sobre el salari femení a l'escenari 1 per l'estrat de renda Q1. Àrea metropolitana de Barcelona, curs 2017-2018.

Municipio	Salario femenino	Coste anual del servicio	Costes adicionales sobre el salario femenino	Ingresos sobrantes salario femenino
Badalona	3.416,4 €	1.565,0 €	0,46	1.851,4 €
Badia del Vallès	3.416,4 €	2.398,0 €	0,70	1.018,4 €
Barberà del Vallès	3.416,4 €	2.200,0 €	0,64	1.216,4 €
Barcelona	3.853,7 €	990,0 €	0,26	2.863,7 €
Begues	6.205,4 €	3.681,4 €	0,59	2.524,1 €
Castellbisbal	6.205,4 €	3.471,0 €	0,56	2.734,4 €
Castelldefels	6.205,4 €	3.635,5 €	0,59	2.569,9 €
Cerdanyola del Vallès	6.205,4 €	1.708,1 €	0,28	4.497,4 €
Cervelló	6.205,4 €	3.412,2 €	0,55	2.793,2 €
Corbera de Llobregat	6.205,4 €	3.438,0 €	0,55	2.767,4 €
Cornellà de Llobregat	3.416,4 €	2.816,0 €	0,82	600,4 €
Esplugues de Llobregat	3.416,4 €	2.340,8 €	0,69	1.075,6 €
Gavà	3.416,4 €	2.464,0 €	0,72	952,4 €
Hospitalet de Llobregat, L'	3.416,4 €	2.938,3 €	0,86	478,1 €
Molins de Rei	6.205,4 €	3.468,0 €	0,56	2.737,5 €
Montcada i Reixac	3.416,4 €	1.011,5 €	0,30	2.404,9 €
Montgat	6.205,4 €	3.748,3 €	0,60	2.457,2 €
Pallejà	6.205,4 €	4.197,7 €	0,68	2.007,7 €
Palma de Cervelló, La	6.205,4 €	3.495,0 €	0,56	2.710,4 €
Papiol, El	6.205,4 €	3.906,0 €	0,63	2.299,4 €
Prat de Llobregat, El	3.416,4 €	2.717,0 €	0,80	699,4 €
Ripollet	3.416,4 €	3.804,4 €	1,11	- 388,0 €
Sant Adrià de Besòs	3.416,4 €	2.827,0 €	0,83	589,4 €
Sant Andreu de la Barca	3.416,4 €	2.564,4 €	0,75	852,0 €
Sant Boi de Llobregat	3.416,4 €	3.012,9 €	0,88	403,5 €
Sant Climent de Llobregat	6.205,4 €	3.532,1 €	0,57	2.673,3 €
Sant Cugat del Vallès	6.205,4 €	4.288,9 €	0,69	1.916,5 €
Sant Feliu de Llobregat	3.416,4 €	1.453,4 €	0,43	1.963,0 €
Sant Joan Despí	3.416,4 €	2.174,2 €	0,64	1.242,2 €
Sant Just Desvern	6.205,4 €	3.380,3 €	0,54	2.825,1 €
Sant Vicenç dels Horts	3.416,4 €	2.714,0 €	0,79	702,4 €
Santa Coloma de Cervelló	6.205,4 €	4.290,0 €	0,69	1.915,4 €
Santa Coloma de Gramenet	3.416,4 €	2.849,9 €	0,83	566,5 €
Tiana	6.205,4 €	3.540,9 €	0,57	2.664,5 €
Torrelles de Llobregat	6.205,4 €	3.350,0 €	0,54	2.855,4 €
Viladecans	3.416,4 €	3.316,8 €	0,97	99,6 €

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Muestra Continua de Vidas Laborales (Seguridad Social), de les webs municipals i de les ordenances fiscals dels municipis, BOPB.

Taula A-6. Estimació del cost addicional de l'escola bressol pública sobre el salari femení a l'escenari 1 per l'estrat de renda Q2. Àrea metropolitana de Barcelona, curs 2017-2018.

Municipio	Salario femenino	Coste anual del servicio	Costes adicionales sobre el salario femenino	Ingresos sobrantes salario femenino
Badalona	7.408,3 €	1.565,0 €	0,21	5.843,3 €
Badia del Vallès	7.408,3 €	2.398,0 €	0,32	5.010,3 €
Barberà del Vallès	7.408,3 €	3.575,0 €	0,48	3.833,3 €
Barcelona	8.712,5 €	2.310,0 €	0,27	6.402,5 €
Begues	10.772,3 €	3.681,4 €	0,34	7.090,9 €
Castellbisbal	10.772,3 €	3.471,0 €	0,32	7.301,3 €
Castelldefels	10.772,3 €	3.635,5 €	0,34	7.136,8 €
Cerdanyola del Vallès	10.772,3 €	1.708,1 €	0,16	9.064,2 €
Cervelló	10.772,3 €	3.412,2 €	0,32	7.360,1 €
Corbera de Llobregat	10.772,3 €	3.438,0 €	0,32	7.334,3 €
Cornellà de Llobregat	7.408,3 €	2.816,0 €	0,38	4.592,3 €
Esplugues de Llobregat	7.408,3 €	3.030,5 €	0,41	4.377,8 €
Gavà	7.408,3 €	2.464,0 €	0,33	4.944,3 €
Hospitalet de Llobregat, L'	7.408,3 €	2.938,3 €	0,40	4.470,0 €
Molins de Rei	10.772,3 €	4.276,7 €	0,40	6.495,6 €
Montcada i Reixac	7.408,3 €	3.371,5 €	0,46	4.036,8 €
Montgat	10.772,3 €	3.748,3 €	0,35	7.024,0 €
Pallejà	10.772,3 €	4.197,7 €	0,39	6.574,6 €
Palma de Cervelló, La	10.772,3 €	3.495,0 €	0,32	7.277,3 €
Papiol, El	10.772,3 €	3.906,0 €	0,36	6.866,3 €
Prat de Llobregat, El	7.408,3 €	2.981,0 €	0,40	4.427,3 €
Ripollet	7.408,3 €	3.804,4 €	0,51	3.603,9 €
Sant Adrià de Besòs	7.408,3 €	2.827,0 €	0,38	4.581,3 €
Sant Andreu de la Barca	7.408,3 €	2.751,4 €	0,37	4.656,8 €
Sant Boi de Llobregat	7.408,3 €	3.012,9 €	0,41	4.395,4 €
Sant Climent de Llobregat	10.772,3 €	3.532,1 €	0,33	7.240,2 €
Sant Cugat del Vallès	10.772,3 €	4.288,9 €	0,40	6.483,4 €
Sant Feliu de Llobregat	7.408,3 €	2.601,7 €	0,35	4.806,6 €
Sant Joan Despí	7.408,3 €	2.987,1 €	0,40	4.421,2 €
Sant Just Desvern	10.772,3 €	4.134,4 €	0,38	6.637,9 €
Sant Vicenç dels Horts	7.408,3 €	2.890,0 €	0,39	4.518,3 €
Santa Coloma de Cervelló	10.772,3 €	4.290,0 €	0,40	6.482,3 €
Santa Coloma de Gramenet	7.408,3 €	2.849,9 €	0,38	4.558,4 €
Tiana	10.772,3 €	3.661,9 €	0,34	7.110,4 €
Torrelles de Llobregat	10.772,3 €	3.350,0 €	0,31	7.422,3 €
Viladecans	7.408,3 €	3.316,8 €	0,45	4.091,4 €

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Muestra Continua de Vidas Laborales (Seguridad Social), de les webs municipals i de les ordenances fiscals dels municipis, BOPB.

Taula A- 7. Estimació del cost addicional de l'escola bressol pública sobre el salari femení a l'escenari 1 per l'estrat de renda Q3. Àrea metropolitana de Barcelona, curs 2017-2018

Municipio	Salario femenino	Coste anual del servicio	Costes adicionales sobre el salario femenino	Ingresos sobrantes salario femenino
Badalona	10.764,7 €	3.129,8 €	0,29	7.634,9 €
Badia del Vallès	10.764,7 €	2.398,0 €	0,22	8.366,7 €
Barberà del Vallès	10.764,7 €	3.960,0 €	0,37	6.804,7 €
Barcelona	13.591,0 €	3.190,0 €	0,23	10.401,0 €
Begues	14.342,0 €	3.681,4 €	0,26	10.660,7 €
Castellbisbal	14.342,0 €	3.471,0 €	0,24	10.871,0 €
Castelldefels	14.342,0 €	3.635,5 €	0,25	10.706,5 €
Cerdanyola del Vallès	14.342,0 €	3.656,2 €	0,25	10.685,9 €
Cervelló	14.342,0 €	3.412,2 €	0,24	10.929,8 €
Corbera de Llobregat	14.342,0 €	3.438,0 €	0,24	10.904,0 €
Cornellà de Llobregat	10.764,7 €	3.366,0 €	0,31	7.398,7 €
Esplugues de Llobregat	10.764,7 €	3.344,0 €	0,31	7.420,7 €
Gavà	10.764,7 €	2.464,0 €	0,23	8.300,7 €
Hospitalet de Llobregat, L'	10.764,7 €	2.938,3 €	0,27	7.826,4 €
Molins de Rei	14.342,0 €	4.276,7 €	0,30	10.065,4 €
Montcada i Reixac	10.764,7 €	3.371,5 €	0,31	7.393,2 €
Montgat	14.342,0 €	3.748,3 €	0,26	10.593,8 €
Pallejà	14.342,0 €	4.197,7 €	0,29	10.144,3 €
Palma de Cervelló, La	14.342,0 €	3.495,0 €	0,24	10.847,0 €
Papiol, El	14.342,0 €	3.901,0 €	0,27	10.441,0 €
Prat de Llobregat, El	10.764,7 €	3.245,0 €	0,30	7.519,7 €
Ripollet	10.764,7 €	3.804,4 €	0,35	6.960,4 €
Sant Adrià de Besòs	10.764,7 €	2.827,0 €	0,26	7.937,7 €
Sant Andreu de la Barca	10.764,7 €	3.031,9 €	0,28	7.732,8 €
Sant Boi de Llobregat	10.764,7 €	3.012,9 €	0,28	7.751,8 €
Sant Climent de Llobregat	14.342,0 €	3.532,1 €	0,25	10.809,9 €
Sant Cugat del Vallès	14.342,0 €	4.288,9 €	0,30	10.053,1 €
Sant Feliu de Llobregat	10.764,7 €	3.545,1 €	0,33	7.219,6 €
Sant Joan Despí	10.764,7 €	3.529,0 €	0,33	7.235,7 €
Sant Just Desvern	14.342,0 €	4.134,4 €	0,29	10.207,7 €
Sant Vicenç dels Horts	10.764,7 €	3.814,0 €	0,35	6.950,7 €
Santa Coloma de Cervelló	14.342,0 €	4.290,0 €	0,30	10.052,0 €
Santa Coloma de Gramenet	10.764,7 €	2.849,9 €	0,26	7.914,8 €
Tiana	14.342,0 €	3.881,9 €	0,27	10.460,1 €
Torrelles de Llobregat	14.342,0 €	3.350,0 €	0,23	10.992,0 €
Viladecans	10.764,7 €	3.316,8 €	0,31	7.447,9 €

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Muestra Continua de Vidas Laborales (Seguridad Social), de les webs municipals i de les ordenances fiscals dels municipis, BOPB.

Taula A-8. Estimació del cost addicional de l'escola bressol pública sobre el salari femení a l'escenari 2 per l'estrat de renda Q1. Àrea metropolitana de Barcelona, curs 2017-2018

Municipio	Salario femenino	Coste anual del servicio	Costes adicionales sobre el salario femenino	Ingresos sobrantes salario femenino
Badalona	6.832,8 €	1.565,0 €	0,23	5.267,8 €
Badia del Vallès	6.832,8 €	2.398,0 €	0,35	4.434,8 €
Barberà del Vallès	6.832,8 €	2.695,0 €	0,39	4.137,8 €
Barcelona	7.707,4 €	1.430,0 €	0,19	6.277,4 €
Begues	12.410,9 €	3.681,4 €	0,30	8.729,5 €
Castellbisbal	12.410,9 €	3.471,0 €	0,28	8.939,9 €
Castelldefels	12.410,9 €	3.635,5 €	0,29	8.775,4 €
Cerdanyola del Vallès	12.410,9 €	1.708,1 €	0,14	10.702,8 €
Cervelló	12.410,9 €	3.412,2 €	0,27	8.998,7 €
Corbera de Llobregat	12.410,9 €	3.438,0 €	0,28	8.972,9 €
Cornellà de Llobregat	6.832,8 €	2.816,0 €	0,41	4.016,8 €
Esplugues de Llobregat	6.832,8 €	2.340,8 €	0,34	4.492,0 €
Gavà	6.832,8 €	2.464,0 €	0,36	4.368,8 €
Hospitalet de Llobregat, L'	6.832,8 €	2.938,3 €	0,43	3.894,4 €
Molins de Rei	12.410,9 €	4.276,7 €	0,34	8.134,2 €
Montcada i Reixac	6.832,8 €	1.517,9 €	0,22	5.314,9 €
Montgat	12.410,9 €	3.748,3 €	0,30	8.662,6 €
Pallejà	12.410,9 €	4.197,7 €	0,34	8.213,2 €
Palma de Cervelló, La	12.410,9 €	3.495,0 €	0,28	8.915,9 €
Papiol, El	12.410,9 €	3.906,0 €	0,31	8.504,9 €
Prat de Llobregat, El	6.832,8 €	2.717,0 €	0,40	4.115,8 €
Ripollet	6.832,8 €	3.804,4 €	0,56	3.028,4 €
Sant Adrià de Besòs	6.832,8 €	2.827,0 €	0,41	4.005,8 €
Sant Andreu de la Barca	6.832,8 €	2.657,9 €	0,39	4.174,8 €
Sant Boi de Llobregat	6.832,8 €	3.012,9 €	0,44	3.819,9 €
Sant Climent de Llobregat	12.410,9 €	3.532,1 €	0,28	8.878,8 €
Sant Cugat del Vallès	12.410,9 €	4.288,9 €	0,35	8.122,0 €
Sant Feliu de Llobregat	6.832,8 €	1.823,7 €	0,27	5.009,1 €
Sant Joan Despí	6.832,8 €	2.445,2 €	0,36	4.387,6 €
Sant Just Desvern	12.410,9 €	4.134,4 €	0,33	8.276,5 €
Sant Vicenç dels Horts	6.832,8 €	2.714,0 €	0,40	4.118,8 €
Santa Coloma de Cervelló	12.410,9 €	4.290,0 €	0,35	8.120,9 €
Santa Coloma de Gramenet	6.832,8 €	2.849,9 €	0,42	3.982,9 €
Tiana	12.410,9 €	3.661,9 €	0,30	8.749,0 €
Torrelles de Llobregat	12.410,9 €	3.350,0 €	0,27	9.060,9 €
Viladecans	6.832,8 €	3.316,8 €	0,49	3.515,9 €

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Muestra Continua de Vidas Laborales (Seguridad Social), de les webs municipals i de les ordenances fiscals dels municipis, BOPB.

Taula A-9. Estimació del cost addicional de l'escola bressol pública sobre el salari femení a l'escenari 2 per l'estrat de renda Q2. Àrea metropolitana de Barcelona, curs 2017-2018

Municipio	Salario femenino	Coste anual del servicio	Costes adicionales sobre el salario femenino	Ingresos sobrantes salario femenino
Badalona	14.816,5 €	3.129,8 €	0,21	11.686,7 €
Badia del Vallès	14.816,5 €	2.398,0 €	0,16	12.418,5 €
Barberà del Vallès	14.816,5 €	3.740,0 €	0,25	11.076,5 €
Barcelona	17.425,0 €	2.750,0 €	0,16	14.675,0 €
Begues	21.544,6 €	3.681,4 €	0,17	17.863,2 €
Castellbisbal	21.544,6 €	3.471,0 €	0,16	18.073,6 €
Castelldefels	21.544,6 €	3.635,5 €	0,17	17.909,1 €
Cerdanyola del Vallès	21.544,6 €	3.656,2 €	0,17	17.888,4 €
Cervelló	21.544,6 €	3.412,2 €	0,16	18.132,4 €
Corbera de Llobregat	21.544,6 €	3.438,0 €	0,16	18.106,6 €
Cornellà de Llobregat	14.816,5 €	3.366,0 €	0,23	11.450,5 €
Esplugues de Llobregat	14.816,5 €	3.344,0 €	0,23	11.472,5 €
Gavà	14.816,5 €	2.464,0 €	0,17	12.352,5 €
Hospitalet de Llobregat, L'	14.816,5 €	2.938,3 €	0,20	11.878,2 €
Molins de Rei	21.544,6 €	4.276,7 €	0,20	17.267,9 €
Montcada i Reixac	14.816,5 €	3.371,5 €	0,23	11.445,0 €
Montgat	21.544,6 €	3.748,3 €	0,17	17.796,3 €
Pallejà	21.544,6 €	4.197,7 €	0,19	17.346,9 €
Palma de Cervelló, La	21.544,6 €	3.495,0 €	0,16	18.049,6 €
Papiol, El	21.544,6 €	3.906,0 €	0,18	17.638,6 €
Prat de Llobregat, El	14.816,5 €	3.245,0 €	0,22	11.571,5 €
Ripollet	14.816,5 €	3.804,4 €	0,26	11.012,2 €
Sant Adrià de Besòs	14.816,5 €	2.827,0 €	0,19	11.989,5 €
Sant Andreu de la Barca	14.816,5 €	3.031,9 €	0,20	11.784,6 €
Sant Boi de Llobregat	14.816,5 €	3.012,9 €	0,20	11.803,6 €
Sant Climent de Llobregat	21.544,6 €	3.532,1 €	0,16	18.012,5 €
Sant Cugat del Vallès	21.544,6 €	4.288,9 €	0,20	17.255,7 €
Sant Feliu de Llobregat	14.816,5 €	3.403,6 €	0,23	11.412,9 €
Sant Joan Despí	14.816,5 €	3.529,0 €	0,24	11.287,5 €
Sant Just Desvern	21.544,6 €	4.134,4 €	0,19	17.410,2 €
Sant Vicenç dels Horts	14.816,5 €	3.297,0 €	0,22	11.519,5 €
Santa Coloma de Cervelló	21.544,6 €	4.290,0 €	0,20	17.254,6 €
Santa Coloma de Gramenet	14.816,5 €	2.849,9 €	0,19	11.966,7 €
Tiana	21.544,6 €	3.881,9 €	0,18	17.662,7 €
Torrelles de Llobregat	21.544,6 €	3.350,0 €	0,16	18.194,6 €
Viladecans	14.816,5 €	3.316,8 €	0,22	11.499,7 €

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Muestra Continua de Vidas Laborales (Seguridad Social), de les webs municipals i de les ordenances fiscals dels municipis, BOPB.

Taula A-10. Estimació del cost addicional de l'escola bressol pública sobre el salari femení a l'escenari 2 per l'estrat de renda Q3. Àrea metropolitana de Barcelona, curs 2017-2018

Municipio	Salario femenino	Coste anual del servicio	Costes adicionales sobre el salario femenino	Ingresos sobrantes salario femenino
Badalona	21.529,5 €	3.129,8 €	0,15	18.399,6 €
Badia del Vallès	21.529,5 €	2.398,0 €	0,11	19.131,5 €
Barberà del Vallès	21.529,5 €	3.960,0 €	0,18	17.569,5 €
Barcelona	27.182,0 €	4.015,0 €	0,15	23.167,0 €
Begues	28.684,1 €	3.681,4 €	0,13	25.002,7 €
Castellbisbal	28.684,1 €	3.471,0 €	0,12	25.213,1 €
Castelldefels	28.684,1 €	3.635,5 €	0,13	25.048,6 €
Cerdanyola del Vallès	28.684,1 €	3.656,2 €	0,13	25.027,9 €
Cervelló	28.684,1 €	3.412,2 €	0,12	25.271,9 €
Corbera de Llobregat	28.684,1 €	3.438,0 €	0,12	25.246,1 €
Cornellà de Llobregat	21.529,5 €	3.663,9 €	0,17	17.865,6 €
Esplugues de Llobregat	21.529,5 €	3.344,0 €	0,16	18.185,5 €
Gavà	21.529,5 €	2.464,0 €	0,11	19.065,5 €
Hospitalet de Llobregat, L'	21.529,5 €	2.938,3 €	0,14	18.591,1 €
Molins de Rei	28.684,1 €	4.276,7 €	0,15	24.407,4 €
Montcada i Reixac	21.529,5 €	3.371,5 €	0,16	18.158,0 €
Montgat	28.684,1 €	3.748,3 €	0,13	24.935,8 €
Pallejà	28.684,1 €	4.197,7 €	0,15	24.486,4 €
Palma de Cervelló, La	28.684,1 €	3.495,0 €	0,12	25.189,1 €
Papiol, El	28.684,1 €	3.906,0 €	0,14	24.778,1 €
Prat de Llobregat, El	21.529,5 €	3.245,0 €	0,15	18.284,5 €
Ripollet	21.529,5 €	3.804,4 €	0,18	17.725,1 €
Sant Adrià de Besòs	21.529,5 €	2.827,0 €	0,13	18.702,5 €
Sant Andreu de la Barca	21.529,5 €	3.031,9 €	0,14	18.497,5 €
Sant Boi de Llobregat	21.529,5 €	3.012,9 €	0,14	18.516,6 €
Sant Climent de Llobregat	28.684,1 €	3.532,1 €	0,12	25.152,0 €
Sant Cugat del Vallès	28.684,1 €	4.288,9 €	0,15	24.395,2 €
Sant Feliu de Llobregat	21.529,5 €	3.850,0 €	0,18	17.679,5 €
Sant Joan Despí	21.529,5 €	3.529,0 €	0,16	18.000,4 €
Sant Just Desvern	28.684,1 €	4.134,4 €	0,14	24.549,7 €
Sant Vicenç dels Horts	21.529,5 €	3.814,0 €	0,18	17.715,5 €
Santa Coloma de Cervelló	28.684,1 €	4.290,0 €	0,15	24.394,1 €
Santa Coloma de Gramenet	21.529,5 €	2.849,9 €	0,13	18.679,6 €
Tiana	28.684,1 €	4.024,9 €	0,14	24.659,2 €
Torrelles de Llobregat	28.684,1 €	3.350,0 €	0,12	25.334,1 €
Viladecans	21.529,5 €	3.316,8 €	0,15	18.212,6 €

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Muestra Continua de Vidas Laborales (Seguridad Social), de les webs municipals i de les ordenances fiscals dels municipis, BOPB.

6.3. Anàlisis estadístics multivariables

Taula A-11. Regressió del trànsit de la desocupació a l'ocupació segons renda disponible de la llar. Espanya, 2014 i 2018.

Logi st i c r e g r e s s i o n	Number of obs	=	36385
	LR chi 2(13)	=	1440.55
	Pr ob > chi 2	=	0.0000
Log l i k e l i h o o d = -8160.683	Pseudo R2	=	0.0811

Obté ocupació	Odds Ratio	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]
2018	.9615143	.0104356	-3.62	0.000	.9412769 .9821868
Dona	.9647531	.0419255	-0.83	0.409	.8859829 1.050526
<i>Estudi s: Ensenyament Obl igat ori com a refer ènci a</i>					
Secundària	1.003669	.056852	0.06	0.948	.898204 1.121518
Terciària	1.526984	.0824981	7.83	0.000	1.373557 1.697548
<i>País de naixement: Espanya com a refer ènci a</i>					
Rest a de UE	.9132521	.1145382	-0.72	0.469	.7142245 1.167741
Fora de UE	.8576412	.0583897	-2.26	0.024	.7505064 .9800696
<i>Grup d'edat: De 46 a 60 anys com a refer ènci a</i>					
De 17 a 24	1.539915	.1028247	6.47	0.000	1.351013 1.75523
De 25 a 35	2.159242	.1247092	13.33	0.000	1.928144 2.418039
De 35 a 45	1.40574	.0832541	5.75	0.000	1.25168 1.578763
Ll ar i nf ant s	.6543773	.0295023	-9.41	0.000	.599035 .7148325
<i>Quartil de renda: quartil 1 com a refer ènci a</i>					
quartil 2	.4655483	.0248963	-14.30	0.000	.4192226 .5169932
quartil 3	.2494671	.0159389	-21.73	0.000	.2201043 .282747
quartil 4	.1071939	.0090047	-26.58	0.000	.0909214 .1263789
cons	3.22e+33	7.05e+34	3.53	0.000	7.67e+14 1.35e+52

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Encuesta de condiciones de vida (INE), 2014 i 2018.

**Taula A-14. Regressió dels mesos treballats per la mare sobre l'estatus laboral del marit.
Espanya, 2014 i 2018**

Tobit regression		Number of obs	=	2914		
		F(13, 2901)	=	49.64		
		Prob > F	=	0.0000		
Log pseudolikelihood = -7586.9094		Pseudo R2	=	0.0409		

Mesos treballats per la mare						
		Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]
-----+-----						
Cobertura 02		.0274789	.0141922	1.94	0.053	-.0003489 .0553066
Atur femení		-.1101534	.0237325	-4.64	0.000	-.1566877 -.0636192
Contributives		-.0001531	.0000559	-2.74	0.006	-.0002627 -.0000436
Assistencials		-.0000287	.0001632	-0.18	0.860	-.0003487 .0002912
Any 2018		.2486834	.2824391	0.88	0.379	-.305118 .8024849
<i>Estudis: Ensenyament Obligatori com a referència</i>						
Secundària		2.659132	.4431683	6.00	0.000	1.790175 3.528089
Terciària		5.219144	.3666739	14.23	0.000	4.500176 5.938112
<i>País de naixement: Espanya com a referència</i>						
Resta de la UE		-1.412951	.7302429	-1.93	0.053	-2.844798 .0188959
Fora de la UE		-4.172657	.4698567	-8.88	0.000	-5.093944 -3.251371
<i>Mesos treballats pel marit</i>						
Salari a temps complet		.1242016	.040321	3.08	0.002	.045141 .2032622
Salari a temps parcial		.1809803	.0689644	2.62	0.009	.0457562 .3162044
Autònom temps complet		.0892646	.0487366	1.83	0.067	-.0062971 .1848264
Autònom a temps parcial		-.1294736	.2102796	-0.62	0.538	-.541786 .2828389
constant		4.591763	1.091636	4.21	0.000	2.451303 6.732222
-----+-----						
/sigma		6.676369	.1176701			6.445644 6.907095

Obs. summary:	875	left-censored observations at mesesmujer<=0				
	2039	uncensored observations				
	0	right-censored observations				

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Encuesta de condiciones de vida (INE), 2014 i 2018

Taula A-15. Regressió de l'estatus laboral de la mare sobre la cobertura d'educació infantil. Espanya, 2014 i 2018

Multinomial logistic regression	Number of obs	=	2915
	Wald chi2(39)	=	616.71
	Prob > chi2	=	0.0000
Log pseudolikelihood = -3241.3248	Pseudo R2	=	0.1054

Estatus laboral de la mare							
		Coef.	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
Desocupada		(categoria de referència)					
Alternant temps parcial i complert							
Cobertura 02		.0000712	.0069791	0.01	0.992	-.0136075	.0137499
Atur femení		.0127926	.0107608	1.19	0.235	-.0082983	.0338834
Contributives		.0000393	.000017	2.30	0.021	5.88e-06	.0000727
Assistencials		.0000795	.0000746	1.07	0.287	-.0000667	.0002257
Any 2018		-.43031	.149075	-2.89	0.004	-.7224916	-.1381283
Estudis: Ensenyament Obligatori com a referència							
Secundària		.2360388	.1739404	1.36	0.175	-.1048782	.5769557
Terciària		.6748657	.1637007	4.12	0.000	.3540182	.9957131
Mesos treballats pel marit							
Salari a temps complert		.0258572	.0156713	1.65	0.099	-.0048579	.0565723
Salari a temps parcial		.0499651	.0313871	1.59	0.111	-.0115524	.1114827
Autònom temps complert		-.0492429	.0236451	-2.08	0.037	-.0955865	-.0028993
Autònom a temps parcial		-.2269845	.073535	-3.09	0.002	-.3711105	-.0828585
País de naixement: Espanya com a referència							
Resta de la UE		-.2911417	.3404583	-0.86	0.392	-.9584278	.3761444
Fora de la UE		-.5819226	.1798524	-3.24	0.001	-.9344269	-.2294183
constant		-1.517045	.4632615	-3.27	0.001	-2.425021	-.6090695
A temps parcial							
Cobertura 02		.011831	.0068131	1.74	0.082	-.0015224	.0251844
Atur femení		-.0312592	.0110908	-2.82	0.005	-.0529968	-.0095216
Contributives		-.0001203	.0000375	-3.21	0.001	-.0001938	-.0000468
Assistencials		.0000946	.0000782	1.21	0.227	-.0000588	.0002479
Any 2018		-.1283287	.137274	-0.93	0.350	-.3973808	.1407234
Estudis: Ensenyament Obligatori com a referència							
Secundària		.5368822	.1752672	3.06	0.002	.1933647	.8803996
Terciària		1.102815	.1596773	6.91	0.000	.7898535	1.415777
Mesos treballats pel marit							
Salari a temps complert		.0176988	.0167715	1.06	0.291	-.0151727	.0505704
Salari a temps parcial		.0767178	.0309352	2.48	0.013	.0160859	.1373497
Autònom temps complert		.0253571	.020013	1.27	0.205	-.0138678	.0645819
Autònom a temps parcial		-.0261734	.0724814	-0.36	0.718	-.1682344	.1158875
País de naixement: Espanya com a referència							
Resta de la UE		-.2300028	.2951259	-0.78	0.436	-.8084389	.3484333
Fora de la UE		-.9054231	.1761286	-5.14	0.000	-1.250629	-.5602174
Constant		-.7670384	.4874521	-1.57	0.116	-1.722427	.1883501
A temps complert							
Cobertura 02		.010544	.0053666	1.96	0.049	.0000257	.0210623
Atur femení		-.0377253	.0083346	-4.53	0.000	-.0540609	-.0213897
Contributives		-.0000702	.0000309	-2.27	0.023	-.0001308	-9.55e-06
Assistencials		-.0000186	.0000694	-0.27	0.789	-.0001546	.0001174
Any 2018		.212566	.1066569	1.99	0.046	.0035222	.4216098
Estudis: Ensenyament Obligatori com a referència							
Secundària		.7739613	.1363559	5.68	0.000	.5067087	1.041214
Terciària		1.836424	.1228007	14.95	0.000	1.595739	2.077109
Mesos treballats pel marit							
Salari a temps complert		.0354337	.0136172	2.60	0.009	.0087444	.0621229
Salari a temps parcial		.0327165	.026143	1.25	0.211	-.0185228	.0839559
Autònom temps complert		.0138941	.0167797	0.83	0.408	-.0189936	.0467817
Autònom a temps parcial		-.0531213	.0589465	-0.90	0.367	-.1686543	.0624118
País de naixement: Espanya com a referència							
Resta de la UE		-.6294202	.2443394	-2.58	0.010	-1.108317	-.1505238
Fora de la UE		-1.386215	.1458795	-9.50	0.000	-1.672133	-1.100296
Constant		-.1458117	.3722362	-0.39	0.695	-.8753813	.5837578

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Encuesta de condiciones de vida (INE), 2014 i 2018

Taula A-16. Regressió de l'ocupació de la mare i la cobertura de l'educació infantil, controlant l'efecte selecció. Espanya, 2014 i 2018

Probit model with sample selection	Number of obs	=	2929
	Censored obs	=	1053
	Uncensored obs	=	1876
Log likelihood = -2882.394	Wald chi2(10)	=	169.22
	Prob > chi2	=	0.0000

	Coef.	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]
Mare ocupada					
Atur femení	-.0101307	.0038792	-2.61	0.009	-.0177338 -.0025276
<i>Estudis: Ensenyament Obligatori com a referència</i>					
Secundària	.2281766	.0780461	2.92	0.003	.075209 .3811442
Terciària	.7701309	.0744448	10.34	0.000	.6242218 .9160401
Ingressos marit	-.0062699	.0101903	-0.62	0.538	-.0262425 .0137027
Nº menors de 7	-.0841699	.0483313	-1.74	0.082	-.1788975 .0105578
Hores formals	.0144949	.0031721	4.57	0.000	.0082777 .020712
Hores d'avis	.0295999	.0076729	3.86	0.000	.0145612 .0446386
Hores cangur	.0602137	.0294268	2.05	0.041	.0025382 .1178891
Assistencials	.0000161	.0000391	0.41	0.680	-.0000605 .0000928
Contributives	-.0000225	7.93e-06	-2.84	0.005	-.000038 -6.96e-06
Constant	.5276103	.1856778	2.84	0.004	.1636884 .8915321
Hores formals					
Ràtio de cobertura	.0046347	.0021833	2.12	0.034	.0003555 .0089139
<i>Estudis: Ensenyament Obligatori com a referència</i>					
Secundària	.0901388	.0679921	1.33	0.185	-.0431232 .2234008
Terciària	.1936611	.0581424	3.33	0.001	.0797041 .3076182
Ingressos marit	.0309517	.0082285	3.76	0.000	.014824 .0470793
Constant	-.1757322	.1021899	-1.72	0.085	-.3760208 .0245563
/athrho	-1.608721	.5935134	-2.71	0.007	-2.771986 -.4454558
rho	-.9229708	.0879142			-.9922085 -.4181565

LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 3.16 Prob > chi2 = 0.0757

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Encuesta de condiciones de vida (INE), 2014 i 2018

Taula A-17. Regressió simultània de l'ocupació de la mare, la cura formal i la informal als infants sota el supòsit d'endogeneïtat en les decisions. Espanya, 2014 i 2018

Three-stage least-squares regression

Equation	Obs	Parms	RMSE	"R-sq"	chi2	P	
Hores formal	2397	9	13.84149	0.0292	75.50	0.0000	
Hores avis	2397	9	7.44771	0.0020	155.31	0.0000	
Mesos treballats	2397	9	35.07022	-43.4819	93.01	0.0000	
		Coef.	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
Cura formal externa							
Cobertura infantil		.0749462	.026037	2.88	0.004	.0239146	.1259778
Educació							
Secundària		.5262605	.8503534	0.62	0.536	-1.140402	2.192923
Terciària		1.232816	.7539356	1.64	0.102	-.2448707	2.710502
Estatus laboral							
Mix		2.450275	.9613515	2.55	0.011	.5660608	4.33449
Temps parcial		4.771043	.9258421	5.15	0.000	2.956426	6.58566
Temps complert		2.261464	.7720532	2.93	0.003	.7482679	3.774661
Contracte temporal		-1.832045	.6617997	-2.77	0.006	-3.129149	-.5349418
Ingressos marit		.1502934	.1075672	1.40	0.162	-.0605344	.3611212
Hores cangur		-.1101465	.1042373	-1.06	0.291	-.3144478	.0941548
cons		10.00102	1.429321	7.00	0.000	7.199604	12.80244
horesavismenor7 							
horescangur		-.0534902	.0557702	-0.96	0.337	-.1627977	.0558173
País de naixement: Espanya com a referència 							
Resta de la UE		-.6291953	.7745715	-0.81	0.417	-2.147327	.8889369
Fora de la UE		-1.027097	.4781919	-2.15	0.032	-1.964335	-.0898575
Estudis: Ensenyament Obligatori com a referència							
Secundària		-.6478145	.4509597	-1.44	0.151	-1.531679	.2360503
Terciària		-1.040716	.3890722	-2.67	0.007	-1.803284	-.2781488
Estatus laboral de la mare: referència desocupada							
Mix		.7249761	.4281505	1.69	0.090	-.1141834	1.564136
Temps parcial		2.314351	.3561649	6.50	0.000	1.61628	3.012421
Temps complert		2.463827	.3048769	8.08	0.000	1.86628	3.06137
Contracte temporal		.2372982	.2091077	1.13	0.256	-.1725454	.6471418
cons		.9801392	.3678029	2.66	0.008	.2592587	1.70102
Mesos treballat per la mare							
Hores formal		.3925689	.2126212	1.85	0.065	-.0241609	.8092987
Horesavis		4.763953	.6219443	7.66	0.000	3.544964	5.982941
Horescangur		.2826567	.2075052	1.36	0.173	-.124046	.6893594
Ingressos marit		.0315948	.1050824	0.30	0.764	-.1743629	.2375526
Atur femení		-.0619685	.022851	-2.71	0.007	-.1067557	-.0171814
Estudis: Ensenyament Obligatori com a referència							
Secundària		2.652416	1.679362	1.58	0.114	-.6390722	5.943904
Terciària		4.135331	1.487407	2.78	0.005	1.220068	7.050594
País de naixement							
Resta UE		2.944234	2.81442	1.05	0.296	-2.571927	8.460395
Fora de la UE		5.566947	1.895297	2.94	0.003	1.852234	9.28166
cons		-9.164532	3.541701	-2.59	0.010	-16.10614	-2.222925
Endogenous variables: horas2menor7 horesavismenor7 mesesmujer							
Exogenous variables: esc02 2.educ 3.educ 1.statlab 2.statlab 3.statlab							
2.PL140 lnhrefa horescangur 2.PB210 3.PB210 atur							

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Encuesta de condiciones de vida (INE), 2014 i 2018